

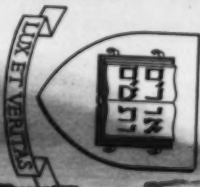
14-
Rare Book Room

Me35

G838

R2

629



YALE UNIVERSITY

LIBRARY

1940

293

IOAN. RAVIS. TEXT.

diffonit, rancu.

Sicambri. Feroces, flavi, gaudentes caede, indo-
miti, detronsi, paludicolz, procellosi, seu paludosi,
terribiles, duri, fortes, proni in arma, infrenes, cri-
misi, inconfi, tomi. Sicambri Germaniz populi ad
vtramque Rheni ripam habitantes, flavos habent
capillos, quos ubi satis creverunt, quodam artificio
in nodum complicant. Mart. lib. 1.

Senni. Trimares, immitis.

Senni. Trimares, à tribus promontorijs. Ouid.
lib. 5. Metamorph. trifida, xolis, frugifera.

EPII THE. ERITOME.

Talaria. Aurea. Virg. Ac primum pedibus talaria
nectit Aurca.

Talantum. Fulsum. Pontanus : Conveniunt, ful-
vis mutantur poma talantis.

Talpa. Oculis capius, obrutus terra. Vide Virg.
lib. 3. & Plin. lib. 10. Talpas Græci blattas vocant,
frumentum in area populantur. Similes propè sunt
muribus, terram excavant, in eas effodunt sibi
vires. Pilius ait Talpas in Orchomeno cuncta sub-
ruere.

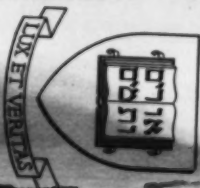
14-
Rare Book Room

Me35

G838

R2

629



YALE UNIVERSITY

LIBRARY

1940

293 IOAN. RAVIS. TEXT.

diffonit, rancu.

Sicambri. Feroces, flauī, gaudentes caede, indo-
miti, detronsi, paludicolz, procelloſi, ſeuī, paludoſi,
terribiles, durī, fortes, proni in arma, infrenes, cri-
mī, incoſi, toſui. Sicambri Germaniz populi ad
vtramque Rheni ripam habitantes, flauos habent
capillos, quos vbi ſatis creuerunt, quodam artificio
in nodum complicant. Mart. lib. 1.

Senni. Trimares, immitis.

Trifida. Trimacis, à tribus promontorijs. Ouid.
lib. 5. Metamorph. trifida, xolis, frugifera.

EPIIHEY. ERITOME.

Talaria. Aurea. Virg. Ac primum pedibus talaria
nectit Aurca.

Talentum. Fulsum. Pontanus : Conueniunt, ful-
uis mutantur poma talentis.

Talpa. Oculis capius, obrutus terra. Vide Virg.
lib. 3. & Plin. lib. 10. Talpas Græci blattas vocant,
frumentum in area populantur. Similes propè sunt
muribus, terram excavant, in eam effodunt ſibi
vires. Pilius ait Talpas in Orchomeno cuncta sub-
ruere.

Sicca. Trinacris, à tribus promontorijs. Ouid.
lib. 5. Metamorph. trifida, æolis, frugifera.

Sicca. Locuplex. Fluvius est Hispaniz, de quo
Lucan. lib. 4.

Sicæ. Inimices, trilingues, acuti: quoniam pol-
lent acumine & vafriçia. Hinc Siculifitare verbum
Plantinum, est astute loqui.

Sicæ. Olivifera: quoniam vrbs est Achaiz, oleo
& obvis feracissima. Ovidius in Ibin, potens, tyria,
pretiosa, alta, graia.

Sicæ. Piscosa, vena, potens, tyria, pretiosa, cad-
uca.

Sicæ. Fidele, taciturnum, nocturnum, murum,
luculentum, tranquillum, opacum, tenebrosum, la-
tescens, arcanum, rabiosum, pythagoricum.

Sicæ. Ebrius, vetulus, arcadicus, iunians. Fin-
gitur fuisse Bæchi pedagagus & nutricius.

Sicæ. Nyctigena, geniti in Nyfa vrbe Indiz sacra
Nectæ. Senes. Propert. lib. 2.

Sicæ. Durus, validus, rigidus, domitus, calcabi-
lis, confusus, ignitus.

Sicæ. Molle. Sicyr. 3. Sed tener & niuens, molli-
tus, quæ fœtus.

Sicæ. Potentius, callidus, simulator, parasitus.

Sicæ. Argius, rapidi, lubricus, phœniger, illa-
cens, id est. Fluvius est Troadis, apud quem Venus
ex cœlo descendit, à qua geniti Alcyon. Fit inde ad-
iectivum

muribus, certam exactionem, nec aliati vi-
dunt. Plinius ait Talpas in Orchomeno cuncta sub-
ruere.

Tanaquil. Præcia fatorum, Claudian. Latij mo-
uet ora cæmenis, Præcia fatorum Tanaquil.

Tanaquil. Nivalis, scythicus, rigens, gelidus, super-
bus, frigidus, niuolus, bicornis. Fluvius est Scythiz,
ex Rhipais montibus defluens. Fit inde adiectivum
Tanaiticus.

Tanais. Infidus, proditor, garrulus, pater Pelo-
pis, fallax, siccus, phrygius, sitibundus. Tanais
Iouis filium, & regem Phrygiæ fabulantur pœre-
dijs hospitio susceptis. Pelopium filium apposuisse
comedendum, vt eorum diuinitatem experirent, &
propterea apud inferos perpetuati, & quæ cor-
quei, aquis & pœnis ori imminentibus, quæ non
possit corripere. Vel hoc illi tormentum inditum
est, quod deorum secreta mortalibus revelaret. O-
uid lib. 4. Metamorph.

Tanais. Picti, pulchri, confusus, alij dantur purpurei,
picturati, alexandrini.

Tanais. Gemmifera. Insula amplissima in In-
di Indico, in qua nascuntur Scilli & Hyacinthi. I-
us incolæ excellunt corporum magnitudines, & ru-
bis sunt oculis, atroci visu, terrificæ vocis, vixit qui
vltra annos centum. Ibidem in ætne gemine sunt
ællares: habet & elephantos maiores, belliores
resque quam India. Preterea quædam sunt
simile, aut tanta multo honore perant.

Aranea, telum. Eorum sunt craneses, qui cunctis arboribus depercutunt lanas tenuissimas, quas bombyces vermiculi araneorum infar conficiunt ex tenuissimis filis. Virg. lib. 2. Georgicorum. Iustissimi sunt, & ducunt annum vitæ annum excedunt. Rucias habent comas, oculos caruleos. Vivunt reliquorum mortalium cœtus, frugalissimi & pacatoris vitæ cultores. Aduenis illuc euntibus ad emenda filia, nulla sermonum vice, rerum pretia solis proponunt oculis. Nihil sibi comparant adueticium. Vide Marrianum Capellam.

Var:js nominibus pro gentium ac linguarum varie-
tate. Apud Indos, Imaus: apud Persas, Niphates:
inde Taurus, ubi verò in maximam confurgit subli-
mitatem, Caucasus.

Tarchinius. Inivstus, dirus. Fuit Romanorum regum vitimus, qui occiso Servio Tullo regnum scelestè occupavit, quo demum pulsus est propter stuprum, quod eius filius intulerat Lucretiæ. Fuit strenuus bello. Latinos Sabinosque domuit. Sueciam & Pometiam Etruscis eripit. Gabios in potestatem redegit. Ex Volscorum præda templum Iovi fecit in Capitolio. Armatos habuit stripatos ad custodiam corporis. Ferias Latinas primus instituit. Lacus in circo & cloacam maximam fecit, ubi totius populi viribus usus est. Capitolium condidit. Ad extremum regno pulsus, ea qua diximus causa, Cumas concessit. Vbi per summam ignominiam reliquum vite tempus exegit.

Tarraco. Romana: quia cum sit vrbs Hispaniæ, nihilominus condita fertur à Scipione.

Tartarus. Plutonium, squalidus, tristis, impius, moestus, infestus, ater, lucis genus, tenebrosus, opacus, inanis, funestus, durus, iracundus, piger, inaniscus, profundus, niger, vitulans, canus, vorax, rapidus, insaufus, luridus, concavus, pallidus, belialis.

Tatij. Veteres. Propert. Qui quærit Tatios veteres duosque Sabinos.

Tatius. Ferox. Rex fuit Sabinorum quo cum Romulus imperium Romanum confociavit.

Taurus. Auriger, fortis, humans, minax, trux, validus, torvus, suribundus, corniger, acer, furens,

uens, stellans, fragrans, roscum, vernificum, vireum, redolens, picuratum, madens, halans, insignis, picum, amaranthum, virens, coloratum, puniceum, radiosum, floridulum, intortum, marcidum, frondeum, viride, millecolor, rosidum.

Servitium. Graue, ægum, triste, turpe, durum, nefandum, immitte, acre.

Servium. Laboriosa, maligna, misera, penalis, ignominiosa, miserabilis, infamis, molesta, ocerota, Pacifica, Mariandyna, à Mariandynis populis iuxta Pontum, Paphlagoniæ vicinis, quos ferunt à Milesijs subactos, & in contemptum huius diuenditos.

Servi. Agiles, sordiduli, fallaces, curiosi, alienigenæ, fugitivi, cretati, apolides, ferratiles, salutigeri, mediastini, hercites, saccularij, pileati, vicarij, insularij, originarij.

Scripsi. Varus, humilis, plana. Insula est Egæi maris, una earum quæ dicuntur Cyclades: in hanc mittebat tur nocentes, ut in Gyron.

Sofia. Clara. Musæus. Limore multius prope claræ mœnia Sisti. Vrbs fuit Helleponti, patria Herus puella, quam adamavit Leander.

Sora. Comantes, rigide, duræ, hirtæ, seræ, strictæ, dumales, tremulæ, horrentes, hircolæ, hispide.

Soria. Pendula, clara. Vrbs est Campaniæ ferax optimi vini.

Sorica. Acerba, castigatior, rigorosa, dura.

Sibilus. Stridulus, horrendus, trepidans, infestus.

B. GREGORII
MAGNI EPISCOPI

Romani,
DE CVRA PASTORALI
Liber verè aureus :

Accuratè emendatus & restitutus è Vet. Mss.
cum Romana editione collatis, ab eximjs
aliquot Academix Oxoniensis
Theologis.

Editus à IEREMIA STEPHANO
SS. Th. Bacchalaureo.



LONDINI,

¶ Typis THO. HARPER, Impensis Phil.
Steenens, & Chr. Meredith. 1629.

Telephus filius fuit Herculis ex Auge nymphea, nutritus à cerna. Hic postea Mysorum rex factus, cum Graecos ad expeditionem Troianam proficiscentes prohibere vellet, ne pertransirent per Mysiam, ab Achille vulneratus est: quia plaga sanari prius non potuit, quam suadentibus oraculis eadem hasta reciperetur.

Tellus. Pista, alba, florida, fertilis, dedala, humida, humens, secunda, arenosa, verna, solida, dives, globosa, rosida, grauida, omnifera, frugifera, madida, opulenta, ferax, pendula, parens frugum, venans, vorax, herbifera, omnipecta, multifera, versicolor, leta, reuidens, succuba, praeagnans, gelida, depulenta.

Tellus. Martium, typhoeum, acutum, insectum, missile, seuum, arboreum, penetrabile, fatale, immedicabile, stridulum, illitum, noxium, volatile, lucidum, volans, mortiferum, vulnificum, stridium, excruciatum, lamentabile. Vibrans, tremens, periculosa, nocens, ferum, cruentum, imbutum, luridum, iniquum, vincum, bellicum, forte, levis, hamatum, minoium, tremebundum, baleare, garumanticum, stridens, hosticum, mausum, sequax, micans, dictum, festinum, vagum, lychum, fragile, inferum, infestum, asperum, cerga sequens, vetric, mausum, humidum, celer, trahale, cythopum, ficiens, ferum, letneum, hostile, coruleum, Phoebeum, vicia, lentum, horrens, rutilans, vulcanium, fulmineum, radians,

181, scutus, loquax, morosus, apricus, verna, albus, Senium. Sterile, tardigemulum, grane, iners, triste, deformis, mobile, molestum, exanguis, morbosum, tremens, arnosum.

Sensu. Docticanus, acutus, vitalis, ludinagus, vigil.

Sensu. Inculti, asperi, densi, auri, hamati, hirsidi, rabidi, mortiferi, acuti, rigidi.

Sentia. Capax, larga.

Sepes. Longa, hirta, spinosa, fruticosa, filicestrata, alta, tecta.

Sepes. Tabificus, brevis. Modicus est serpens, cuius tamen ictu percussa putrescunt membra: nam quicquid momordit, in putredinem resoluitur. Colorem quem attingit reddit, quatuor dentibus armatus est.

Sepia. Nigra. Sepia piscis est venenoso morfu. Cum vidit insidias parari sibi, effuso atramento, quod habet pro sanguine, se abscondit. Mares varij sunt & nigriores, constantique maioris. Percussae tridente semina auxiliantur: ut semina icto mare super, Sepia atramento tanta vis est, vt in hiberna addito, Aethiopes videri, ablato priore lumine, tradat Anaxilaus apud Plin.

Sepia. Longa. Valer. Flak. lib. 3. Promontorium est vel vrbs Macedoniae.

Sepius. Rotundum. Mantua. Ecce procul septis rutilat domus alta roeandis.

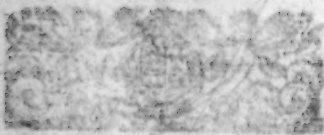
Sepius. Liliens, rutilans, triste, murem, murem, N solcum,

MAGNIFICENT

THE CORAL PASTORAL

A complete and perfect
and a complete and perfect
and a complete and perfect
and a complete and perfect

THE CORAL PASTORAL



THE CORAL PASTORAL



REVERENDIS

admodum & eruditissimis viris,

D. IOANNI PRIDEAUX,

SS.Th. Doctori, Exoniensis Collegij Re-
ctori, & in Academia Oxoniensi
Professori Regio,

D. THOMAE JAMESLO

SS.Th. Doctori, & Ecclesie Wellensis
Sub-decano.



Raviter sane com-
mitterem in iustis-
simam illam Lau-
rentianam legem: Ne
quid alienum tolle-
rent in armum, nisi vobis hoc
¶ 2 quod

Epistola Dedicatoria.

quod offero expensū referrem.
Vobis enim cordi, curæque fuit,
Gregorium M. aliosque antiquos
haud clumbi diligentia, nitori
suo pristino restituere. Pontifi-
cij SS. patrum opera, ut olim
Allophyū venas aquæ vivæ obtu-
rabant iniectâ terrâ, suis addita-
mentis & lacinijs deturpando,
bonis omnibus se traduxerunt.
Vostamen Ecclesiæ, & publicæ
rei commodis invigilantes, ne
fontes isti ita turbidi in posterum
fluerent, illorumq. iuxta fraudes
& technas palâ orbi facere præ-
claro sanè ausu suscepistis. Cum
integromine enim veteres illi, sanctitatis fa-
cem nobis præferant, meritissi-
mè denigrandi sunt isti fallarij,
qui

Epistola Dedicatoria.

qui sequiori hoc sæculo, illorum
scripta temerare non sunt veriti:
Nec minùs culpandi pervicaces
quidam Cathari, quibus mens
ita læva est, ut priscos patres,
tanquam senes depontanos, de
gradu suo deturbare moliantur.
Verùm hi vel meliori institutio-
ne fuerunt destituti vel spe meli-
ora consequendi, aliàs non ita
excidisset è manibus aureus hic
Gregorij libellus, neque Hierony-
mi querelam hodiè nobis liceret
usurpare. Epist. 8: *Nimiùm mul-
tos imperitorum magistros fieri, pri-
usquàm fuerint doctorem discipuli.*
Quo, quæso, illud tenebrionis
cuiusdam, qui erudito hoc sæcu-
lo scribere iustinuit, *Iocalia sunt*

Epistola Dedicatoria.

*Anonymus
de vera &
genuina ec-
clesia. pa 63.
1618. Amst.*

potius Academia, quàm necessaria
Ecclesie utensilia? At, inquit S.
Hieronymus, Epist. 17. Si præcla-
rus Orator reprehendendum nescio
quem putat, quòd literas Græcas
non Athenis, sed Lilybæi, Latinas,
non Romæ, sed in Sicilia didicerit,
quòd unaqueq; provincia habeat al-
iquid proprium, quod alia aequè ha-
bere non possit, cur nos putamus
absque Athenis, quenquam ad stu-
diorum fastigia pervenisse? Idem
igitur alibi monet: —multo tem-
pore disce, quod doceas. Tene-
dum enim est illud Apostoli,
Quis ad hæc idoneus? Quorum
memor Gregorius, vehementer
ad se pertinere statuit, futurum
pastorem diligenter instruere

de

*Omnibus
sua decora
sunt; Athe-
na eloquen-
tia inclyte
sunt: The-
be sacris;
Sparta ar-
mis: M. Se-
meca sua-
sor a.*

de culmine & pondere regiminis
spiritualis, dein vitam sanctè & in-
culpate ducendam esse monet.
Postea (ut ipsius verbis utar)
edificationis artem docet. Non e-
nim una, eademque cunctis exhor-
tatio congruit; quia non cunctos
par morum qualitas astringit. Sæpe
namque alijs officiuntur, que alijs pro-
sunt, &c. Hanc verò de mori-
bus & affectibus doctrinam, tum
in dicente, tum in auditoribus,
quam alij paucissimis sunt com-
plexi, piè admodum & egregiè
persecutus est *Gregorius* parte 3.
idque iuxta varias hominum æ-
tates, fortunas, affectus, & habi-
tus morales. Ut certè *Philoso-* Lib. 2. Rhet.

Epistola Dedicatoria.

rum respexit potissimum, longo post se intervallo reliquerit: quòd verò *Fabius* doctrinam hanc de inventione morum infinitam esse & sine damno omitti posse scripserit, spissus est error, isque meritò vapulat à peritissimis dicendi magistris. Quorum præceptis si quis hæc adiunxerit & diligentem eorum se lectorem destinaverit, quæ à *Gregorio* ardenti zelo, & pastorum labores juvandi studio singulari sunt elucubrata, spondere audeo, ingentes illum diligentia suæ fructus percepturum. Quod qui agnoscat, mecum itidem agnoscat gratus (nam ingenuum est profiteri per quos profeceris) gratiam

Epistola Dedicatoria.

gratiam vobis maximam habendam esse, qui hanc *Gregorio* navastis operam : idque sentiendo & filendo, ut in sacris fieri amat, copiosius quàm loquendo. L. M. Q. fatebitur.

R. V. deditissimus.

Ieremias Stephanus.

gratiam vobis maxime habet
dum esse dei hanc Gregorio na-
vatis operum: idque laudando
et laudando: ut in laudis dei ad
copiosius quam laudando. L.
M. G. laudando.

R. G. de laudando.

Laudando de laudando.

Lectori.

N Et lateat, amice lector, quid hac editione praestitum sit, sic accipe. Pontificij adraui usque Patres, venerandam antiquitatem à suis partibus stare vociferantur. Quod ut melius incautis lectoribus persuasum eant, nouas veterum Patrum editiones Romae procuderunt, typorum sanè & characterum elegantia praestantes; ne cuiquam posthac integrum sit scriptores violare

- violare & eorum authoritates aliter quàm hîc imprimantur, in medium afferre. Inquit *Venusinus Episcopus*, qui *Gregorij M. editioni* præsuit, atque in epistola ad *Sixtum V. Vaticanæ Typographiæ fundatorem*, multa nobis magnificè spondet: nempe, Typographiam in ipso Vaticano palatio diuinius erectam, tanquam arcem esse munitissimam veritatis orthodoxæ: diuino consilio factum esse, ut Romæ, in ipsa hominum luce; consilio & authoritate Pontificis, emendatissimis mandentur typis, egregia sanctorum Patrum & insignium Scholasticorum scripta; ad tam eximium opus, viros graues, maximèque idoneos, qui
inge-

ingenio & scientiâ præstant, de-
 lectos fuisse. Bonum factum: ve-
 rum, quid ipsi tentarunt olim, palam
 orbi fecit Cl. Fran. Iunius Ambro-
 siane editionis exemplo: & quid
 hac etiam in luce porro audent, In-
 dices Expurgatorij abundè satis re-
 stantur. Conuenerunt igitur ali-
 quot retrò lustris, in Bibliotheca
 Bodleiana, viri quidam eximij,
 spectata fidei, eruditionis, & emun-
 ditate naris, qui collationem & exa-
 men sollicitius instituere caperunt,
 vtrum editiones Romæ nuper
 adornatae cum vett. Mss. conueni-
 rent, necne. Gregorij M. opera
 1589. Romæ edita (mirto iam Cy-
 prianum, Ambrosium, aliosque)
 ad incudem reuocarunt. At Roma-

Præf. in
 Indicem
 expurg.
 Francf. an.
 1586. in
 16°.

• nos correctores fide non Romanâ & antiquâ, sed Punicâ planè, multa immutasse, addidisse, interpolasse, testatissimum facerent Gregorij, & aliorum opera, si typis nostris ederentur, (quod fiet, si Mæcenat aliquis tandem aliquando imprimendi sumptus suppeditauerit.) Quo subsidio non sine magno rei Literariæ incommodo nimis diu caruimus. Interim si quis harum rerum curiosus, specimen aliquod istius examinis videre auct, addat vindictas Gregorianas nuper editas à venerando D. Tho. Iamelio, bono veteru Patri nato: Qui innumera adduxit loca, quæ ostendunt Romanam istam editionem, à fide Vett. Codd. recessisse. Tomo. 4. præter
alias

alias lacinias ubique additas, 1600
 Epistolas (nuper inuentas ait Ven-
 usinus) reperies, quæ omnes desi-
 derantur in Mss. nostris, quamuis
 antiquissimis & optime notæ. Vnde
 liquet, non tantum præfationes, no-
 tas marginales, & Indices ab Eras-
 mo, aut alijs veritatis amantibus
 confectos, Aristarchorum istorum
 atramento induci, (quod hætenus
 à multis creditum) sed & Harpyas
 istas contactu omnia fedantes in
 ipsum Patrum contextum inuolasse.
 Argumento sit vel hic libellus
 Gregorij M. exiguus quidem, sed
 auro contra non carus, quam osci-
 tanter et leuiter munere suo sunt de-
 functi. Integra enim, & emendatissi-
 ma editio dici non meretur, (quam
 tamen

Lectori.

tamen pollicetur Venusinus, qui vi-
ros doctissimos sibi socios adhibuisse
proficetur) in qua tot supersunt lo-
ca que medicam adhuc manum desi-
derare videntur. Scias igitur, amice
lector, nos in contextum recepisse
illa tantum, que omnium Mss. suf-
fragio probantur. Nec tamen ex-
puximus penitus Romanam Le-
ctionem, sed in margine locauimus.
Fruatur quisque iudicio suo, que
verò duorum, aut trium tantum
Mss. fide nituntur, ea ferè præteriui-
mus, ne minutissima queque conse-
ctari velle videremur. Quamquam
autem in hoc opusculo paucissima
sunt, que vllum in alterutram par-
tem momentum sunt allatura, in
alijs tamen partibus, ingens occur-
rit

rit turba erratorum, quà operarum,
qua correctorum malè feriatorum.
Vtque dictis fidem faciam, placuit
nonnulla seligere, quæ manifesto
produnt Romanensium fraudes &
corruptelas.

A Sequitur



Sequitur indiculus Epistolarum nuper inuentarum, & locorum quorundam corruptorum, quae crebrò citantur a pontificijs, & si genuina essent, causam eorum multùm inuarent.

Pro monachis.

E *Pist. lib. 1. ep. 33.* Considera iudicium Dei quod mereatur, qui semetipsum Deo vouit, continuèque mundi desiderijs irretitus, mentitus est quod vouit.

Desunt hac in Mss.

Pro primatu & potestate temporalis.

Epist. lib. 2. 38. Indict. 11. Priuilegium Monasterio S. Medardi, egregiè inservit pontificijs.

Sed totum deest in Mss.

Epist.

Epist. lib. 4. ep. 38. An non vniuersi
Episcopi nubes sunt, & verbis prædica- ^{Pro mira-}
tionis pluunt, & bonorum operum lu- ^{culis.}
ce, & *miraculis* coruscant.

*Verba illa, & miraculis, desunt
in Mss.*

Ibid. Nemo se vnquam vniuersalem ^{Pro tit. uni-}
vocare voluit. ^{uersalis.}

Mss. legunt, vocari.

Ibid. Rex superbiæ prope est, & ^{De Anti-}
quod dici nefas est, sacerdotum est præ- ^{christo.}
paratus exitus, &c.

*Mss. habent sacerdotum ei præpa-
ratur exercitus.*

Lib. 7. Epist. 117. Ita quod defini- ^{Pro prima-}
tum est [nisi forte vbi maior est autho- ^{ta.}
ritas] non debet violari.

*Clausula illa [nisi forte vbi maior
est auctoritas] deest in Mss.*

Epist. lib. 7. ep. 54. Et quia tua san- ^{Pro Tradi-}
ctitas hoc à nobis requisivit, vt sibi de ^{tionibus.}

sacerdotali officio — &c. — vsque ad illa verba — De ordinationibus verò Apostolicæ sedis.]

40. *ha linea defunt in Mss.*

Pro Imaginibus.

Ibid in fine eiusdem epistola.] Imagines, quas tibi dirigendas per Dulcidium, &c. ad finem.

24. Istæ lineæ defunt in Mss. vnus tantum in finem Epistolarum reijcit, sub hac inscriptione. Sententia B. Gregorij P. de Imaginibus, excerpta de decretis canonum.

Sequuntur Epistola integra, quæ defunt in Mss.

Lib. 4. epist. indict. 13. defunt Epistolæ 20. 21. 44.

Lib. 5. indict. 14. defunt 8. 18.

Lib. 6. indict. 15. deest 16.

Lib. 7. indict. 1. — levatus est maximus præsumptor, &c.

Præfatio hac deest in Mss.

Deest Epist. 6^a.

Ibid. indict. 2. defunt 3. 4. 15. 16. 17. 18.

18. 19. 20. 21. 22. 23. 25. 26. 31. 42.
42. 43. 47. 49. 52. 58. 59. 60. 68. 73.
84. 85. 89. 90. 91. 92. 96. 97. 98. 110.

Editione 1619. *Paris* 123. 124. 125.
130. 128. *Roma* 121. 123. 124. 129. 127.
Cuius in fine 13. lineæ defunt in Mss. ab
illis verbis. [Item Anagnostico ante
longum tempus, &c. —

8 Lib. epist. indict. 3. defunt 3. 4. 7.
8. 10. 14. 15. 19. 21. 22. 24. 29. 33. 43.
44. 47. 48. 49. 53. 54. 55. 56. 57. 59.
60. 61. 63. 64.

9 Lib. epist. indict. 4. defunt 2. 3. 5.
6. 7. 11. 12. 13. 15. 16. 18. 19. 22. 33.
34. 35. 36. 43. 65. 68. 70. 72.

10 Lib. epist. indict. 5. defunt 2. 4.
5. 6. 9. 10. 11. 12. 15. 16. 17. 18. 19.
20. 21. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30.
37. 39. 40. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49.
50. 52. 55.

11 Lib. epist. indict. 6. defunt 1. 2. 5. 12.
16. 17. 18. 19. 20. 29. 30. 32. 33. 44. 50.
53. 55. 56. 57.

12 Lib. epist. indict. 7. defunt 9. 10. 12.
14. 17. 19. 21. 23. 24. 25. 27. 28. 29. 30. 31.



Iohannes Diaconus, qui vitam S. Gregorij libris quatuor descripsit, atque omnium fere Epistolarum mentionem fecit, nullius tamen meminit ex hisce, quas in Mss. deesse comperimus. [Nuper inventas fuisse ait Venu sinus (in argumento) 'at quibus in Mss. aut Bibliothecis, non indicat. Ordo præterea, quem antiquitus Epistola in veteribus Mss. sortita sunt, ita perturbatus est in Romana editione, ut difficulter reperias aliquam, si maxime cuperes. Dolo non caret hac confusio. Eo enim tutius istas nuper inventas, sparsim infarcire licuit. Hinc tamen fraudi obviam it series illa, vindicijs annexa à CL. D. Iamesio; ad quam recurrat quisquis collationem cum Mss. instituere cogitat.

Collatio



Collatio Gregoriana facta
est per viros eximios, &
spectatae fidei.

D. Prideaux

D. Hakewill

D. Holloway

D. Twiste

D. Hambden, jun.

D. Fran. James

D. Tho. James

Ss. Theologiae
Doctores.

M. Porter

M. Greenwood

M. Abbott

M. Blanchard

M. Sander son

Ss. Theologiae Bac-
chalaureos.

*Libros manu exaratos, quibus usi sunt
in singulis Gregorij operibus conferendis,
vide sis in vindicijs*

mobilijs



De libro regulæ Pastoralis.
Gregorius Leandro Episcopo
[Hispalensi.]

Deest in
5. Mss.

Epist. lib. 4.
Ep. 46.



Vanto ardore videre te
sitiam, quia valde me di-
ligis, in tui tabulis cordis
legis. Sed quia longo
terrarum spatio disun-
ctum te videre nequeo, vnum, quod
mihi de te dictauit charitas, feci, vt li-
brum regulæ pastoralis, quem in Epis-
copatus mei exordio scripsi, & libros
quos in expositionem beati *Iob*, iam
dudum me fecisse cognouisti, sanctita-
ti tuæ cum communi filio Probino pres-
bytero veniente transmitterem. Et tuæ
quidem charitati in eo opere tertiæ &
quartæ partis codices non transmissi,
quia eos solummodo inuenio, quos ex
eisdem

eisdem partibus codices, & quos iam
monasterijs dedi, excerpti. Hos itaque
sanctitas tua studiosè percurrat, & pec-
cata mea studiosius defleat, ne mihi
culpæ grauioris sit, quòd quasi scire vi-
deor, quod agere prætermitto. In hac
verò ecclesia quantis causarum tumul-
tibus premor; ipsa charitati tuæ Epi-
stolæ meæ breuitas innotescit; quando
ei parùm loquor, quem magis omnibus
diligo.

Idem



Idem Lib. 10. Epist. 22.

QVia dilectissimæ memoriæ frater Anatholius diaconus quærenti, ac iubenti Romano Imperatori librum regulæ Pastoralis dedit, ægrè suscepi: quem sanctiss. frater, & co-episcopus meus Anastasius Antiochenus in Græcam linguam transtulit. Et sicut mihi scriptum est, ei valde placuit. Sed mihi valde displicuit, ut qui meliora habent in minimis occupentur. Ad *Ioan. Rannatem* lib. 10. epist. 22.

Indi-



Indiculus Capitulorum Libri
Curæ Pastoralis Sancti
Gregorii.

Pars prima.

C A P. I.



*E venire imperiti ad Magi-
sterium audeant.*

*2 Ne locum regiminis
subeant, qui vivendo non per-
ficiunt, quæ meditando didi-
cerunt.*

*3 De ponderè regiminis, eò quòd aduersa
quæque despicienda sunt, & prospera formi-
danda.*

*4 Quòd plerumque occupatio regiminis so-
liditatem dissipat mentis.*

5 De

5 De his, qui in regiminis culmine prodesse exemplo virtutum possint; sed, quietem propriam sectando, refugiunt.

6 Quod hi, qui pondus regiminis per humilitatem refugiunt, tunc vere humiles sunt, cum divinis iudicijs non resistent.

7 Quod nonnunquam predicationis officium nonnulli laudabiliter appetunt, & ad hoc nonnulli coacti pertrahuntur.

8 De his, qui praesse concupiscunt, & ad usum suae libidinis instrumentum Apostolici sermonis arripiunt.

9 Quod mans praesse volentium plerumque sibi ficta bonorum operum promissione blanditur.

10 Qualis quisque ad regimen venire debet.

11 Qualis quisque ad regimen venire non debeat.

Pars secunda, tractans de vita Pastoris.

C A P. I.

IS qui ad regimen ordinatè pervenerit, qualem
se in ipso regimine debeat exhibere.

2 Ut Rector Cogitatione sit mundus.

3 Ut Rector sit semper operatione practi-
cius.

4 Ut sit Rector discretus in silentio, utilis in
verbo.

5 Ut Rector sit singulis compassione proxi-
mus, praecunctis contemplatione suspensus.

6 Ut sit Rector bene agentibus per humili-
tatem socius : contra delinquentium vitia per
zelum iustitia erectus.

7 Ut sit rector internorum curam in exteri-
orum occupatione non minuens, providentiam
internorum sollicitudine non relinquens.

8 Ne placere Rector suo studio hominibus
appetat, sed tamen ad quid placere debeat, in-
tendat.

9 Quod scire sollicitè Rector debeat, quod
plerumque vitia se esse virtutes mentiuntur.

10 Quod esse debes & Rectori discretio
correctionis, & dissimulationis, fervoris, &
mansuetudinis.

11 Quantum Rector sacra legis meditati-
onibus esse debeat intentus.

Pars tertia, docens qualiter Re-
stor bene vivens debeat docere,
& admonere subditos.

C A P. I.

Quo pacto Pastor auditorum ratione habi-
ta. singulos ad adificationem hortari
possit.

Admonitio I.

*Aliter namque admonendi sunt viri, atque
aliter feminae.*

- 2 *Aliter iuvenes, aliter senes.*
- 3 *Aliter inopes, aliter locupletes.*
- 4 *Aliter lati, aliter tristes.*
- 5 *Aliter subditi, aliter praelati,*
- 6 *Aliter servi, aliter domini.*
- 7 *Aliter *sapientes, aliter hebetes.*
- 8 *Aliter impudentes, aliter verecundi.*
- 9 *Aliter protervi, aliter pusillanimes.*
- 10 *Aliter impatientes, aliter patientes.*

*Reliquas admonitiones, quae ad tricesimam
sextam usque coniunctim se extendunt, placeat
benevolo Lectori ad caput primum par. 3. pag.
91. examinare.*

C A P.

CAP. 2.

De exhortatione multis exhibenda, ut sic singulorum virtutes adiuuet; quatenus per hanc contraria virtutibus non excrescant.

3 *De exhortatione que uni adhibenda est, contrarijs passionibus laboranti.*

4 *Quod aliquando leviora vitia relinquenda sunt, ut graviora subtrahantur.*

5 *Quod infirmis mentibus omnino non debent alta predicari.*

6 *De opere predicationis, & voce.*

Pars quarta.

CAP. I.

Tractans qualiter Predicator omnibus ritè peractis ad semetipsum redeat.

Errata

Errata graviora sic corrigenda.

P Ag. 14. *lin.* 16. amore *lega* amare, *Ibid.* 21. amore
le. amare, p. 12. l. 17. audex *le.* audax, p. 23. l. 21. va-
nise. navis, p. 24. l. 3. praecepta *le.* percepta, *Id.* l. 10.
cuile. qui, *Ibid.* l. 21. carius *le.* carnis, p. 49. l. 20. pagi-
nos *le.* paginas, p. 62. l. 15. advisul *le.* adnissu, p. 66. l. 14. de-
sperguntur *le.* disperguntur, p. 114. l. 24. patitienam
le. patientiam, p. 124. l. 17. laborum *le.* labiorum,
p. 153. l. 4. tranquillum *le.* tranquille, p. 158. l. 15. v-
trunque *le.* utrunque, p. 159. *in marg.* prahibet *le.* per-
hibet, p. 161. l. 17. stringit *le.* strinxit, p. 170. l. 1. audivit
le. audiant, p. 177. l. 4. mumurationem *le.* marmurati-
onem, p. 183. l. 27. venerum *le.* venerim, p. 190. l. 25. ve-
ritatis *le.* veritatis, p. 194. l. 1. adde tui, p. 199. l. 13. oc-
cidit *le.* occidat, p. 204. l. 1. vita *le.* vitæ, *Ibid.* l. 21. con-
fiderent *le.* confiderent, p. 207. l. 13. pertimescunt
le. pertimescant, p. 218. l. 5. peccati *le.* peccata, p. 226.
l. 27. injustias *le.* injustitias, p. 236. l. 14. foetoresque *le.*
foetoresque, p. 239. l. 23. fit *le.* sit, p. 247. l. 7. noxiz *le.*
noxio, p. 251. l. 13. deprehendit *le.* deprehendi, p. 252.
l. 1. monentibus *le.* mouentibus, p. 263. l. 2. prædicati-
onis *le.* perditionis.



S. Gregorij Magni, Papa Primi,
LIBER PASTORALIS
Curæ editus a S. Greg. Papa vrbis
Romæ, ad Sanctissimum Iohan-
nem Episcopum Ciuitatis
Rauennæ.

Prologus.



*P*astoralis cura me pondera
fugere delitescendo voluisse,
benigna, frater charissime,
atq; humilissima intentione re-
prehendus: qua ne quibus-
dam lenia esse videantur,
presentis libri stylo exprimo de eorum graue dine
omne quod penso: ut & hac qui vacat, incante
non expetat: Et qui incante * expetit, adep-
tum se esse pertimescat. Quadripartita vero
disputatione liber iste distinguitur, ut ad lecto-
ris sui animum ordinatis * allegationibus quasi
quibusdam passibus gradiatur. Nam cum re-

B

* Expetit.
Exc.

* 4 Mss. Le-
gationibus
2 Mss. AL-
ligationi-
bus.

* Valet
Exc.

*₃ Mss Post
hæc.

* Requi-
rente Exc.

* Repre-
hendatur
Exc.

* Qui Exc.

rum necessitas exposcit, pensandum valde est, ad culmen quisq; regiminis qualiter veniat: atq; ad hoc ritè perueniens qualiter vivat, & bene vivens qualiter doceat, & rectè docens infirmitatem suam quotidie quanta* considera-
tione cognoscat: ne aut humilitas accessum fu-
giat, aut pervectioni vita contradicat, aut vi-
tam doctrina destituat, aut doctrinam presump-
tio extollat. Præus ergo appetitum timor tem-
peret: * post autem magisterium quod à non
querente suscipitur vita commendet: ac de-
inde necesse est, ut pastoris bonum quod ostendi-
tur vivendo, etiam loquendo propagetur. Ad
extremum vero super est, ut perfectæ quæque
opera consideratio propria infirmitatis deprimat:
ne hec ante occulti arbitri oculos tumor elatio-
nis extinguat. Sed quia sunt pleriq; mihi impe-
ritia similes, qui dum metiri se nesciunt, quæ
non didicerunt docere concupiscunt: qui pondus
magisterij tanto lenius æstimant, quanto vim
magnitudinis illius ignorant, ab ipso libri huius
reprehendantur exordio ut * quia indocti ac
precipites doctrinæ arcem tenere appetunt, à
precipitationis suæ ausibus in ipsa locutionis no-
stra ianua repellantur.



CAPVT. I.

*Ne venire imperiti ad magisterium
audeant.*



Vlla ars doceri præsumi-
tur, nisi intenta prius me-
ditatione discatur. Ab im-
peritis ergo pastorale ma-
gisterium * qua temeritate
suscipitur, quando artium
ars est regimen animarum? Quis autem co-
gitationum vulnera occultiora esse nesciat
vulneribus viscerum? Etiamen sæpe qui
nequaquam spiritalia præcepta cognoue-
runt, cordis se medicos profiteri non me-
tuunt: dum qui pigmentorum vim nesci-
unt, videri medici carnis * erubescunt. Sed
quia authore Deo ad religionis reuerenti-
am omne iam præsentis sæculi culmen in-
clinatur: sunt nonnulli qui intra sanctam
Ecclesiam per speciem regiminis gloriam
affectant honoris: videri Doctores appe-
runt,

** In Magna
temeritate
suscipitur:
quoniam
ars est ar-
tium regi-
men ani-
marum.
Exc.*

** Erubef-
cant, Exc.*

tunt, transcendere ceteros concupiscunt,
 Math. 23. atq; attestante veritate, primas salutationes
 6. in foro, primos recubitus in cœnis, primas
 * Concioni- cathedras in * conuentibus quærunt * qui
 bus Exc. susceptum curæ pastoralis officium mini-
 * Que Exc. strare digne tanto magis nequeunt, quanto
 (1) 5. Mff. ad [huius] humilitatis magisterium ex so-
 la elatione pervenerunt. Ipsa quippe in
 magisterio lingua confunditur, quando a-
 * Contra liud discitur, & aliud docetur. * Quos con-
 quos Exc. tra Dominus per Prophetam * queritur, di-
 * queritur cens; Ipsi regnaverunt & non ex me, prin-
 Exc. cipes existerunt & ego ignoravi. Ex se
 Osee. 8. 4. namque & non ex arbitrio summi rectoris
 regnant, qui nullis fulri virtutibus nequa-
 quam divinitus vocati, sed sua cupidine
 accensi, culmen regiminis rapiunt potius,
 quam assequuntur. Quos tamen internus
 Iudex & provehit & non cognoscit: quia
 quos permittendo tolerat, profecto per iu-
 dicium reprobationis ignorat. Vnde ad se
 quibusdam & post miracula venientibus
 Lucæ. 13. * dicet: Recedite à me operarii iniquitatis,
 27. * dicit nescio * qui estis, Pastorum imperitia voce
 Exc. * Qui estis veritatis increpatur, cum per Prophetam
 vos Exc. dicitur; Ipsi pastores ignoraverunt intelli-
 Esaie. 56. gentiam. Quos rursus detestatur Domi-
 11. nus dicens; Et tenentes legem nescierunt
 Hier. 2. 8. me,

me, & nesciri se ergo ab eis veritas queritur, & nescire se principatum *nescientium ^{Dist. 38. Qui ea.} protestatur: quia profecto si qui ea quæ *Nescientium se ^{Exc.} sunt Domini nesciunt, a Domino nesciuntur, Paulo attestante, qui ait: Si quis autem ^{1 Cor. 14. 38.} ignorat, ignorabitur. Quæ nimirum pastorum sæpe impericia meritis congruit subiectorum: * qui quamvis lumen scientiæ ^{Dist. 38. qui ea.} sua culpa exigente non habeant, districto ^{*Nescientiam se} tamen Dei iudicio agitur, vt per eorum ignorantiam hi etiam qui sequuntur offendant. Hinc namq; in Euangelio per semetipsum ^{1 Cor. 14. 38.} ipsam veritas dicit: Si cæcus cæco ducatum præbeat, ambo in foueam cadunt. ^{Matth. 15. 14.} Hinc Psalmista non optantis animo, sed prophetantis ministerio denunciat, dicens; Obscurentur oculi eorum ne videant; & ^{Psal. 68. 24} dorsum eorum semper incurua. Oculi quippe sunt, qui in ipsa honoris summi facie positi prouidendi itineris officium *susceperunt: ^{* Suscipiunt Exc.} quibus hi nimirum qui subsequenter inhaerent dorsa nominantur. Obscuratis ergo oculis dorsum flectitur: quia cum lumen scientiæ perdunt qui præeunt, profecto * ad portanda peccatorum onera ^{* Cuncti Exc.} curuantur, qui sequuntur.

CAP. II.

Ne locum regiminis subeant, qui viuendo non perficiunt, quæ meditando didicerunt.

3. Aquig.
6.2.

ET sunt nonnulli, qui solerti cura spiritalia præcepta perscrutantur : sed quæ intelligendo penetrant, viuendo conculcant, repente docent quæ non opere, sed meditatione didicerunt : & quod verbis prædicant, moribus impugnant. Vnde fit vt cum pastor per abrupta graditur ad præcipitum grex sequatur. Hinc namq; per Prophetam Dominus contra contemptibilem pastorum scientiam queritur, dicens: Cum ipsi limpidissimam aquam biberetis, reliquam pedibus vestris turbabatis, & oues meæ [his] quæ conculcata pedibus vestris fuerant, pascebantur; & quæ pedes vestri turbauerant, hæc bibeant. Aquam quippe limpidissimam pastores bibunt, cum fluente veritatis recte intelligentes hauriunt. Sed eandem aquam pedibus perturbare, est sancta meditationis studia male viuendo corrumpere. Aquam scilicet

Ezech. 34.
18.
() d in
Ext.

scilicet eorum turbatam pedibus oues bi-
bunt, cum subiecti quique non sectantur
verba quæ audiunt, sed sola quæ conspici-
unt * exempla prauitatis imitantur. Qui * Opera
cum dicta siliunt, * quæ per opera peruer-
tuntur, quasi corruptis fontibus in potibus
lutum sumunt. Hinc quoque scriptum est
per Prophetam; Laqueus ruinæ populi
mei sacerdotes mali. Hinc rursum de sacer-
dotibus, * per Prophetam Dominus dicit. * Malis
Facti sunt domui Israel in offendiculum
iniquitatis. Nemo quippe amplius in Ec-
clesia nocet, quàm qui peruerse agens no-
men vel ordinem sanctitatis habet. Delin-
quentem namque hunc * redarguere nullus
præsumit, & in exemplum culpa vehemen-
ter extenditur, quando pro reuerentia or-
dinis peccator honoratur. Indigni autem
quique tanti reatus pondera fugerent, si ve-
ritatis sententiam sollicita cordis aure pen-
sarent, * qua ait: Qui scandalizauerit vnum
de pusillis istis qui in me credunt, * que
edit ei vt ligaretur mola asinaria in collo
eius, et * demergatur in profundum maris.
Per molam quippe asinariam, secularis
vitæ circuitus ac labor exprimitur; & per
profundum maris extrema damnatio de-
signatur, Qui ergo ad sanctitatis speciem
deductus,

Exc.
Et Exc.

Ezech. 44.
12.

Malis
Exc.

* Nemo re-
darguere
presumit
Exc.

Mat. Syn.
6. 14. * que
Exc.
Matth. 18.
6.

* Melius
erat Exc.
* Proijce-
ratur Exc.

deductus, vel verbo ceteros destruit, vel exemplo; melius profecto fuerat, ut hunc ad mortem sub exteriori habitu terrena acta constringerent, quam sacra officia ceteris in culpa imitabilem demonstrarent; quia nimirum si solus caderet, utcumque hunc tolerabilior inferni poena cruciaret,

CAP. III.

De pondere regiminis eò quòd aduersa quaque despicienda sunt, & prospera formidanda.

*Ibid. in
Syn. A-
quisq.*

HÆc igitur breuiter diximus, ut quantum sit pondus regiminis monstraremus: ne temerare sacra regimina quisquis his impar est, audeat, & per concupiscentiam culminis ducatum suscipiat perditionis. Hinc enim pie Iacobus prohibet dicens: Nolite plures magistri fieri fratres mei. Hinc ipse Dei hominumque mediator regnum percipere vitauit in terris, qui supernorum quoque spirituum scientiam sensumque transcen-

Jacob. 3. 1.

transcendens ante sæcula regnat in cœlis.
 Scriptum quippe est: * Iesus ergo cum cog- Ioh. 6. 15.
 nouisset quia venturi essent, vt raperent * s. Mss.
 eum & facerent eum regem, fugit iterum in Venerunt
 montem ipse solus. Quis enim principari vt raperent
 hominibus tam sine culpa potuisset, quam eum, &
 is qui hos nimirum regeret quos ipse crea- rent sibi re-
 uerat? Sed quia idcirco in carne apparuit, gem, quo
 vt non solum nos per passionem redimeret, cognito le-
 verum etiam per conseruationem doceret, sus fugit &
 exemplum se sequentibus præbens, rex abscondit
 fieri noluit, ad crucis vero patibulum spon- se. Quis
 te * conuenit, oblatam gloriam culminis enim, &c.
 fugit, pœnam probrosæ mortis appetit: * Peruenit
 ut membra eius videlicet discerent tauores Ext.
 mundi fugere, terrores minime timere, pro
 veritate aduersa diligere, prospera formi-
 dando declinare; quia et ista sæpe per tu-
 morem cor inquinant, & illa per dolorem
 purgant. In istis se animus erigit, in illis
 autem * etiam si quando se erexerat sternit. * Etiam
 In istis homo se obliuiscitur, in illis vero ad quando
 sui memoriam nolens etiam coactusque re- Ext.
 uocatur. In istis sæpe & antea facta bona de-
 pereunt, in illis autem longi quoque tem-
 poris admissa terguntur. Nam plerunque
 aduersitatis magisterio sub disciplina cor
 premitur; quod si ad regiminis culmen
 eruperit,

* Elatione
Exc.

* Suscepit
Exc.

* Abscidit
Exc.

* Aucloris
sui Exc.

* Urie
Exc.

* Nee
Exc.

eruperit, in * elationem protinus vsu gloriæ permutatur. Sic *Saul* qui indignum se prius considerans fugerat, mox vt regni gubernacula * percepit intumuit: honorari namque coram populo cupiens dum reprehendi publice noluit, ipsum qui in regno se vnixerat, * scidit. Sic *David* * auctoris iudicio penè in cunctis actibus placens, mox vt prellusæ pondere caruit, in tumorem vulneris erupit, factusque est in morte * viri crudeliter rigidus, qui in appetitu foeminae fuit eneruiter fluxus. Et qui malis ante nouerat pie parcere, in bonorum quoque * necem post didicit sine obstaculo retractionis anhelare. Prius quippe ferire deprehensum persequutorem noluit, & post cum damno desudantis exercitus etiam deuorum militem extinxit. Quem profecto ab electorum numero culpa longius raperet, nisi hunc ad veniam flagella reuocassent,

CAP. IV.

Quod plerumque occupatio regiminis soliditatem dissipat mentis.

SÆpe suscepta cura regiminis, cor *Ead. Syn.*
 per * diversa diverberat, & impar *c. 27.*
 quisque invenitur ad singula, dum ** Per diversa*
 confusa mente dividitur ad multa. *sa intiendo*
Exc.
 Vnde quidam sapiens provide * prohibet, *Ecclesi. 10.*
 dicens : fili, ne in multis sint actus tui : qui ** Admonet*
 a videlicet nequaquam plene in uniuscu- *Exc.*
 iusque operis ratione colligitur, dum mens
 per diversa * partitur. Cumque foras per in- ** Sparsa*
 solentem curam trahitur, à timoris intimi *Exc.*
 soliditate vacuatur, fitque in exteriorum
 dispositione sollicita, & sui solummodo ig-
 nara scit multa cogitare, se nesciens. Nam
 cum plusquam necesse est se exterioribus
 implicat, quasi occupata in itinere obli-
 scitur, quo tendebat : ita ut à studio suo in-
 quisionis * aliena, ne ipsa quidem quæ pa- ** Alienata*
 titur damna consideret, & per quanta de- *Exc.*
 linquat ignoret. Neque enim peccare se
Ezechias credidit, cum venientibus ad se *Isa. 39.*
 alienigenis aromatum cellas ostendit, sed
 in

* Damna-
tionem Exc.

* Sape e-
nim Exc.

* Quod
Exc.

Dan. 4. 19.

* 4 Mss.

Unde rex
Babyloniae
suae potestatis
elevatus, dum
magna se
fecisse gau-
deret, cum
illis prius in
cogitatione
se praefere-
bat, apud se ta-
citus dixit:
Nonne haec
est.

* Quam ta-
men tacite
elevationis
vocem oc-
cultus index

in * damnatione securae prolis ex eo iram iudicis pertulit, quod se facere licenter aestimavit * Sape dum multa suppetunt, dumque agi possunt, quae subiecti quia acta sunt admirentur, in cogitatione se animus elevat, & plene in se iram iudicis provocat, quamvis per iniqua foras opera non erumpat. Intus quippe est qui iudicat, intus quod iudicatur. Cum ergo in corde delinquimus, latet homines * quid apud nos agimus: sed tamen ipso iudice teste peccamus. * Neque enim rex *Babylonia* tunc reus extitit de elatione, cum ad elationis verba pervenit. Quippe qui ore Prophetico, & ante cum ab elatione tacuit, sententiam reprobationis audivit. Culpam namque perpetratae superbiae iam ante deterferat, qui omnipotentem Deum quem se offendisse reperit, cunctis sub se gentibus praedicavit. Sed post haec successu suae potestatis elevatus, dum magna se fecisse gauderet: cunctis prius in cogitatione se praetulit, & post adhuc tumidus dixit: Nonne haec est *Babylon* magna, quam ego aedificavi in domum regni, & in robore fortitudinis meae, & in gloria decoris mei? * Quae videlicet vox illius irae vindictam aperte * pertulit, quam occulta elatio accendit. Nam distri-

ctus

* Auctoritate fortitudinis Exc.

nimitate humiles, * auctoritatis fortitudine erecti, pietatis gratia benigni, iustitiæ severitate districti sunt. Qui nimirum culmen regiminum si vocati suscipere renuunt, ipsa sibi plerumque dona adimunt, quæ non pro se tantummodo, sed etiam pro alijs acceperunt. Cumque sua & non aliorum

* Ipsi Exc.

* Itaque Exc.

lucra cogitant, * ipsis se quæ privata habere appetunt, bonis privant. Hinc * namque ad discipulos veritas dicit: Non potest civitas abscondi supra montem posita, neque * accendunt lucernam, & ponunt eam sub modio, sed super candelabrum ut luceat omnibus qui in domo sunt. Hinc *Petro* ait, *Simon Ioannis* amas me? qui cum amare se protinus responderet, audivit: Si diligis me, pascere oves meas. Si ergo dilectionis est testimonium cura passionis:

Math. 5.
15.

* Et n. mo accendit Exc.

Iohan. 21.
15.

quisquis virtutibus pollens gregem Dei pascere renuit, pastorem summum convinci ut non amare. Hinc *Paulus* dicit, Si

2 Cor. 5.

14. 15.

* Et si Exc.

Christus pro omnibus mortuus est, ergo omnes mortui sunt. * Et pro omnibus mortuus est, superest, ut qui vivunt, iam non sibi vivant: sed ei qui pro ipsis mortuus est, & resurrexit. Hinc *Moses* ait, ut uxorem fratris sine filijs defuncti superstes frater accipiat, atque ad nomen fratris fili-

Deut. 25.
5.

os gignat : quoniam si accipere fortè renuerit,
huic in faciem mulier expuat, unumque ei
pedem propinquus discalceet, eiusque ha-
bitaculum * domum discalceati vocet, fra-
ter quippe defunctus ille est, qui post resur-
rectionis gloriam apparens, dixit, Ite nun-
ciate fratribus meis. Qui quasi sine filiis
obiit : quia adhuc electorum suorum nu-
merum non implevit : huius scilicet uxorem
superstes frater sortiri præcipitur : quia
dignum profectò est, ut cura sanctæ Eccle-
siæ ei qui hanc bene regere * prævaleat. im-
ponatur. Cui nolenti in faciem mulier ex-
puit : quia quisquis ex muneribus quæ
perceperit, prodesse alijs non curat ; bonis
quoque eius sancta Ecclesia exprobrans
* ei quasi in faciem salivâ iacetat. Cui ex uno
pede calceamentum tollitur ut discalceati
domus eius vocetur. Scriptum quippe est, Ephes. 6.
calceati pedes in præparatione Evangelij 15.
pacis. Si ergo ut nostram sic curam pro-
ximi gerimus, utrumque pedem per calcea-
mentum munimus. Qui verò suam cogi-
tans utilitatem proximorum negligit, quasi
unius pedis calceamentum cum dedecore
amittit, Sunt itaque nonnulli qui magnis,
ut diximus, muneribus ditati dum solius
contemplationis studijs inardescunt, parere
utilitati

** Domus
discalceati
vocetur
Exc.*

** Prævaleat
Exc.*

** Et Exc.*

utilitati proximorum in prædicatione refugiunt, secretum quietis diligunt, secessum speculationis petunt. De quo si districte iudicentur, ex tantis proculdubio rei sunt, quantis venientes ad publicum prodelle potuerunt. Qua enim mente is qui proximis profuturus enitesceret, utilitati cæterorum secretum præponit suum, quando ipse summi patris unigenitus ut multis prodesset de sinu patris egressus est ad publicum nostrum?

CAP. VI.

Quod hi qui pondus regiminis per humilitatem refugiunt, tunc vere humiles sunt, cum divinis iudicijs non resistant.

ET sunt nonnulli qui ex sola humilitate refugiunt, ne eis quibus impares se æstimant præferantur. Quorum profectò humilitas, si cæteris quoque virtutibus cingitur, tunc ante Dei oculos vera est, cum ad respuendum hoc quod utiliter subire præcipitur, pertinax non

non est. Neque enim verè humilis est, qui
superni nutus arbitrio ut debeat, præesse
intelligit, & tamen præesse contemnit. Sed
divinis dispositionibus subditus, arque à
vicio obstinationis alienus, cum sibi regi-
minis culmen imperatur, si iam donis præ-
ventus est, quibus & alijs prosit, & ex cor-
de debet sugere, & invitus obedire.

CAP. VII.

*Quod nonnunquam prædicationis
officium nonnulli laudabiliter appetunt:
& ad hoc nonnulli coacti pertrahuntur.*

QUAMVIS nonnunquam prædicationis officium, & nonnulli laudabiliter appetunt, & ad hoc nonnulli laudabiliter coacti pertrahuntur: quod liquido cognoscimus, si duorum * prophetantium facta pensamus. * *Prophetarum Exc.*
quorum unus ut ad prædicandum mitti debisset sponte se præbuit, quo tamen alter pergere cum pavore recusavit. *Esaias*
quippe Domino querenti quem mitteret, ultro se obtulit, dicens, Ecce ego, mitte me.
Esaias. 6. 8.

me. *Hieremias* autem mittitur, & tamen ne mitti debeat humiliter reluctatur, dicens, *Hiere. i. s. A, a, a, Domine Deus, ecce nescio loqui, quia puer ego sum.* En ab utrisque exterius diversa vox prodijt, sed non à diverso fonte dilectionis emanavit. Duo quippe sunt praecepta charitatis, Dei videlicet amor & proximi. Per activam igitur vitam prodelle proximis cupiens *Esaias* officium praedicationis appetivit. Per contemplativam verò *Hieremias* amoris conditoris sedulè inhaerere desiderans, ne mitti ad praedicandum debeat contradicit. Quod ergo laudabiliter alter appetijt, hoc laudabiliter alter expavit. Iste ne tacitae contemplationis lucra loquendo perderet, ille ne damna studiosi operis tacendo sentiret. Sed hoc in utrisque est subtiliter intuendum: quia & is qui recusavit, plene non restitit, & is qui mitti voluit ante per altaris calculum se purgatum vidit: ne aut non purgatus adire quisque ministeria sacra audeat, aut quem superna gratia eligit, sub humilitatis specie superbe contradicat. Quia igitur valde difficile est purgatum se quemlibet posse cognoscere, praedicationis officium tutius declinatur: nec tamen declinari, ut diximus, pertinaciter debet, cum ad suscipiendum

* Appetit
Exc.
* sedulè
Exc.

dum hoc superna voluntas agnoscitur:
 Quod *Moses* utrumque miro opere exple-
 vit, qui præesse tantæ multitudini & noluit
 & obedivit. Superbus enim fortasse esset,
 si ducatum plebis innumeræ sine trepida-
 tione susciperet: & rursus superbus existe-
 ret, si auctoris imperio obedire recusaret.
 Utrobisque ergo humilis, utrobisque subie-
 ctus, & præesse populis semetipsum meti-
 endo noluit, & tamen de imperantis viri-
 bus præsumendo consensit. Hinc ergo qui-
 que præcipientes colligant cum quanta cul-
 pa ex appetitu proprio cæteris præferri
 non metuunt, si sancti viri plebium ducatum
 suscipere Deo etiam iubente timue-
 runt. *Moses* suadente Domino trepidat:
 & infirmus quisque ut honoris onus susci-
 piat anhelat, & qui ad casum valde urgetur
 ex proprijs, humerum libenter *opprimen-
 dus ponderibus submittit alienis: quæ egit
 ferre non valet, & auget *quod portet.

*Opprimen-
 dum Exc.

*Quæ Exc.

CAP. VIII.

De his qui præesse concupiscunt, & ad usum suæ libidinis instrumentum Apostolici sermonis arripiunt.

1 Tim. 3. 1.

Ibidem 2.

* Ex Exc.

Plerumque vero qui præesse concupiscunt, ad usum suæ libidinis, instrumentum Apostolici sermonis arripiunt, quo ait : Si quis Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat : qui tamen laudans desiderium, in pavorem vertit protinus quod laudavit, cum repente subiungit : Oportet autem Episcopum irreprehensibilem esse. Cumque virtutum necessaria subsequenter enumerat, quæ sit irreprehensibilitas ipsa manifestat. Et fauet ergo * desiderio, & terret ex præcepto, ac si aperte dicat : laudo quod quæritis, sed prius discite quid quæritis : ne dum vosmetipsos metiri negligitis, tanto scædior vestra reprehensibilitas appareat, quanto & à cunctis conspici in honoris arce festinatis. Magnus enim regendi artifex favoribus impellit, terroribus retrahit : ut auditores suos, & descripto irreprehensibilitatis

hensibilitatis culmine restringat à superbia,
& officium laudando quod quæritur com-
ponat ad vitam. Quamvis notandum quòd
illo in * tempore dicitur, quo quisquis ple-
bibus præerat primus ad martyrij tormen-
ta ducebatur. Tunc ergo laudabile fuit E-
piscopatum quærere, quando per hunc
quemque dubium non erat ad supplicia
graviora pervenire. Vnde ipsum quoque
episcopatus officium boni operis expressi-
one diffinitur, cum dicitur: Si quis episco-
patum desiderat, bonum opus desiderat:
Ipse ergo sibi testis est, quia episcopatum
non appetit, qui non per hunc boni operis
ministerium sed honoris gloriam quærit.
Sacrum quippe officium non solum non
diligit omnino, sed nescit, qui ad culmen
regiminis anhelans in occulta meditatione
cogitationis cæterorum subiectione pasci-
tur, laude propria lætatur, ad honorem cor
elevat, rerum affluentium abundantia exul-
tat. Mundi ergo lucrum quæritur sub ejus
honoris specie, quo mundi destrui lucra
debuerant. Cumque mens humilitatis cul-
men arripere ad elationem cogitat, quod
foris appetit, intus immutat.

* Hoc dicitur.
tur. Exc.

CAP. IX.

Quod mens praeſſe volentium plerumque ſibi ficta bonorum operum promiſſione blanditur.

Sed plerumque hi qui ſubire magiſterium paſtorale cupiunt, nonnulla quoque opera bona animo proponunt. Et quamvis hoc elationis intentione * appetant, operaturos tamen ſe magna pertractant : ſitque ut aliud in imis intentio ſupprimat, aliud tractantis animo ſuperficiēs cogitationis oſtendat. Nam ſæpe ſibi de ſe mens ipſa mentitur, & fingit ſe de bono opere amare quod non amat, de mundi autem gloria non amare quod amat : quæ principari appetens ſit ad hoc pavida cum quærit, audax cum pervenerit. *Tendens enim ne non perveniat, trepidat : ſed repente perveniens iure ſibi hoc debitum ad quod pervenerit putat. Cumque præcepti principatus officio perfrui ſeculariter cœperit, libenter oblivſcitur quicquid religioſe cogitavit. Vnde necelle eſt, ut cum cogitatio extra uſum ducitur, protinus mentis oculus ad opera tranſacta revo-
cetur

* Appetant
Exc.

* Timens
Exc.

cetur : ac penſet quiſque quid ſubiectus e-
gerit, & repente *cognoſcit, ſi præſens bo-
na agere quæ propoſuerat, poſſit, quia ne-
quaquam valet in culmine humilitatem
diſcere, qui in imis poſitus non deſinit ſu-
perbire. Nescit laudem cum ſuppetit fuge-
re, qui ad hanc didicit cum deſſet anhela-
re. Nequaquam vincere avaritiā poteſt,
quando ad multorum ſuſtentionem ten-
ditur is, cui ſufficere propria nec ſoli potu-
erunt. Exante acta ergo vita ſe *quiſque in-
veniat, ne in appetitu ſe culminis imago co-
gitationis illudat. *Plerūmq; in ocu-
patione regiminis ipſe quoq; boni operis uſus per-
ditur, qui in tranquillitate tenebatur : quia
quieto mari rectè navem, & *imperitus diri-
git: turbato autem tempeſtatis fluctibus, e-
tiā peritus ſe nauta confundit. Quid namq;
eſt poteſtas culminis, niſi tempeſtas men-
tis? In *qua cogitationum ſemper pro-
cellis uanis cordis quatitur, huc illucq; in-
ceſſantèr impellitur : ut per repentinos ex-
ceſſus oris & operis quaſi per obvia ſaxa
frangatur. Inter hæc itaque quid ſe-
quendum eſt, quid tenendum, niſi ut vir-
tutibus pollens coactus ad regimen veni-
at, virtutibus vacuus *nec coactus accedat? *Ne
Ille ſi omnino reniſtitur, caveat ne acce-

*Cognoscat
Ext.*Vnusquis-
que Ext.*Quamvis
Ext.*Imperitus
nauta Ext.*In qua
dum Ext.
p. m. a. l. s.

*Ne Ext.

3^a Reg. 10 ptam pecuniam in sudarium ligans de eius occultatione iudicetur. Pecuniam quippe in sudario ligare, est præcepti dona sub otio lenti torporis abscondere. At contra iste cum regimen appetit, attendat ne per exemplum prauis operis Phariseorum more ad * ingressum regni tendentibus obstaculum fiat: * qui iuxta magistri vocem nec ipsi intrant, nec alios intrare permittunt. Cui considerandum quoque est, qui cum curam populi electus præsul suscipit, quasi ad ægrum medicus accedit. Si ergo adhuc eius in * opere passionibus viuunt, quæ præsumptione percussum mederi properat, qui in facie vulnus portat.

* Ingressus
regni celo-
rum Exc.

* Quia Exc.

* Corpore
Exc.

CAP. X.

Qualis quisque ad regimen venire debet.

1^a Cor. 10 **I**lle igitur, modis omnibus debet ad exemplum * viuendi pertrahi, qui cunctis carnis passionibus moriens iam spiritaliter viuit, qui prospera mundi postponit; qui nulla aduersa

* Bene Exc.

uersa pertimescit, qui sola interna desiderat. Cuius intentioni bene congruens, nec omnino per imbecillitatem corpus, nec valde per * contumeliam repugnat spiritus. * *Contumeliam Exc.* Qui ad aliena cupiendā non ducitur, sed propria largitur. Qui per pietatis viscera citius ad ignoscendum flectitur, sed nunquam pliusquam deceat ignoscens, ab arce rectitudinis inclinatur. Qui nulla illicita perpetrat, sed perpetrata ab alijs, vt propria deplorat. Qui ex effectū cordis alienā infirmitati comparitur, sicque in bonis proximi sicut in suis profectibus lætatur. Qui ita se imitabilem cæteris in cunctis quæ agit insinuat, vt inter eos non habeat, quod saltem de transactis * erubescat. Qui * *Mens Exc.* sic studet viuere, vt proximorum quoque corda arentia doctrinæ valeat fluentis irrigare. Qui orationis vsu & experimento iam didicit, quod obtinere a Domino quæ poposcerit, possit, cui prophetica voce iam quasi specialiter dicitur. Adhuc loquente te, dicam, ecce adsum.

CAP. XI.

*Qualis quisque ad regimen venire
non debeat.*

SI enim fortasse quis veniat, ut pro se
ad intercedendum nos apud poten-
tem quempiam virum, qui sibi ira-
tus, nobis vero incognitus est, ducat;
protinus respondemus: ad interceden-
dum venire non possumus, quia familiari-
tatis eius notitiam non habemus. Si ergo
homo apud hominem, de quo minime
præsumit fieri intercessor, erubescit; qua
mente apud Deum intercessionis locum
pro populo arripit, qui familiarem se eius
gratiæ esse per vitæ * meritum nescit? Aut
ab eo quomodo alijs veniam postulat, qui
vtrum sit sibi placatus, ignorat? Quam in re
est adhuc aliud sollicitius formidandum,
ne qui placare iram posse creditur, hanc
ipse ex proprio reatu mereatur. Cuncti e-
nim liquido nouimus, quia cum is qui
displicet ad intercedendum mittitur, irati
animus ad deteriora promouetur. Qui ergo
adhuc desiderijs terrenis astringitur, caue-
at

* Merita
Exc.

Dist. 49. in
tit. 34. In
gramibus
& cursu.

at ne districti iram iudicis grauius accendens dum loco delectatur gloriæ, fiat subditis auctor ruinæ. Solerter ergo se quisque metiatur ne locum regiminis assumere audeat, si in se adhuc vitium damnabiliter regnat: ne is quem crimen deprauat proprium, intercessor fieri appetat pro culpis aliorum. Hinc etenim superna voce ad *Leuit. 21.*

Mossem dicitur: Loquere ad *Aaron*; homo 17.

de semine tuo per familias qui habuerit maculam non offerat panes * Deo suo, nec * *Domino* accedat ad ministerium eius, ubi & repen- *Dio Ext.*

te subiungitur: Si cæcus fuerit, si claudus, si vel paruo vel grandi & torto naso, si fracto pede * si manu, si gibbus, si lippus, si *Ib. p. 18.* albuginem habens in oculo, si iugem scabi- ** Vel Ext.*

em, si impetiginem in corpore, vel ponde- *tr. 18. scab.* rosus. Cæcus quippe est qui supernæ contemplationis lumen ignorat: qui præsentis vitæ tenebris pressus dum venturam lucem nequaquam diligendo conspicit, quo

* gressum operis porrigat, nescit. Hinc * *Gressus* etenim Prophetante *Anna* dicitur: pedes *Exc.*

sanctorum suorum seruabit, & imp j in *1 Reg. 2.9.*

tenebris conticescent. Claudus vero est qui quidem quo pergere debeat, aspicit, sed per infirmitatem mentis vitæ viam perfecte non valet tenere, quam videt: quia ad virtutis

virtutis statum dum fluxa consuetudine
 * Per Exc. non erigitur, quo* desiderium innititur, illuc
 gressus operis efficaciter non sequuntur.
 Heb. 12. 13 Hinc etenim *Paulus* dicit: Remissas manus,
 & dissoluta genua erigite, & gressus rectos
 facite pedibus vestris: ut non claudicans
 () 3. Mff. [quis] erret, magis autem sanetur. Paruo
 autem naso est, qui ad tenendam mensuram
 discretionis idoneus non est. Naso quippe
 odores sœtioresque discernimus. Recte ergo
 per nasum discretio exprimitur, per quam
 virtutes eligimus, delicta reprobamus. Vn-
 de & in laude sponsæ dicitur: Nasus tuus
 sicut turris, quæ est in Libano. Quia nimi-
 rum sancta Ecclesia quæ ex caulis singulis
 tentamenta prodeant, per discretionem
 conspicit: & ventura vitiorum bella ex al-
 to depræhendit. Sed sunt nonnulli, qui dum
 æstimari hebetes nolunt, sæpe se in quibus-
 dam exquisitionibus plus quam necesse est
 exercentes ex nimia subtilitate falluntur,
 unde hic quoque subditur: vel grandi &
 torto naso. Nasus enim grandis & tortus est
 discretionis subtilitas immoderata, quæ
 dum plusquam decet excreuerit, actionis
 suæ rectitudinem ipsa confundit. Fracto
 autem pede vel manu est, qui viam Dei
 pergere omnino non valet, atque a bonis
 artibus

artibus funditus exors vacat: quatenus hæc non vt claudus saltem cum infirmitate teneat, sed ab his omnimodo alienus existat. Gibbus vero est quem terrenæ sollicitudinis pondus deprimit, ne vnquam ad superna respiciat: sed solis * his, quæ in infimis calcantur, intendat. Qui & si quando aliquid ex bono patriæ cœlestis audierit, * ad hoc nimirum peruersæ consuetudinis pondere prægrauatus, cordis faciem non attollit. Quia cogitationis statum erigere non valet, quem terrenæ sollicitudinis vsus curuum tenet. Ex horum quippe specie Psalmita dicit: Incuruatus sum & humiliatus vsquequaque. Quorum culpam [quoque] per semeteipsam veritas reprobans ait: Semen autem quod in spinis recidit, hi sunt qui audiunt verbum & a sollicitudinibus & diuitijs & voluptatibus vitæ euntes suffocantur, & non referunt fructum. Lippus vero est cuius quidem ingenium ad cognitionem veritatis emicat, sed tamen hoc carnalia opera obscurant. In lippis quippe oculis pupillæ sanæ sunt, sed humore defluente infirmatæ palpebræ grossescunt. * Quorum qui infusione et-
bra * atteritur, etiam acies pupillæ vitiatur. *
Et sunt nonnulli, quorum sensum carnalis

Jn Exc.

Ab Exc.

Psal. 113.

107.

() dia

Exc.

Luc. 8. 13.

Quæ Exc.

Alietum.

Iur Exc.

Apoc. 3.
18.

* Sine
6 Mff.

* Sine Exc.

Rom. 8, 22

virz operatio fauciat, qui videre recta subtiliter per ingenium poterant, sed vsu prauorum actuum caligant. Lippus itaque est cuius sensum natura exacuit, sed conuersationis prauitas confundit: Cui bene per angelum dicitur: Collyrio inunge oculos tuos vt videas. Collyrio quippe oculos, vt videamus, inungimus, cum ad cognoscendam veri luminis charitatem intellectus nostri aciem medicamine bonæ operationis adiuvamus. Albuginem vero habet in oculo, qui veritatis lucem videre non finitur: quia arrogantia sapientiæ* seu iustitiæ cæcatur. Pupilla namque oculi nigra videt, albuginem tolerans nihil videt: quia videlicet sensus humanæ cogitationis si stultum se peccatoremque intelligit, cognitionem intimæ claritatis apprehendit. Si autem candorem sibi iustitiæ* seu sapientiæ tribuit, a luce se supernæ cognitionis excludit: & eo claritatem veri luminis nequaquam penetrat, quo se apud se per arrogantiam exaltat: sicut de quibusdam dicitur; dicentes enim se esse sapientes, stulti facti sunt. Iugem vero habet scabiem, cui carnis petulantia sine cessatione dominatur. In scabie etenim feruor viscerum ad cutem trahitur, per quam recte luxuria designatur

signatur : quia si cordis tentatio vsque ad operationem profilit, nimirum feruor intimus vsque ad cutis scabiem prorumpit, & foris iam corpus sauciat ; quia dum in cogitatione voluptas non reprimitur, etiam in actione dominatur. Quasi enim cutis pruriginem *Paulus* curabat abstergere, cum dicebat: Tentatio vos non apprehendat, ^{1 Cor. 10.} nisi humana; ac si aperte diceret; humana ^{c. 13.} quidem est tentationem in corde peti, dæmoniacum vero est in tentationis certamine, & in operatione superari. Impetiginem quoque habet in corpore, quisquis avaritia vultatur in mente, quæ si in parvis non compescitur nimirum sine mensura dilatatur, Impetigo quippe sine dolore corpus occupat & absque * occupa-
ti ædio excrefcens membrorum decorem <sup>* Occupati-
onis 4. Mss.</sup> fœdat: quia & avaritia * capti animum <sup>* Captiuam
Exc.</sup> dum quasi delectat, exulcerat, dum adipiscenda quæque cogitationi obijcit, ad inimicitias accendit, & dolorem in vulnere non facit: quia æstuanti animo ex culpa abundantiam promittit. Sed decor membrorum perditur: quia aliarum quoque virtutum per hanc pulchritudo deprauatur, & quasi totum corpus exasperat: quia per, vniuersa vitia animum supplantat:

Paulo

1 Tim. 6.
10.

* *Obstaculo*
Exc.
* *Virilia*
Exc.

Paulo attestante qui ait: Radix omnium malorū est cupiditas. Ponderosus vero est, qui turpitudinem non exercet opere, sed tamen ab hac cogitatione continua sine moderamine grauatur in mente; qui nequaquam quidem vsque ad opus nerarium rapitur, sed eius animus voluptate luxuriæ sine vlllo repugnationis* stimulo delectatur. Vitium quippe est ponderis, cum humor viscerum ad * vires labitur, quæ profecto cum molestia dedecoris intumescunt. Ponderosus ergo est, qui totis cogitationibus ad lasciuiam defluens pondus turpitudinis gestat in corde: & quamuis praua non exerceat opere, ab his tamen non euellitur mente. Nec ad vsum boni operis in aperto valet assurgere, quia grauatur hinc in abditis pondus turpe. Quisquis ergo quolibet horum vitio subigitur, panes Domino offerre prohibetur; ne profecto diluere aliena delicta non valeat is, quem adhuc propria deuastant. Quia igitur paucis ad magisterium pastorale dignus qualiter veniat, atque hoc indignus qualiter pertrahatur ostendimus; nunc is qui ad illud digne peruenit, in eo qualiter viuere debeat demonstramus.

Pars



Pars Secunda,
TRACTANS DE
vita Pastoris.

CAPVT. I.

*Is, qui ad regimen ordinate perue-
 nerit, qualem se in ipso regimine debeat
 exhibere.*



Antum debet actionem
 populi actio transcendere
 præsulis, quantum distare
 solet a grege vita pastoris.
 Oporteret namque vt meti-
 ri sollicitè studeat, quanta
 tenendæ rectitudinis necessitate constrin-
 gitur, sub cuius æstimatione populus grex
 D vocatur.

*Metiri se
 Exs.*

vocatur. Sit ergo necesse est cogitatione mundus, actione præcipuus, discretus in silentio, utilis in verbo, singulis compassione proximus, præ cunctis contemplatione suspensus, bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus, interiorum curam in exteriorum occupatione non minuens, exteriorum providentiam in interiorum sollicitudine non relinquens. Sed hæc, quæ breuiter enumerando perstrinximus, paulo latius replicando disseramus.

CAP. II.

Ut rector cogitatione sit mundus.

REctor semper cogitatione sit mundus quatenus nulla hunc immunditia polluat qui hoc suscepit officij: ut in alienis quoque cordibus pollutionis maculas tergat; quia necesse est ut esse munda studeat manus quæ diluere aliorum sordes curat: ne tacta quæque deterius inquinet, si sordida * insequens lutum tenet. Hinc namque per
Pro-

In se mens
Exc.

Prophetam * dicitur: Mundamini qui fer- Esa. 52. 11
tis vasa Domini. Etenim vasa Domini se- * Prophe-
runt qui proximorum animas ad æterna tam Isaiam
sacraria perducendas in suæ conuersationis Exc.
fide suscipiant. Apud semetipsos ergo
quantum debeant mundari conspiciant,
qui ad æternitatis templum vasa viuientia
in sinu propriæ sponsionis portant. Hinc
diuina voce præcipitur; vt in *Aaron* pecto- Exod. 28.
re rationale iudicij vittis ligantibus impri- 28.
matur: quatenus sacerdotale cor nequa-
quam cogitationes fluxæ possideant, sed ra-
tio sola constringat: ne indiscretum quid
vel inutile cogitet, qui ad exemplum alijs
constitutus, ex grauitate vitæ semper debet
ostendere quantam in pectore rationem
portet. In quo etiam rationali vigilanter
adiungitur, vt duodecim nomina Patriar-
charum describantur. Ascriptos etenim
patres semper in pectore ferre, est antiquo-
rum vitam sine intermissione cogitare.
Nam tunc sacerdos irreprehensibiliter gra-
ditur, cum exempla Patrum præcedenti-
um indefinenter intuetur; cum sanctorum
vestigia sine cessatione considerat, & cogi-
tationes illicitas deprimit: ne extra ordinis
limitem operis pedem tendat. Quod bene
etiam rationale iudicij vocatur; quia debet

* *Opportu-* rector* subtili semper examine bona mala-
no tempore que discernere, & quæ vel quibus, quando
subtili, &c. vel qualiter congruunt studiose cogitare:
Mff. 3.

* *Nihil* nihilque proprium quærere, sed sua com-
quoque moda propinquorum bona depurare. Un-
Exc. de illic scriptum est: Pones autem in ratio-
Ibid. c. 30. nali iudicij doctrinam & veritatem, * quæ
** Et quæ* erunt in pectore *Aaron*, quando * ingredi-
Exc.

* *Ingre-* tur coram Domino, & gestabit iudicium
tur Exc. filiorum Israel in pectore suo in conspe-
 ctu Domini semper. Sacerdoti quippe iudi-
 cium filiorum Israel in pectore coram do-
 mini conspectu gestare, est subiectorum
 causas pro sola interni iudicij intentione
 discutere, ut nil se ei humanitatis admisceat
 in * hoc quod diuina positus vice dispen-
 sat, ne correptionis studia priuatus dolor
 exasperet. Cumque contra aliena vitia

* *Non ex-* amulator ostenditur, quæ sua sunt * exe-
quatur quatur: ne tranquillitatem iudicij aut la-
Exc. tens inuidia maculet, aut præceps ira per-
 turbet. Sed dum consideratur terror eius
 qui super omnia præsidet, videlicet iudicis

* *Regantur* intimi, non sine magno * reguntur timore
Exc. subiecti. Qui nimirum timor, dum men-
 tem rectoris humiliat, purgat; ne hanc aut
 præsumptio spiritus leuet, aut carnis dele-
 ctatio inquinet, aut per terrenarum rerum
 cupi-

cupiditatem * importunis pulvereæ cogitationis obscoret : quæ tamen non pulsare rectoris animum nequeunt, sed festinare necesse est, ut repugnatione vincantur ; ne vitium quod per suggestionem tentat * mollitiæ delectationis * subigat. Cumque hæc ab animo tardè repellitur, * mucrone consensus occidat.

* Inopportunitas
polluta
3 Mff.
Importunitas polluta
4 Mff.
* Mollitia
4 Mff.
* Subingat
Exc.

CAP. III.

Vt Rector sit semper operatione præcipuus.

SIt Rector operatione præcipuus, ut vitæ viam subditis vivendo denunciet, & grex qui pastoris vocem morisque sequitur, per exempla melius quàm per verba gradiatur. Qui enim loci sui necessitate exigitur summa dicere, hac eadem necessitate compellitur summa monstrare. Illa vox namque libentius auditorum * cor penetrat, quam dicentis * vita commendat : quia * quod loquendo * imperat, ostendendo adiuvat ut fiat. Hinc enim per Prophetam dicitur : Super mon-

* Corda Exc.
* Dum quid
Exc.

Esai. 40. 9. rem excelsum ascende tu qui evangelizas
Zion. Ut videlicet qui cœlesti prædicatione

** Iam Exc.* ne utitur, ** ima iam* terrenorum operum
deferens in rerum culmine stare videatur :
tantòque faciliùs subditos ad meliora per-
trahat, quanto per vitæ meritum de super-
nis clamat. Hinc divina lege armum sacer-

Exod. 29. dos dextrum in sacrificium accipit & se-
22. 27. peratum : ut non solum sit eius operatio
utilis, sed etiam singularis : nec inter ma-
los tantummodo, quæ recta sunt faciat, sed
bene quoque operantes subditos, sicut ho-
nore ordinis superat, ita etiam morum vir-
tute transcendat. Cui in esu quoque pectu-
sculum cum armis tribuitur : ut quod de
sacrificio præcipitur sumere, hoc de semet-
ipso auctori discat immolare. Et non so-
lum pectore quæ recta sunt cogitet, sed spe-
ctatores suos ad sublimia armis operis invi-
tet : nulla prospera præsentis vitæ appetat,
nulla adversa pertimet. Blandimenta

** Enim Exc* ** mundi* respectu intimo terrore despiciat,
** Considera-
tio Exc.* terrores autem ** considerato* internæ dul-
cedinis blandimento contemnat. Vnde
supernæ quoque vocis imperio in utròque
humero sacerdos velamine superhumeralis
astringitur : ut contra adversa ac prospera,
virtutum semper ornamento muniat :
quatenus

quatenus iuxta vocem *Pauli*, Per arma
 iustitiæ à dextris sinistrisque gradens, cum
 ad sola quæ * interiora sunt niritur, in nul- ^{2 Cor. 6. 7.}
 lo delectationis infimæ latere flectatur. ^{* Anteriora}
 Non hunc prospera elevent, non diversa ^{Exc.}
 perturbent, non blanda usque ad volupta-
 tem demulceant, non aspera * ad desperati- ^{* VII^a Exc.}
 onem premant: ut dum nullis passionibus
 intentionem mentis humiliat, quanto in
 utrôque humero superhumeralis pulchri-
 tudine tegatur, ostendat. Quod rectè [eti- ^{(1) Exc.}
 am] superhumeralis ex auro, hyacintho,
 purpura, bis tincto cœcco, & torta fieri bys-
 so præcipitur: ut quanta sacerdos clarescere
 virtutum diversitate debeat, demonstretur.
 In sacerdotis quippe habitu ante omnia
 aurum fulget, ut in eo intellectus sapientiæ
 principaliter emicet. Cui hyacinthus qui
 aërio colore resplendet, adjungitur: ut per
 omne quod intelligendo penetrat, non ad
 favores infimos, sed ad amorem cœlesti-
 um surgat: ne dum incautus suis laudibus
 capitur, ipso etiam veritatis intellectu va-
 cuetur, Auro quoque & hyacinto purpu-
 ra permiscetur: ut videlicet sacerdotale cor,
 cum summa quæ prædicat, sperat, in se-
 metipso [etiam] suggestiones vitiorum re- ^{(1) Exc.}
 primat, eisque velut [ex] regia potestate ^{(1) Exc.}
 contra-

contradicat : quatenus nobilitatem semper
 intimæ regenerationis aspiciat, & cœlestis
 regni sibi habitum moribus defendat. De
 hac quippe nobilitate spiritus per *Petrum*
 dicitur, Vos autem genus electum, regale
 sacerdotium. De hac etiam potestate, qua
 vitia subigimus, *Iohannis* voce roboramur
 qui ait, Quotquot autem receperunt eum,
 dedit eis potestatem filios Dei fieri : Hanc
 dignitatem fortitudinis psalmista conside-
 rat, dicens, Mihi autem nimis honorifica-
 ti sunt amici tui Deus, nimis confortatus
 est principatus eorum. Quia nimirum san-
 ctorum mens principaliter in summis eri-
 gitur, * cum exterius perpeti abiecta cer-
 nuntur. Auro autem, hyacinto, * ac pur-
 puræ bistinctus coccus adiungitur : ut an-
 te interni iudicis oculos omnia virtutum
 bona ex charitate decorentur : & cuncta
 quæ coram hominibus rutilant, hæc in
 conspectu occulti arbitri flamma intimi a-
 moris accendat. Quæ scilicet charitas,
 * *Qui Ext.* * quia Deum simul & proximum diligit,
 quasi ex duplici tinctura fulgescit. Qui igitur
 sic ad auctoris speciem anhelat, ut pro-
 ximorum curam negligat, vel sic proximo-
 rum curam exequitur, ut à divino amore
 torpescat : qui unum horum quodlibet, in
 super-

1 Pet. 2. 9.

Iohan. I.
12.Psal. 138.
17.* Et Ext.
* Byssos
Ext.

superhumeralis ornamento habere coccum
bistinctum nescit. Sed cum mens ad præ-
cepta charitatis tenditur, restat proculdu-
bio ut per abstinentiam caro macereur.
Vade & bistincto cocco torta byssus ad-
iungitur. De terra etenim byssus nitenti
specie oritur. Et quid per byssum, nisi can-
dens decore munditiæ corporalis castitas
designatur? Quæ videlicet * torta * pul-
chritudini superhumeralis innectitur: quia
tunc castimonia ad perfectum munditiæ
candorem ducitur, cum per abstinentiam
caro fatigatur. Cumque inter virtutes cæ-
teras & iam afflictæ carnis meritum profi-
cit, quasi in diversa superhumeralis specie
byssus torta candescit.

* Byssus
Exc.
* Pulchri-
tudine Exc.

CAP. IV.

*Vt sit Rector discretus in silentio, u-
tilis in verbo.*

SIt Rector discretus in silentio, utilis *Parte 1.*
in verbo: ne aut tacenda proferat, *dist. 43. cap.*
aut proferenda reticescat. Nam si- *Sit rector.*
cut incauta locutio in errorem per-
trahit, ita indiscretum silentium hos qui
crudiri

Esai. 56. 10.
Ezech. 13.
5.

Ezech. 13.

erudiri poterant, in errore derelinquit. Sæpe namque rectores improvidi humanam amittere gratiam formidantes, loqui libere recta pertimescunt: & iuxta veritatis vocem nequaquã iam gregis custodiz pastorum studio, sed mercenariorum vice deserviunt: quia veniente lupo fugiunt, dum se sub silentio abscondunt. Hinc namque eos per Prophetam Dominus increpat, dicens, Canes muti non valentes latrare. Hinc rursus queritur, dicens, Non ascendistis ex adverso, nec opposuistis murum pro domo Israel, ut staretis in prælio in die Domini. Ex adverso quippe ascendere, est pro defensione gregis voce libera hujus mundi potestatibus contraire. Et in die Domini in prælio stare, est pravis decertantibus ex iustitiz amore resistere. Pastori enim recta timuisse dicere, quid est aliud quam tacendo terga præbuisse? qui nimirum si pro grege se obijcit, murum pro domo Israel hostibus opponit. Hinc rursus delinquenti populo dicitur: Prophetæ tui viderunt tibi falsa & stulta, nec aperuerunt iniquitatem tuam, ut te ad pœnitentiam provocarent. Prophetæ quippe in sacro eloquio nonnunquã doctores vocantur: qui dum fugitiva esse præsentia indicant,

cant, quæ sunt ventura manifestant. Quos
 divinus sermo falsa videre coarguit : quia
 dum corripere culpas metuunt, incalum
 delinquentibus promissa securitate blandi-
 untur, qui iniquitatem peccantium nequa-
 quam aperiant : quia ab increpationis vo-
 ce conticescunt. Clavis quippe aperitionis,
 sermo correptionis est: quia increpatio cul-
 pam detegit, quam sæpe nescit ipse etiam
 qui perpetravit. Hinc *Paulus* ait, ut potens : *Tim. 1. 2.*
 sit exhortari in doctrina sana, & eos qui
 contradicunt, redaguere. Hinc per *Mal-* *Mal. 2. 7.*
chiam dicitur, Labia sacerdotis custodiunt
 scientiam & legem requirunt ex ore eius :
 quia angelus Domini exercituum est. Hinc
 per *Esaiam* Dominus admonet, dicens, Cla- *Esai. 40.*
 ma, ne cesses, quasi tuba exalta vocem tuâ.
 Præconis quippe officium suscipit, quisquis
 ad Sacerdotium accedit: ut ante adventum
 iudicis qui terribiliter sequitur, ipse scilicet
 clamando gradiatur. Sacerdos ergo si præ-
 dicationis est nescius, quam clamoris vo-
 cem daturus est præco mutus? Hinc est e-
 nim quod super pastores primos in lingua-
 rum specie spiritus sanctus insedit : quia ni- *Act. 2. 3.*
 mirum quos repleverit, de se protinus lo-
 quentes facit. Hinc *Mosis* præcipitur ut ta- *Exod. 28.*
 bernaculum sacerdos ingrediens, tintinna- *3.*
 bulis

Ibid. 35.

(C) Exc.

Psal. 131.
9.

* Bona Exc.

* Eloqua-
tur Exc.

Mar. 9. 50.

bulis ambiatur : ut videlicet voces prædicationis habeat, ne superni spectatoris iudicium ex silentio offendat. Scriptum quippe est, audiatur sonitus quando ingreditur [& egreditur] sanctuarium in conspectu Domini, & non moriatur : Sacerdos namque ingrediens vel egrediens moritur, si de eo sonitus non audiatur : quia iram contra se occulti iudicis exigit, si sine sonitu prædicationis incedit. Aptè autem tintinnabula vestimentis illius describuntur inserta : vestimenta etenim sacerdotis quid aliud quam recta opera debemus accipere? Propheta attestante, qui ait : Sacerdotes tui induantur iustitia. Vestimentis itaque illius tintinnabula inhaerent, ut vitæ viam cum linguæ sonitu ipsa quoque * opera clament sacerdotis. Sed cum rector se ad loquendum præparat, sub quanto cautelæ studio * loquatur, attendat : ne si inordinate ad loquendum rapitur, erroris vulnere audientium corda feriantur : & cum fortasse sapiens videri desiderat, unitatis compagem insipienter abscindat. Hinc namque veritas dicit : Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos. Per sal quippe verbi sapientia designatur. Qui loqui igitur sapienter nititur, magnopere metuat, ne

ne eius eloquio audientium unitas confundatur. Hinc *Paulus* ait, Non plus sapere *Rom. 12.* re quam oportet sapere, sed sapere ad sobrietatem. Hinc in sacerdotis veste iuxta divi *Ex. 28. 33.* nam vocem tintinnabulis mala punica coniunguntur. Quid enim per mala punica, nisi fidei unitas designatur? Nam sicut in malo punico una exterius cortice, **Vno Ext.* multa interius grana muniuntur: sic innumeros sanctæ Ecclesiæ populos unitas fidei contegit, quos intrus diversitas meritum tenet. Ne igitur rector incautus ad loquendum proruat, hoc quod iam præmisimus, per semetipsum veritas discipulis clamat, Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos. *Mar. 9. 50.* Ac si figuratè per habitum sacerdotis dicat: Mala punica tintinnabulis iungite, ut per omne quod dicitis, unitatem fidei cauta observatione teneatis. Providendum quoque est, sollicita intentione rectoribus, ut ab eis non solum prava nullo modo, sed ne recta quidem nimie & inordinate proferantur: quia sæpe dictorum virtus proditor, cum apud corda audientium loquacitatis incauta importunitate levigatur: & auctorem suum hæc eadem loquacitas inquinat, quæ servire auditoribus ad usum profectus ignorat. Vnde

Leui. 15. 2. de bene per *Mosen* dicitur, vir qui fluxum seminis patitur, immundus erit. In mente quippe audientium semen secuturæ cogitationis, est qualitas auditæ locutionis: quia dum per aurem sermo concipitur, cogitatio in mente generatur. Vnde & ab huius mundi sapientibus prædicator egregius seminiverbius est vocatus. Qui ergo fluxum seminis * sustinet, immundus asseritur: quia multiloquio subditus ex eo se inquinat, quod si ordinate promeret, prolem rectæ cogitationis edere in audientium corda potuisset: dumque incautus per loquacitatem defluit, non ad usum generis, sed ad immunditiam semen effundit. Vnde *Paulus* quoque cum discipulum de instantia prædicationis admoneret, dicit;

2 Tim. 4. 1. Testificor coram Deo & Christo Iesu, qui iudicaturus est vivos, & mortuos, & adventum ipsius & regnum eius, prædica verbum, instā opportune, importune. Dicturus importune, præmisit opportune: quia scilicet apud auditoris mentem ipsa sua

* *Debilitate* 3e 6 Mss. * *utilitate* se destituit, si habere importunitas

Subtilitate 2 Mss. opportunitatem nescit;

CAP. V.

*Vt rector sit singulis compassione
proximus, prae cunctis contemplatione
suspensus.*

SIt rector singulis compassione proxi-
mus, prae cunctis contemplatione su-
spensus; ut & per pietatis viscera in se
infirmi-^{24.} tatem ceterorum transferat,
& per speculationis altitudinem semetip-^{Moral. lib.}
sum quoque inuisibilia appetendo trans-^{19. c. 16. &}
cendat: ne aut alta petens proximorum in-^{epist. lib. 1.}
firma despiciat, aut infirmis proximorum
congruens, appetere alta derelinquat. Hinc
est namque quod *Paulus* in Paradisum du-
citur, caelique tertij secreta rimatur; & ta-
men illa inuisibilium contemplatione su-
spensus ad cubile carnalium aciem mentis
reuocat, atque in occultis suis qualiter de-
beant conuersari dispensat, dicens; prop-^{2 Cor. 12. 2}
ter fornicationem autem vnusquisque su-
am uxorem habeat, & vnaquaeque suum
virum habeat. Vxori vir debitum reddat,^{2 Cor. 7. 3.}
similiter autem & vxor viro. Et paulò post;^{Ibid. 3. 5.}
nolite fraudare inuicem, nisi forte ex con-
sensu

(i) 8 Mff.

sensu ad tempus, vt vacetis orationi. Et iterum; reuertimini in idipsum [ne tentet vos Satanas.] Ecce iam cœlestibus secretis inseritur, & tamen per condescensionis viscera carnaliū cubile perferutatur; & quem subleuatus vsq; ad inuisibilia erigit, hunc miserratus ad secreta infirmantium oculum cordis flectit, Cœlum contemplatione transcendit, ne tamen * stratum carnalium solitudine deserit; quia compage charitatis summis simul & infimis iunctis, & in semetipso virtute spiritus ad alta valenter rapitur, & pietate in alijs æquanimiter infirmatur.

* Statum
Exc.

2 Cor. 21.

3.

1 Cor. 9.c.

20.

* Ostenden-
do Exc.

1 Cor. 5.

Gen. 28. 12

Hinc etenim dicit: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vrer? Hinc rursus ait: factus sum Iudæis tanquam Iudæus. Quod videlicet exhibebat non amittendo fidem, sed * extendendo pietatem; vt in se personam infidelium transfigurans ex semetipso discerneret qualiter alijs misereri debuisset: quatenus hoc illis impenderet quod sibi ipse si ita esset, impendi recte voluisset. Hinc iterum dicit: siue mente excedimus, Deo: siue sobrij sumus, vobis: quia & semetipsum mouerat contemplando transcendere, & eundem se auditoribus condescendendo temporare. Hinc Iacob Domino desuper innitente,

innitente, & vncto deorsum lapide ascen-
 dentes angelos ac descendentes vidit: quia
 scilicet prædicatores * recti non solum sur-^{* Sancti}
 sum sanctum caput Ecclesiæ, videlicet do-^{exc.}
 minum contemplando appetunt: sed deor-
 sum quoque ad membra illius miserando
 descendunt. Hinc *Moyſes* crebro Taberna-
 culum intrat, & exit: & qui intus in con-
 templationem rapitur, foris infirmantium
 negotijs vrgetur. Intus Dei arcana consi-
 derat, foris onera carnalium portat. Qui
 de rebus quoque dubijs semper ad Taber-
 naculum recurrit, coram testamenti arca
 Dominum consulit: exemplum proculdu-
 bio rectoribus præbens, vt cum foris ambi-
 gunt quid disponant, ad mentem semper
 quasi ad Tabernaculum redeant: & velut
 coram testamenti arca Dominum consu-
 lant, si de his in quibus dubitant, apud se-
 metipsos intus sacri eloquij paginas requi-
 rant. Hinc ipsa veritas per susceptionem no-
 stræ humanitatis ostensa nobis, in monte
 orationi inhæret, miracula in vrbibus ex-
 ercet: imitationis videlicet viam bonis
 rectoribus sternens, vt etsi iam summa con-
 templando appetant, necessitatibus tamen
 infirmantium compatiendo misceantur.
 Quia tunc ad alta charitas mirabiliter sur-
 git,

Lucæ 6.

E

(1) 8 Mat.

* Statum
Exc.

2 Cor. 21.

3.

1 Cor. 9. c.

20.

* Ostenden-
do Exc.

1 Cor. 5.

Gen. 28. 12

sensu ad tempus, vt vacetis orationi. Et iterum, reuertimini in idipsum [ne tentet vos Satanas.] Ecce iam cœlestibus secretis inferitur, & tamen per condescensionis viscera carnaliū cubile perferutatur: & quem subleuatus vsq; ad inuisibilia erigit, hunc misertus ad secreta infirmantium oculum cordis flectit. Cœlum contemplatione transcendit, ne tamen * stratum carnalium solitudine deserit; quia compage charitatis summis simul & infimis iunctis, & in semetipso virtute spiritus ad alta valenter rapitur, & pietate in alijs æquanimitè infirmatur.

Hinc etenim dicit: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror? Hinc rursus ait: factus sum Iudæis tanquam Iudæus. Quod videlicet exhibebat non amittendo fidem, sed * extendendo pietatem: vt in se personam infidelium transfigurans ex semetipso disceret qualiter alijs misereri debuisset: quatenus hoc illis impenderet quod sibi ipse si ita esset, impendi recte voluisset. Hinc iterum dicit: siue mente excedimus, Deo: siue sobrii sumus, vobis: quia & semetipsum nouerat contemplando transcendere, & eundem se auditoribus condescendendo temporare. Hinc Iacob Domino desuper innitente,

innitente, & vncto deorsum lapide ascen-
 dentes angelos ac descendentes vidit: quia
 scilicet prædicatores * recti non solum sur-
 sum sanctum caput Ecclesiæ, videlicet do-
 minum contemplando appetunt: sed deor-
 sum quoque ad membra illius miserando
 descendunt. Hinc *Moyse* crebro Taberna-
 culum intrat, & exit: & qui intus in con-
 templationem rapitur, foris infirmantium
 negotijs vrgetur. Intus Dei arcana confi-
 derat, foris onera carnalium portat. Qui
 de rebus quoque dubijs semper ad Taber-
 naculum recurrit, coram testamenti arca
 Dominum consulit: exemplum proculdu-
 bio rectoribus præbens, vt cum foris ambi-
 gunt quid disponant, ad mentem semper
 quasi ad Tabernaculum redeant: & velut
 coram testamenti arca Dominum consu-
 lant, si de his in quibus dubitant, apud se-
 metipsos intus sacri eloquij paginas requi-
 rant. Hinc ipsa veritas per susceptionem no-
 stræ humanitatis ostensa nobis, in monte
 orationi inhæret, miracula in vrbibus ex-
 ercet: imitationis videlicet viam bonis
 rectoribus sternens, vt et si iam summa con-
 templando appetant, necessitatibus tamen
 infirmantium compatiendo misceantur.
 Quia tunc ad alta charitas mirabiliter sur-
 git,

* Sancti
Exe.

Lucæ 6.

3 Reg. 7.
24. 25.

* Designa-
tur Exc.

1 Cor. 9. 9.
2 Tim. 5.
28.

* Bonum
Exc.

git, cum ad ima proximorum se misericor-
diter attrahit: & cum benigne descendit ad
infima valenter recurrit ad summa. Tales
autem sese qui præsunt exhibeant, quibus
subiecti occulta quoque sua proderi non
erubescant: vt cum tentationum fluctus
paruuli tolerant, ad pastoris mentem quasi
ad matris sinum recurrant, & hoc quod se
inquinari pulsantis culpæ sordibus præui-
dent exhortationis eius solatio ac lachrymis
orationis lauent. Vnde & ante fores templi
ad abluendas ingredientium manus mare
æneum, id est, luteræ duodecim boues por-
tant: qui quidem facie exterius eminent,
sed ex posterioribus latent. Quid namque
duodecim bobus, nisi vniuersus pastorum
ordo * signatur. De quibus *Paulo* differen-
te, lex dicit, non obturabis os boui tritu-
ranti. Quorum quidem nos aperta opera
cernimus, sed apud districtum iudicem quæ
illos posterius maneant in occulta retribu-
tione nescimus. Qui tamen cum conde-
scensionis suæ patientiam diluendis pro-
ximorum confessionibus præparant, velut
ante fores templi luterem portant; vt quis-
quis intrare æternitatis ianuam niritur,
tentationes suas menti pastoris indicet, &
quasi in * boum luteræ cogitationis vel
operis

operis manus lauet. Et fit plerunque vt dum rectoris animus aliena tentamenta condescendendo cognoscit, auditis tentationibus etiam ipse pulsetur; quia & hæc eadem per quam populi multitudo diluitur, aqua, proculdubio luteris inquinatur. Nam dum sordes diluentium suscipit, quasi suæ munditiæ serenitatem perdit. Sed hæc nequaquam pastori timenda sunt, quia Deo subtiliter cuncta * pensante tanto facilius a sua eripitur quanto misericordius ex aliena tentatione fatigatur. * Dispensante Exe.

CAP. VI.

Vt sit rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus.

SIt rector bene agentibus per humilitatem socius, contra delinquentium vitia per zelum iustitiæ erectus, vt & bonis in nullo se præferat, & cum prauorum culpa exigit, potestatem protinus sui prioratus agnoscat: quatenus & honore suppresso æqualem se subditis bene uiuentibus

* *Putet*
Exc.

Lib. 21.

Mor. 6.

10 () *Exc.*

* *Benedice-*
ret Exc.

Gen. 9. 2.

* *Animan-*
tia Exc.

uentibus* deputet, & erga peruersos iura
rectitudinis non exercere formidet. Nam
sicut in libris moralibus dixisse [me] me-
mini, liquet quod omnes homines natura
æquales genuit, sed variante meritorū ordi-
ne alios alijs culpa postponit. Ipsa autem di-
uersitas quæ accessit ex vitio, diuino iudi-
cio dispensatur, vt quia omnis homo æque
flare non valet, alter regatur ab altero. Vn-
de cuncti qui præsumunt, non in se potestatem
debent ordinis, sed æqualitatem pensare
conditionis, nec præesse se hominibus
gaudeant, sed prodesse. Antiqui etenim
patres nostri non reges hominum, sed pa-
stores pecorum fuisse memorantur. Et cum
Noe dominus filiisque eius* diceret, dicens:
Crescite & multiplicamini & replete ter-
ram, protinus adiunxit: Et terror vester
ac tremor sit super* cuncta animalia terræ,
Quorum videlicet terror ac tremor, quia
esse super animalia terræ præcipitur, pro-
fecto esse super homines prohibetur. Ho-
mo quippe brutis animalibus, non autem
hominibus cæteris naturæ prælatus est, &
idcirco ei dicitur, vt ab animalibus & non
ab hominibus timeatur: quia contra na-
turam superbire, est ab æquali velle timeri.
Et tamen necesse est, vt rectores a subditis
timeantur,

timeantur, quando ab eis Deum minime
timeri depræhendunt, vt humana saltem
formidine peccare metuant, qui diuina iu-
dicia non formidant : Nequaquam nam-
que præpositi ex hoc quæsito timore super-
biunt, in quo non suam gloriam, sed sub-
ditorum iustitiam quærunt. In eo enim
quod metum sibi a peruerse viuentibus ex-
igunt, quasi non hominibus, sed animalibus
dominantur : quia videlicet ex qua
parte bestiales sunt subditi, ex ea debent et-
tiam formidini subiacerè substrati. Sed ple-
runque rector eo ipso quo cæteris præ-
minet, elatione cogitationis intumescit.
Et dum ad vsum cuncta subiacent, dum ad
votum velociter iusta complentur, dum
omnes subditi, si qua bene gesta sunt, laudi-
bus efferunt, male gestis autem nulla
auctoritate contradicunt, dum plerunque
laudant etiam quod reprobare debuerant,
seductus ab his quæ infra suppetant, super
se animus * tollitur, & dum foris immenso * *Extolli-*
fauore circumdatur, intus veritate vacuatur, *tur Exc.*
atque oblitus sui in voces sese spargit ali-
enas, talemque se credit qualem * foris au- * *Se foris*
dit, non qualẽ intus discernere debuit. Sub- *Exc.*
iectos despicit, eosque æquales sibi, natu-
ræ * ordine non agnoscit : & quos sorte * *Origine*
E 3 potesta- *Exc.*

potestatis excesserit, transcendisse se etiam
 vitæ meritis credit. Cunctis se æstimat, am-
 plius sapere, quibus se videt amplius posse.
 In quodam quippe se constituit culmine
 apud semetipsum, & qui æqua cæteris na-
 turæ conditione constringitur, ex æquo
 respicere cæteros dedignatur: sicque vs-
 que ad eius similitudinem ducitur, de quo
 scriptum est: omne sublime videt, & ipse est
 rex super vniuersos filios superbiæ. Qui
 singulare culmen appetens, & socialem an-
 gelorum vitam despiciens, ait: Ponam se-
 dem meam ad Aquilonem, & ero similis
 altissimo. Miro ergo iudicio intus foueam
 deiectionis inuenit, dum foris se in culmi-
 ne potestatis extollit. Apostatæ quippe an-
 gelo similis efficitur, dum homo homini-
 bus esse similis dedignatur. Sic *Saul* post
 humilitatis meritum in tumorem superbiæ
 culmine potestatis excreuit. Per humilita-
 tem quippe prælatus est, per superbiam re-
 probatus, Domino attestante, qui ait: non-
 ne cum esses paruulus in oculis tuis, caput
 te constitui in tribubus Israel? Paruulum
 se in suis prius oculis viderat, sed fultus
 temporalipotencia, iam se paruulum non
 videbat. Cæterorum namque comparati-
 oni se præterens, quia plus cunctis poterat,
 mag-

Iob 41. 25.

Esa. 14. 14.

1 Reg. 15.
17.

magnum se præ omnibus æstimabat. Miro autem modo cum apud se paruulus, apud Deum magnus, cum vero apud se magnus apparuit, apud Deum paruulus fuit. Plerumque ergo dum ex subiectorum affluentia animus inflatur, in luxum superbiæ ipso potentia fastigio lenocinante corrumpitur. Quam videlicet potentiam bene regit qui & tenere illam nouerit, & impugnare. Bene hanc regit qui scit per illam super culpas erigi, scit cum illa cæteris æqualitate componi. Humana etenim mens plerumque extollitur etiam cum nulla potestate fulcitur, quanto magis in altum se erigit, cum se [ei] etiam potestas adiungit? (1) Ext. Quam tamen potestatem recte dispensat qui solícite nouerit, & assumere ex illa quod adiuvat, & expugnare quod tentat, & æqualem se cum illa cæteris cernere, & tamen se peccantibus zelo ultionis anteferre. Sed hanc discretionem plenius agnoscimus, si pastoris primi exempla cernamus. Petrus namque auctore Deo sanctæ Ecclesiæ principatum tenens, à bene agente Cornelio, & sese ei humiliter prosternente immoderatiùs venerari recusauit, seque ei similem recognovit, dicens; Surge ne seceris, & ipse ego homo sum. Sed cum Ana-

Acto 10.
25.26.

Aa. 5. 4.

nia & Sapphira culpam reperit, mox quanta potentia super ceteros excrevisset, ostendit. Verbo namque eorum vitam perculit, quam spiritu perscrutante deprehendit: & summum se intra Ecclesiam contra peccata recoluit, quod honore sibi vehementer impenso coram bene agentibus fratribus non agnouit. Illic communionem æqualitatis meruit sanctitas actionis, hic zelus ultionis ius aperuit potestatis. *Paulus* bene agentibus fratribus prælatum se esse nesciebat, cum diceret: Non quia dominamur fidei vestræ, sed adiutores sumus gaudij vestri: Atque illico adiunxit: fide enim stitis, ac si id quod prætulerat aperiret, dicens; Ideò non dominamur fidei vestræ, quia fide statis, æquales enim vobis sumus in quo vos stare cognoscimus. Quasi prælatum se fratribus esse nesciebat, cum diceret: Facti sumus sicut parvuli in medio vestrum. Et rursum; Nos autem * servos vestros per Christum. Sed cum culpam quæ corrigi debuisset invenit, illicò magistrum se esse recoluit, dicens; Quid vultis? In virga veniam ad vos. Summus itaque locus bene regitur, cum is qui præest, vitijs potius quam fratribus dominatur. Sed cum delinquentes subditos præpositi corrigunt

1 Cor. 12.

1 Thes. 2.

2 Cor. 4. 5.

* Servi vestri Ext.

2 Cor. 4.

21.

rigunt, restat necesse est, ut solliciti attendant, quatenus per disciplinæ debitum culpas quidem iure potestatis seriant, sed per humilitatis custodiam æquales se * ipsis fra-
 tribus, qui corriguntur, agnoscant: quamvis plerumque etiam dignum est, ut eosdem, quos corrigimus, tacita nobis cogitatione præferamus. Illorum namque per nos vitia disciplinæ vigore feriuntur, in his vero quæ ipsi committimus ne verbi quidem ab aliquo invectione laceramur. Tanto ergo apud Dominum obligatiores sumus, quanto apud homines inulte peccamus. Disciplina autem nostra subditos divino iudicio tanto liberiores reddit, quanto hic eorum culpas sine vindicta non deserit. Servanda itaque est & in corde humilitas, & in opere disciplina. Atque inter hæc solerter intuendum [est] ne dum () 7 *Ms.*
 moderatius custoditur virtus humilitatis, solvantur iura regiminis: & dum prælatus quisque plus se quam decet deijcit, subditorum vitam * stringere sub disciplinæ vinculo non possit. Teneant ergo rectores
 exterioris quod pro aliorum utilitate suscipiunt: servant interioris quod de sua æstimatione pertimescunt. Sed tamen quibusdam signis decenter erumpentibus eos apud se
 elie

IN EXC.

* Distringere
EXC.

esse humiles etiam subiecti depræhensanti
 quatenus & in authoritate eorum quod
 formident videant, & de humilitate quod
 imitentur agnoscant. Studeant igitur sine
 intermissione qui præsumunt, ut eorum po-
 tentia quanto magna exterius cernitur,
 tanto apud eos interius deprimatur: ne co-
 gitationem vincat, ne in delectationem sui
 animam rapiat, ne iam sub se mens eam
 regere non possit, cui se libidine domi-
 nandi supponit. Ne enim præidentis ani-
 mus ad elationem potestatis suæ delectati-
 one rapiatur, recte per quendam sapientem

Ecc. 3. 2. 1. dicitur: Ducem te constituerunt, noli ex-
 tolli, sed esto in illis quasi unus ex illis.

1 Pet. 5. 3. Hinc etiam *Petrus* ait; Non dominantes in
 clero, sed forma facti gregi. Hinc per se-
 metipsam veritas ad altiora nos virtutum
 merita provocans dicit; Scitis quia princi-
 pes gentium dominantur eorum, & qui ma-
 iores sunt, potestatem exercent in eos. Non
 ita erit inter vos, sed quicumque voluerit inter

* *Fiat sicut* vos maior fieri, * *sit vester minister*: & qui
minister voluerit inter vos primus esse, erit vester ser-
*Exc.*vus. Sicut filius hominis non venit ministra-
 ri, sed ministrare. Hinc est quod servum ex
 suscepto regimine elatum, quæ post suppli-
 cia maneat, iudicat, dicens; Quod si
 dixerit

Matth. 23.
 43.

dixerit malus ille servus in corde suo ; Mo- ^{ibid 49.}
 ram facit Dominus meus venire, & cœpe- ^{& 50.}
 rit percutere confervos suos, manducet au-
 tem & bibat cum ebrijs, veniet Dominus
 servi illius, in die qua non sperat & hora
 qua ignorat, & dividet eum partemque eius
 ponet cum hypocritis, Inter hypocritas e-
 nim iure deputatur, qui ex simulatione di-
 sciplinæ ministerium regiminis vertit, in
 utum dominationis : & tamen nonnun-
 quam gravius delinquitur si inter perversos
 plus æqualitas, quam disciplina custoditur. * *Qui Exc.*
 * Quia enim falsa pietate superatus ferire
 Heli delinquentes filios noluit, apud di-
 strictum Iudicem semetipsum cum filijs ^{1. Reg. 2.}
 crudeli damnatione percussit. Hinc nam ^{23.}
 que divina voce ei dicitur, Honorasti filios ^{ibid. 19.}
 tuos * magis quam me. Hinc pastores in- ^{* Plus 1}
 crepat per Prophetam, dicens ; Quod fra- ^{4. Mff.}
 ctum est non alligastis, & quod abiectum ^{* Fuerat.}
 * est non reduxistis. * Abiectus enim redu- ^{Exc.}
 citur, cum quisque in culpa lapsus, ad sta- ^{* Abiectum}
 tum iustitiæ ex pastoralis solitudinis vi- ^{Exc.}
 gore revocatur. Fracturam vero ligamen
 astringit, cum culpam disciplina deprimit :
 ne plaga usque ad interitum defluat, si hanc
 distractionis severitas non coarctat. Sed
 sæpe deterius frangitur, cum fractura in-
 cautè

*Dist. 45. sed
illud in fine*

Lib. 10 c. 8.

Epist. lib. 1.

cap. 24.

** Consolans*

Exc.

Luc. 10.

34.

cautè colligatur, ita ut gravius scissuram
sentiat, si hanc immoderatus ligamenta
constringant. Vnde necesse est, ut cum
peccati vulnus in subditis corrigendo *re-
stringitur, magna se solitudine etiam *di-
strictor ipse moderetur: quatenus sic iura
disciplinæ contra delinquentes exerceat,
ut pietatis viscera non amittat. Curan-
dum quippe est, ut rectorem subditis, &
matrem pietas, & patrem exhibeat disci-
plina. Atque inter hæc sollicita circum-
spectio providendum, ne aut districtio
rigida, aut pietas sit remissa. Nam sicut in
libris moralibus iam diximus, disciplina,
vel misericordia multum destituitur, si una
sine altera teneatur. Sed ergo subditos su-
os inesse rectoribus debet, & iuste * confu-
lens misericordia, & pie sæviens disciplina:
Hinc namque est quod docente veritate
per Samaritani studium semivivus in stabu-
lum ducitur, & vinum atque oleum eius
vulneribus adhibetur: ut per vinum scilicet
mordeantur vulnera, per oleum fovean-
tur. Necesse quippe est, ut quisquis sanandis
vulneribus præest, in vino morsum dolo-
ris adhibeat, in oleo mollitiem pietatis:
quatenus per vinum mudentur putrida,
per oleum foveantur sananda. Miscenda
ergo

ergo est lenitas cum severitate, faciendum
quoddam temperamentum ex utroque : ut Heb. 9. 44
neq; multa asperitate exulcerentur subditi,
neq; minima benignitate solvantur. Quod
iuxta *Pauli* vocem illa tabernaculi arca si-
gnificat, in qua cum tabulis virga simul,
& Manna est : quia cum scripturæ sacræ Psal. 21. 4.
scientia in * boni rectoris pectore si est vir-
ga distractionis, sit & Manna dulcedinis.
Hinc *David* ait : virga tua & baculus tuus,
ipsi me consolata sunt. Virga enim percu-
timur, baculo sustentamur. Si ergo est di-
strictib; virgæ quæ feriat, sit & consolatio
baculi quæ sustentet. Sit itaque amor, sed
non emolliens : sit rigor, sed non exaspe-
rans : sit zelus, sed non immoderate savi-
ens : sit pietas, sed non plus quam expedi-
at, parcens : ut dum se in arce regiminis () Ext.
iustitia clementiaque permisceant, is qui
præest, corda subditorum & terrendo de-
mulceat, & tamen [ad] terroris reverenti-
am demulcendo constringat.

CAP. VII.

*Ut sit rector internorum, curam in
exteriorum occupatione non minuens,
providentiam internorum sollicitudine
non relinquens.*

* Occupa-
tione Exc.

Sit rector internorum curam in exte-
riorum occupatione non minuens,
exteriorum providentiam in inter-
norum * sollicitudine non relin-
quens: ne aut exterioribus deditus ab in-
timis corruat, aut solis interioribus occu-
patus, quæ foris debet proximus non im-
pendat: Sæpe namque nonnulli velut ob-
liti quod fratribus animarum causa prælati
sunt, toto cordis adfusu sæcularibus curis
inseruiunt has, cum adsunt, se agere exul-
tant: ad has etiam cum desunt, diebus ac
noctibus cogitationis turbidæ æstibus an-
helant. Cumque ab his cessante forsitan
* opportunitate quieti sunt, ipsa deterius sua
quiete fatigantur, voluptatem namque cen-
sent si actionibus deprimuntur, laborem
deputant si in terrenis negotijs non labo-
rant. Sicque fit ut dum vrgeri se mundanis
tumul-

* Importu-
nitate
s. Mff.

tumultibus * gaudent, interna quæ alios * *Gaudeant*
 docere debuerant ignorent: vnde subiecto. *Ext.*
 rum quoque procul dubio vita torpescit:
 quia cum proficere spiritualiter appetit, in
 exemplo eius, qui sibi prelatus est quasi in
 obstaculo itineris offendit. Langue[n]te enim
 capite incallum membra vigent, & in ex-
 ploratione hostium frustra exercitus velo-
 citer sequitur, si ab ipso duce itineris erra-
 tur. Nulla subditorum mentes exhortatio
 subleuat, eorumque culpas increpatio nul-
 la castigat: quia dum per animarum pre-
 sulem terreni exercetur officium iudicijs, a
 gregis custodia vacat cura pastoris, & sub-
 iecti veritatis lumen apprehendere neque-
 unt: quia dum * pastorum sensus terrena *Pastoria*
 studia occupant, vento tentationis impul- *Ext.*
 sus Ecclesiæ oculos pulvis cæcat. Quo
 contra recte humani generis Redemptor,
 cum nos a ventris voracitate compesceret,
 dicens: Attendite autem vobis vt non *Luc. 21.*
 grauentur corda vestra in crapula & ebie- *34.*
 tate: Illico adiunxit, Aut in curis huius
 vitæ. Vbi pauorem quoque protinus inten-
 te adiiciens, Ne forte inquit superueniat
 * repentina dies illa. Cuius aduētus etiā qua-
 litatem denunciat, dicens? Tanquā laqueus
 enim veniet super * omnes qui sedent su- *In vos*
 per *Ext.*
In omnes
Ext.

Luc. 16.
c. 13.

2 Tim. 3. 4

1 Cór. 6.

* Iudicia
Exc.

Exod. 18.
c. 13.

per faciem omnis terræ. Hinc iterum dicit: Nemo potest duobus Dominis servire. Hinc *Paulus* religiosorum mentes a mundi consortio contestando, ac potius conueni-
endo suspendit dicens: Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus, ut ei placeat, cui se probauit. Hinc Ecclesiæ rectoribus & vacandi studia præcipit & consulendi remedia ostendit, dicens: Sæcularia igitur * negotia si habueritis, contemptibiles qui sunt in Ecclesia illos constituite ad iudicandum, ut ipsi videlicet dispensationibus terrenis inserviant, quos dona spiritalia non exornant, ac si apertius dicat: Quia penetrare intima nequeunt, saltem necessaria foris operentur: Hinc *Moyſes* qui cum Deo loquitur, *Iethro* alienigenæ reprehensione iudicatur, quod terrenis populorum negotijs stulto labore deseruiat, cui & consilium mox præbetur, ut pro se alios ad iurgia dirimenda constituat, & ipse liberius ad erudiendos, populos spiritalium arcana cognoscat. A subditis ergo inferiora gerenda sunt, a rectoribus summa cogitanda: ut scilicet oculus qui providendis gressibus præminet, cura pulueris non obscurer. Caput namque subiectorum sunt cuncti qui præ-
sunt

sunt, & vt recta valeant pedes itinera car-
 pere, hæc proculdubio caput debet ex alto
 prouidere, ne a profectus sui itinere pedes
 torpeant, cum curuata rectitudine corporis
 caput sese ad terram declinat. Quæ autem
 mente animarum præsul honore pastoralis
 inter cæteros vtitur, si in terrenis negotijs,
 quæ reprehendere in alijs debuit, & ipse
 versatur? Quod videlicet ex ira iussæ re-
 tributionis per Prophetam Dominus mi-
 natur, dicens: Et erit sicut populus, sic *Osee 4. 9*
 sacerdos. Sacerdos quippe est, vt populus,
 quando ea agit is qui spiritali officio fun-
 gitur, quæ illi nimirum faciunt qui adhuc
 de studijs carnalibus iudicantur. Quod
 cum magno dolore, scilicet charitatis, *Hie-*
remias Propheta conspiciens, quasi sub
 destructione templi deplorat dicens: Quo- *Thren. 4. 1*
 modo obscuratum est aurum, mutatus est
 color optimus, dispersi sunt lapides sanctu-
 arij in capite omnium platearum? Quid
 namque auro, quod metallis cæteris præ-
 minet nisi excellentia sanctitatis? Quid
 colore optimo, nisi cunctis amabilis reue-
 rentia religionis exprimitur? Quid * san-
 ctuarij lapidibus, nisi sacrorum ordinum
 personæ * signantur? Quid platearum no-
 mine, nisi præsentis vitæ latitudo * figura.

* Per san-
 ctuarij lapi-
 des Exc.

* Figuran-
 tur Exc.

* Signantur
 Exc.

Matth. 7.
13.

* Degere
Exc.

* Libidini
Exc.

tur? Quia enim Græco eloquio πλατὺς latitudo dicitur, profecto a latitudine plateæ sunt vocatæ. Per semetipsam vero veritas dicit: Lata & spatiosa via est quæ ducit ad perditionem. Aurum igitur obscuratur, cum terrenis actibus sanctitatis vita polluitur. Color optimus commutatur, cum quorundam qui * agere religiose credebantur, æstimatio antea facta minuitur. Nam cum quilibet post sanctitatis habitum terrenis se actibus inserit, quasi colore permutato ante humanos oculos eius reuerentia despecta pallescit. Sanctuarij quoque lapides in plateas disperguntur, cum causarum sæcularium foras lata itinera expetunt hi, qui ad ornamentum Ecclesiæ, internis mysterijs quasi in secretis sanctuarij vacare debuerunt. Ad hoc quippe sanctuarij lapides fiebant, ut intra sancta sanctorum in vestimentis summi sacerdotis apparerent. Cum vero ministri religionis a subditis honorem Redemptoris sui ex merito vitæ non exigunt, sanctuarij lapides in ornamento pontificis non sunt. Qui nimirum sanctuarij lapides dispersi per plateas iacent, cum personæ sacrorum ordinum voluptatum suarum * latitudini deditæ terrenis negotijs inhærent. Et notandum quod non hos dispersos

dispersos in plateis, sed in capite platearum dicit: quia & cum terrena agunt, summi videri appetunt, ut & lata itinera teneant ex voluptate delectationis, & tamen in platearum sint capite ex honore sanctitatis. Nil quoque obstat si sanctuarij lapides eosdem ipsos quibus constructum sanctuarium existerat accipimus, qui dispersi in platearum capite iacent, quando sacrorum ordinum viri terrenis actibus ex desiderio inseruiunt, ex quorum prius officio sanctitatis gloria stare videbatur. Sæcularia itaque negotia aliquando ex compassione toleranda sunt, nunquam vero ex amore requirenda: ne cum mentem diligentis aggrauant, hanc suo victam pondere ad ima de cœlestibus immergant. At contra sunt nonnulli qui gregis quidem curam suscipiunt, sed sic sibi met vacare ad spiritalia appetunt, ut rebus exterioribus nullatenus occupentur. Qui cum curare corporalia funditus negligunt, subditorum necessitatibus minime concurrunt. Quorum nimirum prædicatio plerunque despicitur; quia dum delinquentium facta corripunt, sed tamen eis necessaria vitæ præsentis non tribuunt, nequaquam libenter audiuntur. Egentis etenim mentem doctrinæ sermo

non penetrat, si hunc apud eius animum manus misericordiæ non commendat: Tunc autem verbi semen facile germinat, quando hoc in audientis pectore pietas prædicantis rigat. Vnde rectori necesse est, ut interiora possit infundere cogitatione innoxia etiam exteriora providere. Sic itaque pastores erga interiora studia subditorum suorum ferueant, quatenus in eis exterioris quoque vitæ providentiam non relinquant. Nam quasi iure, ut diximus, a percipienda prædicatione gregis animus frangitur si cura exterioris subsidij a pastore negligatur. Vnde & primus pastor solícite admonet, dicens: Seniores qui in vobis sunt obsecro consenior & testis Christi passionum, qui & eius quæ in futuro reuelanda est, gloriæ communicator, pascite, qui in vobis est gregem Dei. Qui in hoc loco utrum * passionem cordis an corporis suaderet, aperuit, cum protinus * adiunxit: Providentes non coacte, sed spontanee secundum Deum, neque turpis lucri gratia sed voluntarie. Quibus profecto verbis pastoribus pie præcauetur, ne dum subiectorum inopiam * satiant, se mucrone ambitionis occidant * ne cum per eos carnis subsidij reficiuntur proximi, ipsi

1 Pet. 5. 1.

* *Passionem*
Exc.* *Subiungit*
Exc.* *Nimie*
Exc.* *Nec Exc.*

ipsi remaneant a iustitiæ pane ieiuni. Hanc
 pastorum sollicitudinem *Paulus* excitat, di- 1 Tim. 5. 8
 cens; Qui suorum & maxime domestico-
 rum curam non habet, fidem negavit, &
 est infideli deterior. Inter hæc itaque me-
 tuendū semper est & vigilanter intuendum,
 ne dum cura ab eis exterior agitur, ab inter-
 na intentione mergantur. Plerunque enim
 vt prædiximus, corda rectorum dum tem-
 porali sollicitudine incaute deseruiunt, ab
 intimo amore *frigescent; & foras susa *Refriges-
 obliuisci non metuunt, quia animarum cant Exe.
 regimina susceperunt. Sollicitudo ergo quæ
 subditis exterius impenditur, sub certa ne-
 cesse est mensura teneatur. Vnde bene ad
Ezechielem dicitur: Sacerdotes caput suum
 non radant, neque comam nutriant; sed Ezech. 44.
 tondentes attondeant capita sua. Sacerdo- 20.
 tes *namq; iure vocati sunt, qui vt sacrum * Nam qua
 ducatum præbeant, fidelibus præsent, Ca- Exr.
 pilli vero in capite exteriores, sunt cogita-
 tiones in mentē: qui dum super cerebrum
 insensibiliter oriuntur, curas vitæ præsen-
 tis exprimunt, quæ ex sensu negligenti,
 quia importune aliquando prodeunt, quasi
 nobis non sentientibus procedunt. Quia
 igitur cuncti qui præsent, habere quidem
 sollicitudines exteriores debent, nec tamen

* Exterio-
rum Exc.

vehementer eis incumbere, sacerdotes recte & caput prohibentur radere, & comam nutrire: vt cogitationes carnis de vita subditorum, nec a se funditus ampuent, ne: rursus ad crescendo nimis relaxent: vbi & bene dicitur: Tondentes tondeant capita sua, vt videlicet curæ temporalis sollicitudinis & quantum necesse est prouideant, & tamen refecentur citius ne immoderatus excrescant. Dum igitur & per administratam * exteriorē prouidentiam corporum vita protegitur, & rursus per immoderatam cordis intentionem non impeditur, capilli in capite sacerdotis & seruantur, vt cutem cooperiant, & refecantur ne oculos claudant.

CAP.

CAP. VIII.

Ne placere rector suo studio hominibus appetat, sed tamen ad quid placere debeat, intendat.

INter hæc * necesse est, vt rectoris soler- * Quoque
ter inuigilet, ne hunc cupido placere Exc.
hominibus pulset, ne cum studiose interiora penetrat, cum provide exteriora subministrat, se magis a subditis diligere quam veritatem quærat, ne cum bonis actibus fultus a mundo uidetur alienus: hunc auctori reddat extraneum amor suus. Hostis namque Redemptoris est, qui per recta opera quæ facit, eius vice ab Ecclesia amari concupiscit: quia adulterinæ cogitationis est reus, si placere puer sponsæ oculis appetit per quem sponsus dona transmisit. Quia nimirum amor proprius cum rectoris mentem ceperit, aliquando hanc inordinate ad molliem, aliquando vero ad asperitatem rapit. Ex amore etenim suo mens rectoris in molliem vertitur: quia cum peccantes subditos respicit, ne erga hunc eorum dilectio torpeat, corripere non

Ezech. 13.
18.

præsumit, nonnunquam vero errata subditorum quæ increpare debuerat, adulatione demulcet. Vnde bene per Prophetam dicitur: vix his qui consueunt puluillos sub omni cubito manus, & faciunt cervicalia sub capite vniuersæ ætatis ad capiendas animas. Puluillos quippe sub omni cubito manus, est ponere cadentes a sua rectitudine animas, atque in huius mundi se dilectione reclinantes, blanda adulatione refovere. Quasi enim puluillo cubitum, vel cervicalibus caput iacentis excipitur, cum correptionis duritia peccanti subtrahitur, eique mollietates fauoris adhibetur, vt in errore molliter iaceat, quem nulla asperitas contradictionis pulsât. Sed hæc rectores qui semetipsos diligunt, his proculdubio exhibent, a quibus se noceri posse in studio gloriæ temporalis timent. Nam quos nil contra se valere conspiciunt, hos nimirum asperitate rigida semper inuersionis premunt, nunquam clementer admonent, sed pastoralis mansuetudinis obliuij, iure dominationis terrent. Quos recte per Prophetam diuina vox increpat, dicens: vos autem cum austeritate * imperabatis eis & cum potentia. Plus enim se suo auctore diligentes, iactanter erga subditos se erigunt,

* Imperabatis
eis Exc.

gunt, nec quid agere debeant, sed quid valeant attendunt. Nil de subsequenti iudicio metuunt,* improbe de temporali potestate *Qui Ext.* gloriantur. Libet ut licenter & illicita faciant & subditorum nemo contradicat. Qui ergo & prava studet agere, & tamen ad hæc vult ceteros tacere, ipse sibi testis est, quia plus se veritate appetit diligi, quam contra se non vult defendi. Nemo quippe est qui ita viuat, ut aliquatenus non delinquat. Ille ergo se ipso amplius veritatem desiderat amari, qui sibi a nullo vult contra veritatem parci. Hinc etenim *Petrus* increpationem *Pauli* libenter accepit. Hinc *David* * *2 Reg. 5.* correptionem subditi humiliter audiuit, quia rectores boni dum privato diligere ** Incepcionem Ext.* amore se nesciunt, liberæ puritatis verbum a subditis obsequium humilitatis credunt. Sed inter hæc necesse est, ut cura regiminis tanti moderaminis arte temperetur, quatenus subditorum mens cum quædam recte sentire potuerit, sic in vocis libertatem prodeat, ut tamen libertas in superbiam non erumpat; ne dum fortasse immoderatus linguæ eis libertas conceditur, vitæ ab his humilitas amittatur. Sciendum quoque est quod oportet, ut rectores boni placere hominibus appetant, sed ut suæ æstimationis

I Cor. 10.
33.

nis dulcedine proximos in effectum veritatis trahant, non ut se amari desiderent, sed ut dilectionem suam quasi quandam viam faciant, per quam corda audientium ad amorem conditoris sui introducant. Difficile quippe est, ut quamlibet recta denuncians prædicator, qui non diligitur, libenter audiat. Debet ergo qui præest & studere se diligi, quatenus possit audiri, & tamen amorem suum pro seipso non querere, ne inueniatur ei cui servire per officium cernitur, occulta cogitationis tyrannide resultare. Quod bene *Paulus* insinuat, cum sui nobis studij occulta manifestat, dicens: Sicut & ego per omnia placeo omnibus. Qui tamen rursus dicit: Ego si adhuc hominibus placerem, Christi servus non essem. Placet ergo *Paulus*, & non placet: quia in eo quod placere appetit, non se, sed per se hominibus placere veritatem querit.

CAP.

CAP. IX.

*Quod scire sollicite rector debeat,
quod plerumque vitia virtutes se esse
mentiuntur.*

SCire etiam rector debet quod plerumque vitia virtutes se esse mentiuntur. Nam sæpe sub parsimoniae nomine se tenacia palliat, contraque se effusio sub appellatione largitatis occultat. Sæpe inordinata remissio pietas creditur, & effrænata ira spiritalis zeli virtus æstimatur. Sæpe præcipitata actio velocitatis efficacia, atque agendi tarditas gravitatis consilium putatur. Vnde necesse est, ut rector animarum, virtutes ac vitia vigilanti cura discernat, ne aut cor tenacia occupet, & parcum se videri in dispensationibus exultet: aut cum effuse quid *perditur, largum se ^{*Impenditur Exc.} quasi miserando gloriatur, aut remittendo quod ferire debuit, ad æterna supplicia subditos pertrahat: aut immaniter feriendo quod delinquitur, ipse gravius delinquat: aut hoc quod agi recte ac graviter potuit, imminutare præveniens leviget, aut bonæ actionis meritum differendo ad deteriora permutet.

CAP.

CAP. X.

*Quod esse debet & rectori discretio
correctionis, & dissimulationis, sermo-
ris, & mansuetudinis.*

SCiendum quoque est, quod aliquan-
do subiectorum vitia prudenter dis-
simulanda sunt, sed quia dissimulan-
tur, indicanda: aliquando & aperte
cognita, maturè toleranda, aliquando ve-
rò subtiliter & occultè perscrutanda: ali-
quando leniter arguenda, aliquando au-
tem vehementer increpanda. Nonnulla
quippe, ut diximus, prudenter dissimulan-
da sunt, sed quia dissimulantur, indicanda:
ut cum delinquens & depræhendi se co-
gnoscat, & perpeti, has quas in se tacitè to-
lerari considerat, augere culpas erubescat,
seque se iudice puniat quem sibi apud se
rectoris patientia clementer excusat. Qua
scilicet dissimulatione bene Iudæam Do-
minus corripit, cum per Prophetam dicit,
Esa. 57. 11. Mentita es, & mei non es recordata, neque
cogitasti in corde tuo, quia ego tacens &
quasi non vicens. Et dissimulavit ergo cul-
pas

pas & innotuit : quia & contra peccantem tacuit, & hoc ipsum tamen quia tacuerit dixit. Nonnulla autem vel apertè cognita, maturè toleranda sunt, cum videlicet rerum minime opportunitas congruit, ut apertè corrigantur. Nam secta immaturè vulnera deterius inervescunt, & nisi cum tempore medicamenta conveniant, constat proculdubio quod medendi officium amittant. Sed cum tempus subditis ad correptionem quæritur, sub ipso culparum pondere patientia præsulis exercetur. Vnde bene per Psalmistam dicitur, Supra dorsum meum fabricaverunt peccatores. In dorso Ps. 128.3. quippe onera sustinemus. Supra dorsum igitur suum fabricasse peccatores queritur, ac si apertè dicat ; Quos corrigere nequeo, quasi superimpositum onus porto. Nonnulla autem subtilitè & occultè sunt perscrutanda, ut quibusdam signis erumpentibus rector in subditorum mente, omne quod clausum latet, inveniat, & interveniente correptionis articulo, ex minimis maiora cognoscat. Vnde recte ad *Ezechiel* Ezech. 8.8. *elem* dicitur, Fili hominis fode tibi parietem. Vbi mox idem Propheta subiungit ; Ibid. 9.10. Et cum fodissem parietem, apparuit ostium unum. Et dixit ad me ; Ingredere & vide abomi-

* *Persona*
7. *Miss.*

* *Fodisset*
Exc.

abominaciones pessimas quas isti faciunt hic. Et ingressus vidi. Et ecce omnis similitudo reptilium, & animalium abominatio, & uniuersa Idola domus Israel depicta erant in pariete. Per *Ezechielem* quippe prapositorum* ordo signatur, per parietem duritia subditorum. Et quid est parietem fodere, nisi acutis inquisitionibus duritiam cordis aperire? Quem cum* perfodisset, aperuit ostium: quia cum cordis duritia vel studiosis percunctationibus vel maturis correptionibus scinditur, quasi quædam ianua ostenditur, ex qua omnia in eo qui corripitur cogitationum interiora videantur. Vnde & bene illic sequitur: Ingredere & vide abominaciones pessimas, quas isti faciunt hic. Quasi ingreditur ut abominaciones aspiciat, qui discussis quibusdam signis exterius apparentibus ita corda subditorum penetrat, ut cuncta ei quæ illicite cogitantur, innotescant. Vnde & subdit: Et ingressus vidi: Et ecce omnis similitudo reptilium, & animalium abominatio. In reptilibus cogitationes omnino terrenæ signantur, in animalibus vero tam quidem aliquantulum à terra suspensæ, sed adhuc terrenæ mercedis præmia requirentes. Nam reptilia toto ex corpore terræ inhaerent,

inhærent, animalia autem magna parte corporis à terra suspensa sunt, appetitu tamen gulæ ad terram semper inclinantur. Reptilia itaque sunt intra parietem, quando cogitationes volvuntur in mente, quæ à terrenis desiderijs nunquam levantur. Animalia quoque sunt intra parietem, quando & si qua iam iusta, si qua honesta cogitantur, appetendis tamen lucris temporalibus honoribusque deserviunt : & per semetipsa quidem quasi à terra suspensa sunt, sed adhuc per ambitum quasi per gulæ desiderium sese ad ima submittunt : unde & bene subditur : Et universa Idola domus *Colof. 3. 5.* Israel depicta erant in pariete. Scriptum quippe est : Et avaritia quæ est idolorum servitus. Recte ergo post animalia idola describuntur : quia etsi honesta actione nonnulli quasi à terra se erigunt, ambitione tamen inhonesta semetipsos ad terram deponunt. Bene autem dicitur, depicta erant : quia dum exteriorum rerum intrinsecus species attrahuntur, quasi in corde depingitur, quicquid fictis imaginibus deliberando cogitatur. Notandum itaque est, quia prius foramen in pariete ac deinde ostium cernitur, & tunc demum occulta abominatio demonstratur : quia nimirum

() Exc.

* Rapiatur
Exc.

Gal. 6. 1.

* Lenitatis
Exc.

rum uniuscujusque peccati prius signa for-
 infecus, deinde ianua apertæ iniquitatis
 ostenditur, & tunc demum omne malum
 quod intus latet aperitur. Nonnulla au-
 tem sunt leniter arguenda: nam cum [non]
 malitia, sed sola ignorantia vel infirmitate
 delinquitur, profectò necesse est, ut mag-
 no moderamine ipsa delicti correptio tem-
 peretur. Cuncti quippe quousque in hac
 mortali carne subsistimus, corruptionis no-
 stræ infirmitatibus subiacemus. Ex se ergo
 debet unusquisque colligere qualiter alie-
 næ hunc oporteat imbecillitati misereri, ne
 contra infirmitatem proximi si ad incre-
 pationis vocem ferventius *rapitur, oblitus
 sui esse videatur. Vnde bene *Paulus* ad-
 monet, dicens; Si quis præoccupatus fue-
 rit in aliquo delicto, vos qui spi itales estis,
 instruite hujusmodi in spiritu *mansuetu-
 dinis, considerans teipsum ne & tu tenteris;
 ac si aperte dicat; Cum displicet ex aliena
 infirmitate quod conspicias, pensa quod es,
 ut increpationis zelo se spiritus temperet,
 dum sibi quoque quod increpat timet.
 Nonnulla autem sunt vehementer incre-
 panda, ut cum culpa ab authore non cog-
 noscitur, quanti sit ponderis, ab increpan-
 tis ore sentiat. Et cum sibi quis malum
 quod.

quod perpetravit levigat, hoc contra se graviter ex corripientis asperitate pertimescat. Debitum quippe rectoris est supernæ patriæ gloriam per vocem prædicationis ostendere, quanta in hujus vitæ itinere tentamenta antiqui hostis lateant aperire, & subditorum mala quæ tolerari leniter non debent, cum magna zeli asperitate corrigere: ne si minus contra culpas accenditur, culparum omnium reus ipse teneatur. Unde bene ad *Ezechielem* dicitur: Sume tibi laterem, & pones eum coram te, & describes in eo civitatem *Hierusalem*. Statimque subiungitur: Et ordinabis adversus * eam ob-
 sidionem, & ædificabis munitiones, & comportabis aggerem, & dabis contra eam castra, & pones arietes in gyro. Eique ad * munitionem suam protinus * subinfertur. Et tu sume tibi sarraginem ferream, & pones eam murum ferreum inter te & civitatem. Cujus enim *Ezechiel* Propheta nisi magistrorum speciem tenet? Cui dicitur, Sume tibi laterem, & pones eam coram te, & describes in eo civitatem *Hierusalem*.
 * Sancti quippe doctores sibi laterem sumunt, quando terrenum auditorum cor, ut doceant, apprehendunt. Quem scilicet et laterem coram se ponunt: quia tota mentis

Ezech. 4. 7.

Ibid. 2. 3.

Ea. Exc.

* Monitione

Exc.

* Subiungit

Exc.

* Sic quippe

sancti Exc.

illud intentione custodiunt. In quo & civitatem *Hierusalem* iubentur describere : quia prædicando terrenis cordibus curant summopere, quæ sit supernæ pacis vilio, demonstrare. Sed quia incallum gloria patriæ cœlestis agnoscitur, nisi & quanta hic iruant hostis callidi tentamenta noscatur, apte subjungitur : Et ordinabis adversus eam obsidionem & ædificabis munitiones. Sancti quippe prædicatores obsidionem circa laterem, in quo *Hierusalem* civitas descripta est, ordinant, quando terrenæ menti, sed iam supernam patriam requirenti, quanta eam in huius vitæ tempore vitiorum impugnet adversitas, demonstrant. Nam cum unumquodque peccatum quomodo proficientibus insidietur, ostenditur, quali obsidio circa civitatem *Hierusalem* voce prædicatoris ordinatur. Sed quia non solum debent innotescere, qualiter vitia impugnent, verum etiam quomodo custoditæ nos virtutes roborent, recte subjungitur : Et ædificabis munitiones. Munitiones quippe sanctus prædicator ædificat, quando quæ virtutes quibus resistent vitijs demonstrat. Et quia crescente virtute, plerumque bella tentationis augentur, recte adhuc * additur : Et com-

* Ostendere
6 Mss.

* Subditur
Exe.

comportabis aggerem, & dabis contra eum castra, & pones arietes in gyro. Aggerem namque comportat, quando prædicator quisque molem crescentis tentationis enunciat. Et contra *Hierusalem* castra erigit, quando rectæ intentioni audientium hostis callidi * circumspicias & quasi incomprehensibiles insidias prædicit. Atque arietes in gyro ponit, cum tentationum aculeos in hac vita nos undique circumdantes, & virtutum murum perforantes innotescit. Sed cuncta hæc licet subtiliter rector insinuet, nisi contra delicta singulorum æmulationis spiritu ferveat, nullam sibi in perpetuum absolutionem parat. Vnde illic adhuc recte subiungitur: Et tu sume tibi sartaginem ferream, & pones eam murum ferreum inter te & civitatem. Per sartaginem quippe frixura mentis, per ferrum vero increpationis fortitudo signatur. Quid vero acius doctoris mentem, quam zelus Dei frigit & excruciat? Vnde *Paulus* hujus sartaginis urebatur frixura cum diceret; Quis infirmatur, & ego 2 Cor. 11. non infirmor? quis scandalizatur & ego 29. non uror? Et quia quisquis zelo Dei accenditur ne damnari ex negligentia debeat, forti in perpetuum custodia munitur, recte

*Dissolvit
Exc.

dicatur: Pones eam murum ferreum inter te & civitatem. Sartago enim ferrea murus ferreus inter Prophetam & civitatem ponitur: quia cum nunc fortem zelum rectores exhibent, eundem zelum postmodum inter se, & auditores suos fortem munitionem tenent: ne tunc ad vindictam destituti sint, si nunc fuerint in correptione dissoluti. Sed inter hæc sciendum est quia dum ad increpationem se mens doctoris exasperat, difficile valde est, ut non aliquando & ad aliquid quod dicere non debet, erumpat. Et plerumque contingit, ut dum culpa subditorum cum magna invectione corripitur, magistri lingua usque ad excessus verba pertrahatur. Cumque increpatio immoderate accenditur, corda delinquentium in desperatione deprimuntur. Vnde necesse est, ut exasperatus rector cum subditorum mentem plus se quam debuit percussisse considerat, apud se semper ad poenitentiam recurrat: ut per lamenta veniam in conspectu veritatis obtineat, ex eo etiam quod per zeli ejus studium peccat. Quod figurate Dominus præcipit per *Mosen*, dicens, Si quis abierit cum amico suo simpliciter in sylvam ad ligna cædenda & lignum securis effugerit manu, ferrumq; lapsum

Deut. 19. 5.

psum de manubrio, amicum ejus perculle-
rit, & occiderit, hic ad unam supradictarum
urbium fugiat & vivet : ne fortè proximus
ejus, cujus effusus est sanguis, doloris sti-
mulo persequatur, & apprehendat eum, &
percutiat animam ejus. Ad sylvam quippe
cum amico imus, quoties ad intuenda sub-
ditorum delicta convertimur. Et simplici-
ter ligna succidimus, cum delinquentium
vitia pia intentione refecamus. Sed securis
manum fugit, cum sese increpatio plus-
quam necesse est in asperitatem pertrahit.
Ferrumque de manubrio prosilit, cum de
correctione sermo durior excedit. Et ami-
cum perculit, & occidit, quia auditorem
suum pro lata contumelia à spiritu delecti-
onis interficit. Corrupti namque mens re-
pente ad odium proruit, si hanc imodera-
ta increpatio plus quam debuit addicit.
Sed is qui incautè ligna percutit, & proxi-
mum exstringit, ad tres necesse est urbes fu-
giat, ut in una earum defensum vivat : quia
si ad poenitentiae lamenta conversus in uni-
tate sacramenti, sub spe, fide & charitate ab-
sconditur, reus perpetrati homicidij non
tenetur. Eumque extincti proximus cum
invenerit non occidit : quia cum distri-
ctus iudex venerit, qui sese nobis per natu-

* *Quam*
Exc.

ra nostræ consortium iunxit, ab eo pro-
 culdubio culpæ reatum non expetit,
 *quem sub ejus venia fides, spes & chari-
 tas abscondit.

CAP. XI.

*Quantum rector sacre legis medita-
 tionibus esse debeat intentus.*

SEd omne hoc rite à rectore agitur, si
 supernæ formidinis & dilectionis
 spiritu afflatus, studiose quotidie sa-
 cri eloquij præcepta meoitetur : ut
 in eo vim sollicitudinis & erga cœlestem vi-
 tam providæ circumspectionis, quam hu-
 manæ conversationis usus indesinenter
 destruit, divinæ admonitionis verba re-
 staurent : Et qui ad vetustatem vitæ per so-
 cietatem sæcularium ducitur, ad amorem
 semper spiritualis patriæ compunctionis a-
 spiratione renoveatur. Valde namque inter
 humana verba cor defluit : cumque indu-
 bitanter constet quod externis occupatio-
 num tumultibus impulsus à semetipso
 corruat, studere incessabiliter debet, ut per
 crudi-

eruditionis studium resurgat: Hinc est enim quod prælatum gregi discipulum *Paulus* admonet, dicens: Dum venio 1 Tim. 4. attende lectioni. Hinc *Dauid* ait: 13.
 Quomodo dilexi legem tuam Do- Psal. 118.
 mine, tota die meditatio mea est. 97.
 Hinc *Moyfi* dominus de portanda arca præ- Exod. 25.
 cepit, dicens: facies quatuor circulos au- 12. 13.
 reos, quos pones per quatuor arcæ angu-
 los, faciesque vectes de lignis Sethim & o-
 pries auro, inducesque per circulos qui
 sunt in arcæ lateribus, ut portetur in eis,
 qui semper erunt in circulis, nec vnquam
 extrahentur ab eis. Quid per arcam nisi
 sancta Ecclesia figuratur? Cui quatuor cir-
 culi aurei per quatuor angulos iubentur
 adiungi. Quia in eo quod per quatuor
 mundi partes dilatata tenditur, proculdu-
 bio quatuor sancti Euangelij libris accin-
 cta prædicatur, vectesque de lignis Sethim
 fiunt, qui eisdem ad portandum circulis in-
 feruntur: quia fortes perseverantesque
 doctores velut imputribilia ligna quæren-
 di sunt; qui instructioni sacrorum volumi-
 num semper inhærentes sanctæ Ecclesiæ
 vnitatem denuncient, & quasi intromissis
 circulis arcam portent. Vectibus quippe
 arcam portare, est bonis doctoribus san-

* Sub iun-
gita
Inc.

Etiam Ecclesiam ad rudes infidelium mentes prædicando deducere. Qui auro quoque iubentur operiri, ut dum sermone alijs insonant, ipsi etiam vitæ splendore fulgeant. De quibus apte * subditur. Qui semper erunt in circulis, nec vnquam extrahentur ab eis: quia nimirum necesse, ut qui ad officium prædicationis excubant, a sacrae lectionis studio non recedant. Ad hoc namque vectes esse in circulis semper iubentur, ut cum portari arcam opportunitas exigit, de intromittendis vectibus portandi tarditas nulla generetur: quia videlicet cum spiritale aliquid a subditis pastor inquiriur, ignominiosum valde est, si tunc quærat discere, cum quæstionem debet enodare. Sed circulis vectes inhæreant, ut doctores semper in suis cordibus eloquia sacra meditantes, testamenti arcam sine mora eleuent, si quicquid necesse est, protinus doceant. Vnde bene primus pastor Ecclesiæ pastores cæteros admonet, dicens: Parati semper ad satisfactionem omniposcenti vos rationem de ea quæ in vobis est spe, ac si aperte dicat, ut ad portandam arcam nulla mora præpediat, vectes nunquam a circulis recedant.

1 Pet. 3.
c. 15.



Pars Tertia,
Docens qualiter rector be-
 ne viuens debeat docere &
 admonere subditos.

Prologus.



*Via igitur qualis esse debeat
 pastor ostendimus, nunc
 qualiter doceat, demonstro-
 mus. Ut enim longe ante
 nos reuerenda memoria
 Gregorius Nazianzenus e-
 docuit, non una eademque cunctis exhortatio
 congruit, quia non cunctos par morum qualitas
 astringit. Sæpe namque alijs officium, quæ alijs
 prosunt. Quia & plerumque herba, quæ hac* *Leni Ex-*
animalia

animalia enutriunt, alia occidunt: & lenis
sibilus equos mitigat, catulos instigat. Et medi-
camentum quod hunc morbum imminuit, alteri
viresiungit: & panis qui vitam fortissimum roba-
rat, parvulorum necat. Pro qualitate igitur audi-
entium formari debet sermo doctorum, ut &
sua singulis congruant, & tamen a communis
edificationis arte nunquam recedas. Quid enim
sunt intenta mentes auditorum, nisi ut ita di-
xerim, quadam in cithara tensiones strata
chordarum? quas tangendi artifex, ut non sibi-
metipso dissimile canticum faciant, dissimiliter
pulsat. Et idcirco chorda consonam modulati-
onem reddunt: quia uno quidem plectro, sed
non uno impulsu feriuntur? unde & doctor
quisque, ut in una cunctos virtute charitatis
adificet, ex una doctrina, non una eademque
exhortatione corda tangere audientium debet.

CAPVT. I.

Quo pacto pastor, auditorum ratione habita, singulos ad adificationem hortari possit.

- 1 **A**lter namque admonendi sunt viri, atque aliter femina.
- 2 Aliter iuuenes, aliter senes.
- 3 Aliter inopes, aliter locupletes,
- 4 Aliter lati, aliter tristes.
- 5 Aliter subditi, aliter praelati.
- 6 Aliter serui, aliter domini.
- 7 Aliter * sapientes, aliter hebetes. * Huius mundi
- 8 Aliter impudentes, aliter veracundi. 4. Alf.
- 9 Aliter proterui, aliter pusillanimes.
- 10 Aliter impatientes, aliter patientes.
- 11 Aliter beneuoli, aliter inuidi.
- 12 Aliter simplices, aliter * impuri. * Impij
- 13 Aliter incolumes, aliter egri. Exc.
- 14 Aliter qui flagella metuumt, & * propterea * Ideo Exc.
innocenter viuunt: aliter qui sic in iniquitatibus * durauerunt, ut neque per flagella cor- * Durauerunt
rigantur. 5. Alf.
- 15 Aliter nimis taciti, aliter multiloquio uacantes.

16 Ali-

- 16 *Aliter pigri, aliter precipites.*
 17 *Aliter mansueti, aliter iracundi.*
 18 *Aliter humiles, aliter elati.*
 19 *Aliter pertinaces, aliter inconstantes.*
 20 *Aliter gula dediti, aliter abstinentes.*
 21 *Aliter qui * sua misericorditer tribuunt :
 atque aliter qui [adhuc &] aliena rapere
 contendunt.*
 22 *Aliter qui nec aliena appetunt, nec sua
 largiuntur : atque aliter, qui & ea qua ha-
 bent [sua] tribuunt, & * aliena rapere non
 desistunt.*
 23 *Aliter pacati, aliter discordes.*
 24 *Aliter seminantes iurgia, aliter pacifici.*
 25 *Aliter qui sacra legis verba non intelligunt
 recte : atque aliter qui recte quidem intel-
 ligunt, sed hac humiliter non loquuntur.*
 26 *Aliter qui cum digne predicare valeant,
 pra nimia humilitate formidant : aliter
 quos a predicatione imperfectio vel aetas pro-
 hibet, & tamen precipitatio impellit.*
 27 *Aliter qui in hoc quod tēporaliter appetunt,
 prosperantur : atque aliter qui ea quidem qua
 mundi sunt concupiscunt, sed tamen aduer-
 sitatis labore fatigantur.*
 28 *Aliter coniugijs obligati, aliter a coniugijs
 nexibus liberi.*
 29 *Aliter * commixtionem carnis experti,
 aliter*

* iam Exc.
 () s. Miss.

(i) Exc.
 * Tamen
 Exc.

* Peccato-

aliter ignorantes.

30 Aliter qui peccata deplorant operum, aliter
qui cogitationum.

rum carnis
conscij alias
ignari
Exc. —

31 Aliter qui * admissa * plangunt, nec tamen * Commissa
deserunt: * aliter qui deserunt, nec tamen
plangunt.

Miss.
Deplangunt; Exc.
Jiaque
Exc.

32 Aliter qui illicita qua faciunt; etiam lau-
dant: aliter qui accusant prava, nec tamen
deuicant.

Exc.

33 Aliter qui repentina concupiscentia superan-
tur: aliter qui in culpa ex consilio ligantur.

34 Aliter qui licet minima, [crebro] tamen () Exc.

illicita faciunt: aliter qui se a paruis custo-
diunt, sed aliquando in * granibus demergun-
tur.

* Grauioribus
Exc.
* Modos
Exc.

35 Aliter qui bona nec inchoant, aliter qui
inchoata minime consummant.

* De his i-

36 Aliter qui mala occulte agunt, & bona
publice: aliter qui bona qua faciunt abscon-
dunt, & tamen quibusdam factis publice
male de se opinari permittunt.

gitur omni-
bus a prin-
cipali su-
mentos ex-
ordium, la-
tus ex or-
dine per sin-
gula disse-
ramus Jia
habent Exc.
Cod. ex im-
periti alicu-
ius predi-
cantis addi-
tamento.

Sed quid utilitatis est, quod cuncta hæc
collecta enumeratione transcurrimus, si
non etiam admonitionis* modo per singu-
la quantâ possumus breuitate, pandamus?*

Admonitio

Admonitio 1.

Aliter igitur admonendi sunt viri ; atque aliter foeminae : quia illis gravia, istis vero iniungenda sunt leviora : ut illos
**Exercendo magna* exerceant, istas vero levia demulcendo convertant.*
Exi.

Admonitio 2.

Aliter admonendi sunt iuvenes, atque aliter senes : quia illos plerumque severitas admonitionis ad profectum dirigit, istos vero ad meliora opera deprecatio blanda componit. Scriptum quippe est ;
1 Tim. 5. 1. Seniore[m] ne increpaveris, sed obsecra ut patrem,

Admonitio 3.

Aliter admonendi sunt inopes, atque aliter locupletes : illis namque offerre consolationis solatium contra tribulationem, istis vero inferre metum contra elationem debemus. Inopi quippe à Domino
Esa. 54. 4. per Prophetam dicitur : Noli timere, quia non confunderis. Cui non longe post blan-

blandiens, dicit; Paupercula tempestate convulsa. Rursumque hanc consolatur dicens: *Elegi te in camino paupertatis. At contra *Paulus* discipulo de divitibus dicit: **Probari* Divitibus hujus sæculi præcipe non superbe sapere, neque sperare in incerto divitarum suarum. Vbi notandum valde est, quod humilitatis doctor memoriam divitum faciens, non ait, Roga, sed Præcipe: quia etsi impendenda est pietas infirmitati honor tamen non debetur elationi. Talibus ergo rectum quod dicitur, tanto rectius iubetur, quanto & in rebus transitorijs altitudine cogitationis intumescunt. De his in Evangelio Dominus dicit, Væ vobis divitibus qui habetis consolationem vestram. Quia enim quæ sunt æterna gaudia nesciunt, ex præsentis vitæ abundantia consolantur. Offerenda est ergo eis consolatio quos caminus paupertatis excoquit, atque illis inferendus est timor, quos consolatio gloriæ temporalis extollit: ut & illi discant, quia divitias quas non concupiscunt, possideant, & isti cognoscant, quia eas quas concupiscunt, nequaquam tenere possint. Plerumque tamen personarum ordinem permutat qualitas morum: ut si dives humilis sit, pauper elatus. Vnde mox prædicantis

Ibid. 5. 11.

Esa 48. 20.

1 Tim. 6. 17.

*Probari

Esa.

Luc 6. 24.

() Exc:

* Et Exc.

* Ad dulcedinem cythara. Exc.

cantis lingua cum audientis debet vita componi : ut tanto districtius in paupere elationem feriat, quanto cum nec illata paupertas inclinat : & tanto lenius humilitatem divitum mulceat, quanto eos nec abundantia quæ sublevat exaltat. Nonnunquam [tamen] etiam superbus dives exhortationis blandimento placandus est : quia & plerumque dura * vulnera per lenia fomenta mollescent, & furor insanorum sæpe ad salutem medico blandiente reducitur : Cumque eis in dulcedine condescenditur, languor insanix mitigatur. Neque enim negligenter intuendum est, quod cum *Saulem* spiritus adversus invaderet, apprehensa *David* cythara, ejus vesaniam sedabat ac temperabat. Quid enim per *Saulem* nisi elatio potentum, & quid per *David* innuitur nisi humilis vita sanctorum ? Cum ergo *Saul* ab immundo spiritu arripitur, *David* canente ejus vesania temperatur : quia cum sensus potentum per elationem in furorem vertitur, dignum est ut ad salutem mentis quasi * dulcedine cytharæ, locutionis nostræ tranquillitate revocetur. Aliquando autem cum hujus sæculi potentes arguuntur, prius per quasdam similitudines velut de alieno negotio requirendi sunt. Et cum

cum rectam sententiam quasi in alterum protulerint, tunc modis congruentibus de proprio reatu feriendi sunt: ut mens temporalis potentia tumida, contra corripientem nequaquam se erigat, quæ suæ sibi iudicio superbiæ * ceruicem calcet: & in
 nulla sui defensione se exerceat, * quam
 sententia proprii oris ligat. Hinc est enim * Quem
 quod *Nathan* Propheta arguere regem venerat, & quasi de causâ pauperis contra diuitem iudicium quærebat, ut prius rex sententiam diceret, & reatum suum postmodum audiret, quatenus nequaquam iustitiæ contradiceret, quam ipse in se protulisset. Vir itaque sanctus & peccatorem considerans & regem miro ordine audacem, reum prius per confessionem ligare studuit, & postmodum per inuersionem secare. Celauit paululum, * Quod
 uir, sed percussit repente quem tenuit. Pi-
 grius enim fortasse incidere, si ab ipso sermonis exordio aperte culpâ ferire uoluisset, sed præmissa similitudine eam, quam occultabat, exauit increpationem. Ad ægrum medicus venerat, secundum vulnus videbat, sed de patientia ægri dubitabat. Abcondit igitur ferrum medicinale sub veste, quod eductum subito fixit in vulnere, ut
 H secantem

secantem gladium sentiret xger antequam
cerneret; ne si ante cerneret, sentire recu-
laret.

Admonitio 4.

Aliter admonendi sunt læti, atque ali-
ter tristes. Lætis videlicet inferenda
sunt * tristitia, quæ sequuntur ex supplicio,
tristibus vero inferenda sunt læta, quæ pro-
mittuntur ex regno. Discant læti minarum
asperitate quod timeant, audiant tristes
præmiorum gaudia de quibus præsumant.
Illis quippe dicitur: vix vobis qui ridetis
nunc, quoniam flebitis. Isti vero eodem
magistro docente audiant: Iterum videbo
uos, & gaudebit cor vestrum, & gaudium
vestrum nemo tollet a vobis. Nonnulli au-
tem læti vel tristes non rebus sunt, sed
* conspersioibus existunt. Quibus profe-
cto intimandum est quod quædam vitia
quibusdam conspersioibus iuxta sunt. Ha-
bent enim læti ex propinquo luxuriam,
tristes iram. Vnde necesse est ut non solum
quisque consideret quod ex consper-
sione sustinet, sed etiam quod ex vici-
no deterius * purget, ne dum, nequa-
quam pugnat contra hoc quod tolerat,

* Tristitia
Ex.

Luc 6. 25.
Iohan. 16.
32.

* Quibus-
dam
Ex.

* Pur-
get.
Ex.

ei quoque a quo se liberum existimat, vi-
tio succumbat.

Admonitio 5.

Aliter admonendi sunt subditi, atque
aliter praelati. Illos ne subiectio con-
terat, istos ne locus superior extollat, illi
ne minus quæ iubentur impleant, isti ne
plus iusto irascant quæ compleantur, illi
ut humiliter subiaceant, isti ut temperan-
ter præsent. Nam quod intelligi & figurati-
ter potest, illis dicitur: filij obedire paren-
tibus vestris in Domino. Istis vero præci-
pitur: Et patres nolite ad iracundiam pro-
uocare filios vestros. Illi discant quomodo
ante occulti arbitri oculos sua interiora
componant, isti quomodo etiam commis-
sis sibi exempla bene viuendi exterius præ-
beant. Scire etenim praelati debent, quia si
peruersa unquam perpetrant, tot mortibus
digni sunt, quot ad subditos suos per dicio-
nis exempla transmittunt. Vnde necesse est,
ut tanto se cautius a culpa custodiant,
quanto per praua quæ faciunt non soli mo-
riuntur, sed aliorum animarum, quas præ-
uis exemplis destruxerunt, rei sunt. * Ad-

Colos. 3.

10.

* Quoque

Exla. 11.

Ibid. c. 21.

Moral. lib.

25.

Cap. 14.

& 15.

* Vnde Exc.

* Nequie-
rini
9 Mff.

Pro 6.6.
* Ab ea
Ext.
Ibid. v. 1. 2.
* Laquea-
tus 5 Mff.

* Deceant
Ext.

si absoluti reperiri * nequeunt saltem de se
isti ne de subditorum erratibus iudicentur
etiam si se iam de se securos inueniunt. Illi
vt tanto circa se sollicitius vivant, quanto
eos aliena cura non implicat: isti vero vt
sic aliorum curas expleant, quatenus & su-
as agere non desistant, & sic in propria so-
licitudine serueant, vt a commissorum cu-
stodia minime torpescant. Illi enim sibi-
met vacanti, dicitur: vade ad formicam
ô piger & considera vias eius, & disce * sa-
pientiam. Ille autem terribiliter admo-
netur, cum dicitur: fili mi si sponderis
pro amico tuo, defixisti apud extraneum
manum tuam, & * illaqueatus es verbis
oris tui, & captus proprijs sermonibus.
Spondere namque pro amico, est alienam
animam in periculo suae conuersationis ac-
cipere. Vnde & apud extraneum manus
defigitur: quia apud curam sollicitudinis,
quæ ante * deceant, mens ligatur. Verbis
vero oris sui illaqueatus est, ac proprijs ser-
monibus captus: quia dum commissis sibi
cogitur bona dicere, ipsum prius necesse est
quæ dixerit, custodire. Illaqueatur igitur
verbis oris sui, dum ratione exigente con-
stringitur, ne eius vita ad aliud quam ad-
monet relaxetur. Vnde apud districtum
iudicem

iudicem cogitur tanta in opere exolvere,
 quanta constat cum alijs voce præcepisse.
 Vbi & bene mox exhortatio subditur, vt
 dicatur: fac ergo quod dico fili mi, & te- ^{Ibid. 3.}
 metipsum libera, quia incidisti in manus
 proximi tui, discurre, festina, suscita ami-
 cum tuum, ne dederis somnum oculis tuis,
 ne dormitent palpebræ tuæ. Quisquis e-
 nim ad viuendum alijs in exemplum præ-
 ponitur, non solum ipse vt vigilet, sed eti-
 am vt amicum suscitet admonetur. Ei
 namque vigilare bene viuendo non sufficit,
 si non & illum cui præest, a peccati torpore
 disiungit. Bene autem dicitur: ne dederis
 somnum oculis tuis, nec dormitent palpe-
 bræ tuæ. Somnum quippe oculis dare, est
 intentione cessante subditorum curam
 omnino negligere. Palpebræ vero dormi-
 tant cum cogitationes nostræ ea quæ in
 subditis arguenda cognoscunt, pigredine
 deprimente dissimulant. Plene enim dor-
 mire est, commissorum acta * nescire, nec
 corrigere. Non autem dormire, sed dor-
 mitare est, quæ quidem reprehendenda
 sunt cognoscere, sed tamen propter mentis
 tædium dignis ea increpationibus non e-
 mendere. Dormitando vero oculus ad
 plenissimum somnum ducitur quia dum
 H 3 plerunque

* Nec scire
 Ex.

* Agnoscat

Exc.

* Oculos
peruigiles
intus & in
circuitu
habeant &
cui, &c.

Exc.

* Habentur
& sic de-
scribuntur

Exc.

* Depraben-
sibiliter

Exc.

plerunque qui præest, malum quod cog-
noscit non resecat; ad hoc quandoque neg-
ligentia suæ merito peruenit, ut quod a
subiectis delinquitur, nec * cognoscat. Ad-
monendi sunt itaque qui præsunt, ut per
circumspectionis studium * cœli animalia
fieri contendant. Ostensa quippe cœli ani-
malia in circuitu & intus oculis plena * de-
scribuntur. Dignum quippe est, ut cuncti
qui præsunt, intus, atque in circuitu ocu-
los habeant, quatenus & interno iudici in
semetipsis placere studeant, & exempla
vitæ exterius præbentes, ea etiam quæ in
alijs sunt corrigenda deprehendât. Admo-
nendi sunt subditi ne præpositorum suorum
vitam temere iudicent, si quid eos fortasse
agere * reprehensibiliter vident: ne unde
mala recte redarguunt, inde per elationis
impulsum in profundiora mergantur. Ad-
monendi sunt ne cum culpas præpositorum
considerant, contra eos audaciores fiant:
sed sic si qua valde sunt eorum praua, apud
semetipsos dijudicent, ut tamen diuino ti-
more constricti, ferre sub eis iugum reue-
rentiæ non recusent. Quod melius ostendi-
mus, si *David* factum ad medium deduca-
mus. *Saul* quippe persecutor cum ad pur-
gandum ventrem speluncam fuisset ingres-
sus,

sus, illic cum viris suis *David* inerat, qui
 iam tam longo tempore persecutionis eius
 mala tolerabat. Cumque cum viri sui ad
 ferendum *Saul* accenderent, fregit eos re-
 sponſionibus, quia manum mittere in
 Christum Domini non deberet. Qui ta-
 men occulte surrexit, & oram chlamydis
 eius abſcidit. Quid enim per *Saul* nisi mali
 rectores, quid per *David* nisi boni subditi
 designantur? *Saul* igitur ventrem purgare,
 est prauos præpositos conceptam in corde
 malitiam vsque ad opera miseri odoris ex-
 tendere, & cogitata apud se noxia factis
 exterioribus exequendo monstrare. Quem
 tamen *David* ferire metuit, quia pie subdi-
 torum mentes ab omni se peste obſectatio-
 nis abſtinentes, præpositorum vitam nullo
 linguæ gladio percutiunt, etiam cum de
 imperfectione reprehendunt: Qui & si
 quando pro infirmitate sese abſtinere vix
 possunt, vte extrema quædam atque exteri-
 ora præpositorum mala, sed tamen humi-
 lier loquantur, quasi oram chlamydis si-
 lenter incidunt: quia videlicet dum præ-
 latæ dignitati saltem innoxie & latenter
 derogant, quasi regis superpositi vestem
 *ſcedant sed tamen ad semetipsos redeunt, *ſecant
 ſequæ vehementissime vel de tenuissima Ext.

2 *Quest.*
yous § 1.

* *In Exc.*

* *Domixum*
Exc.

verbi laceratione reprehendunt. Vnde bene & illic scriptum est: Post hæc *David* percussit cor suum, eo quod abscidisset oram chlamydis *Saul*. Facta quippe præpositorum oris gladio ferienda non sunt, etiam cum recte reprehenda iudicantur. Si quando vero contra eos vel in minimis lingua labitur, necesse est ut per afflictionem penitentia cor prematur: quatenus ad semetipsum redeat, & cum præpositæ potestati deliquerit, eius contra se iudicium a quo sibi prælata est perhorrescat. Nam cum præpositis delinquimus, eius ordinationi, qui eos nobis prætulit, obuiamus. Vnde *Moses* quoque cum contra se & *Aaron* conqueri populum cognouisset, ait. Nos enim quid sumus? Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra * Deum.

Admonitio 6.

Aliter admonendi sunt serui, atque aliter Domini. Serui scilicet ut in se semper humilitatem conditionis aspiciant: Domini vero, ut naturæ suæ quæ æqualiter sunt cum seruis conditi memoriam non amittant. Serui admonendi sunt ne Dominos despiciant, ne Deum offendant si ordinationi

nationis illius superbiendo contradicant. Domini quoque admonendi sunt: quia contra Deum de munere eius superbiunt, si eos quos per conditionem tenent subditos, æquales sibi per naturæ consortium non cognoscant. Illi admonendi sunt ut sciant se seruos esse dominorum: Illi admonendi sunt, ut cognoscant se conseruos esse seruorum. Illis namque dicitur: Serui obedite dominis carnalibus. Et rursum, quicumque sunt sub iugo serui, dominos suos omni honore dignos arbitrentur. Illis autem dicitur: Et vos domini eadem facite illis, remittentes minas, scientes quod & illorum & vester Dominus est in cœlis.

Admonitio 7.

Aliter admonendi sunt sapientes huius sæculi, atque aliter hebetes. Sapientes quippe admonendi sunt, ut ^{* Sciant} amittant ^{amittere} scire quæ sciunt. Hebetes quoque admonendi sunt, ut appetant scire quæ nesciunt. ^{que sciunt} In illis hoc primum destruendum est, quod ^{Ext.} se sapientes arbitrantur: in illis iam ædificandum est quicquid de superna sapientia cognoscitur: quia dum minime superbiunt, quasi ad suscipiendum ædificium

corda

* *Sapientiam* 5 *Mff.*

I Cor. 3.
c. 18.

I Cor. 1. 25
Ibid. 26. 27

Rom. 1. 14.

Heb. 8. 13.

Heb. 11.
v. 36. 37.

corda parauerunt. Cum illis laborandum est, vt sapientius stulti fiant, stultam autem sapientiam deserant, & * sapientiam Dei stultitiam discant; istis vero prædicandum est, vt ab ea quæ putatur stulticia, ad veram sapientiam vicinius transcant. Illis namque dicitur: Si quis videtur inter vos sapiens esse in hoc sæculo, stultus fiat vt sit sapiens. Istis verò dicitur; non multi sapientes secundum carnem. Et rursum: Quæ stulta sunt huius mundi elegit Deus, vt confundat sapientes. Illos plerunque ratiocinationis argumenta, istos nonnunquam melius exempla conuertunt. Illis nimirum prodest, vt in suis allegationibus victi iaceant; istis vero aliquando sufficit, vt laudabilia aliorum facta cognoscant, vnde & magister egregius dicit: Sapientibus & insipientibus debitor sum, cum Hæbreorum quosdam sapientes, quosdam vero etiam tardiores admoneret, illis de completionem testamenti veteris loquens eorum sapientiam argumento superauit, dicens: Quod enim antiquatur & senescit, prope interitum est. Cum vero solis exemplis quosdam trahendos ad se cerneret, in eadem epistola adiunxit: Sancti ludibria & verba experti, insuper & vincula & carceres, lapidati sunt, secti

secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij
mortui sunt. Et rursum: Mementote præ-
positorum vestrorum, qui vobis locuti Ibid. 7.
sunt verbum Dei, quorum inuidentes exitum
conuersationis imitamini fidem: quatenus
& illos victrix ratio frangeret, & illos ad
maiora conscendere imitatio blanda sua-
deret.

Admonitio 8.

Aliter admonendi sunt impudentes,
Atque aliter verecundi. Illos namque
ab impudentiæ vitio non nisi increpatio
dura compescit; istos autem plerunque ad
melius exhortatio modesta componit. Illi se
delinquere nesciunt, nisi etiam a pluribus
increpentur: istis plerunque ad conuersi-
onem sufficit, quod eis doctor mala sua
saltem leniter ad memoriam reducit. Illos
melius corrigit qui inuehendo reprehendit:
istis autem maior profectus adducitur,
si hoc quod in eis reprehenditur, quasi ex
latere tangatur. Impudentem quippe Iu-
dæorum plebem Dominus aperte incre-
pans, ait: Frons mulieris meretricis facta Hier. 3. 3.
est tibi, noluit erubescere. Et rursum vere- Esa. 54. 4.
cundantem resouet, dicens: confusionis
adolescentiæ

Gal. 3. 1.
Ibid. 3.

Phil. 4. 10.

* Dura
Exc.

* Releuaret
4 Mss.

adolescencie tue obliuisceris, & opprobrij yduitatis tue non recordaberis, quia dominabitur tui qui fecit te. Impudenter quoque delinquentes Galatas aperte *Pau-
lus* increpat, dicens: O insensati Galatæ, quis vos fascinauit? Et rursus: Sic stulti estis, ut cum spiritu coeperitis, nunc carne consummamini? Culpas vero verecundantium quasi compatiens reprehendit, dicens.

Gauisus sum in Domino vehementer, quoniam tandem aliquando refluistis pro me sentire sicut & sentiebatis; occupati enim eratis. Ut & illorum culpas increpatio detegeret, & horum negligentiam sermo mollior: *releuaret*.

Admonitio 9.

Aliter admonendi sunt proterui, atque aliter pusillanimes. Illi enim dum valde de se præsumunt, exprobrando cæteros dedignantur, isti autem dum nimis infirmis suis sunt conscij, plerunque in desperationem cadunt: illi singulariter summa æstimant cuncta quæ agunt; isti vehementer despecta putant esse quæ faciunt, & idcirco in desperatione franguntur. Subtiliter itaque ab arguente discutienda sunt opera

opera proteruorum, ut in quo sibi placet, ostendantur, quia Deo displicent. Tunc enim proteruos melius corrigimus, cum ea quæ bene egisse se credunt, male acta monstramus, ut unde adeptæ creditur gloria, inde utilis subsequatur confusio. Nonnunquam vero cum se vitium proteruitæ minime perpetrare cognoscunt, compendiosius ad correctionem veniunt, si alterius culpæ manifestioris & ex latere requisitæ improprio confundantur, ut ex eo quod defendere nequeunt, cognoscant se tenere improbe quod defendunt. Vnde cum proterue *Paulus* Corinthios aduersum se invicem videret inflatos, ut alius *Apollo*, alius *Pauli*, alius *Cepha*, alius Christi esse se diceret, incestus culpam in medium deduxit, quæ apud eos & perpetrata fuerat, & incorrecta remanebat, dicena: Audietur inter vos fornicatio, & talis fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut vxorem patris quis habeat. Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tolleretur de medio vestrum qui hoc opus fecit, ac si aperte dicat. Quid vos per proteruitam huius, vel illius dicitis, qui per dissolutionem negligentie nullius vos esse monstratis? Ac contra pusillanimes aptius ad

1 Cor. 5.

1.2.2.2.2

1.2.2.2.2

ad rei bene agendi reducimus, si quædam bona illorum ex latere requiramus, ut dum in eis alia reprehendendo corripimus, alia amplectendo laudemus, quatenus eorum teneritudinem laus audita nutriat, quam culpa inerepata castigat. Plerumque autem utilius apud illos proficimus, si & eorum bene gesta memoramus. Et si qua ab eis inordinate gesta sunt, non iam tanquam perpetrata corripimus, sed quasi adhuc ne perpetrari debeant prohibemus: ut & illa quæ approbamus, illatus fauor augeat, & contra ea quæ reprehendimus, magis apud pusillamini exhortatio verecunda conualescat. Vnde idem *Paulus* cum Thessalonicenses in accepta prædicatione perdurantes, quasi de vicino mundi termino quadam cognosceret pusillanimitate turbatos, prius in eis quæ fortia prospicit laudat, & caute monendo postmodum quæ infirma sunt, roborat. Ait enim, Gratias agere debemus Deo semper pro vobis fratres, ita ut dignum est, quoniam supercrevit fides vestra, & abundat charitas vniuscuiusque vestram inuicem, ita ut & nos ipsi in vobis gloriemur in Ecclesijs Dei pro patientia vestra & fide. * Qui cum blanda hæc vitæ eorum præconia præmisisset, paulo post subdidit, dicens:

2 Thes. 1
7.3.

* Et Ext.

dicent: Rogamus autem vos fratres, per ad-
 ventum Domini nostri Iesu Christi, & no-
 stræ congregationis in idipsum, ut non cito
 moveamini a vestro sensu, neque terreami-
 ni per spiritum, neque per sermonem,
 neque per epistolam tanquam per nos
 militiam, quasi instet dies Domini. Egic
 enim verus doctor, ut prius audirent lauda-
 ti quod recognoscerent, & postmodum
 quod exhortati sequerentur; quatenus eo-
 rum mentem ne *admonitio subiuncta
 concuteret, laus præmissa solidaret: & qui
 commotos eos vicini finis suspitione cog-
 nouerat, non iam redarguebat motos, sed
 quasi transacta nesciens adhuc commoveri
 prohibebat. Ut dum de ipsa leuitate *mo-
 tionis prædicatori suo se cognitos crede-
 rent, tanto *reprehensibiles fieri, quanto
 & cognosci ab illo formidarent.

Ibid. v. 1. 1.

* Commo-
tio Ext.* Monitia
nis 5 M.
* Repre-
hensibiles
res Ext.

Admonitio 10.

Alter admonendi sunt impatientes, at-
 que aliter patientes. Dicendum nam-
 que est impatientibus, quia dum refrænare
 spiritum negligunt, per multa etiam, quæ
 non appetunt, iniquitatum abrupta rapi-
 untur: quia videlicet mentem impellit
 furor

furor quo non trahit desiderium: & agit
 commota uelut nesciens, unde post doleat
 sciens. Dicendum quoque est impatienti-
 bus, quia dum motionis impulsu præci-
 pes, quædam uelut alienati peragunt, vix
 mala sua postquam fuerint perpetrata cog-
 noscunt. Qui dum perturbationi suæ mi-
 nime obstitunt, etiam si qua a se tranquilla
 mente fuerant bene gesta confundunt, &
 improviso impulsu destruunt quicquid
 forsitan diu labore prouido construxerunt.
 Ipsa namque quæ mater est omnium cu-
 stosque virtutum, per impatientiæ vitium
 virtus amittitur charitatis. Scriptum quip-
 pe est: Charitas patiens est. Igitur cum mi-
 nime est patiens, charitas non est. Per hoc
 quoque impatientiæ vitium ipsa virtutum
 nutritrix doctrina dissipatur. Scriptum nam-
 que est: doctrina viri per patientiam nos-
 citur. Tanto ergo quisque minus ostenditur
 doctus, quanto minus conuincitur patiens.
 Neque enim potest veraciter bona docen-
 do impendere, si viuendo nescit æquani-
 miter aliena mala tolerare. Per hoc quo-
 que impatientiæ vitium plerumque men-
 tem arrogantiae culpa transfigit: quia dum
 despici in mundo hoc quisque non patitur,
 bona si qua sibi occulta sunt, ostentare
 conatur,

conatur, atque sic per impatientiam usque ad arrogantiam ducitur. Dumque ferre despectionem non potest, detegendo semetipsum in ostentatione gloriatur. Vnde scriptum est: Melior est pateriens quolibet arrogante. *Eccle 7.9.* Quia videlicet eligit pateriens quolibet mala perpeti, quam per ostentationis vitium bona sua occulta cognosci: At contra eligit arrogans bona de se vel falsa iactari, ne mala possit vel minima perpeti. Quia igitur cum patientia relinquitur, etiam bona reliqua quae iam gesta sunt destruuntur, recte ad *Ezechielem* in altari Dei fieri fossa praecipitur, ut in ea videlicet superposita holocausta serventur. Si enim in altari fossa non esset, omne quod in eo sacrificium reperiret, superueniens aura dispergeret. Quid vero accipimus altare Dei nisi animam iusti, quae quot bona egerit, tot super se ante ejus oculos sacrificia imponit? Quid enim est altaris fossa nisi bonorum patientia, quae dum mentem ad diversa toleranda humiliat, quasi more * foveae hanc in imo positam demonstrat? Fossa ergo in altari fiat, ne superpositum sacrificium aura dispergat, id est, electorum mens patientiam custodiat, ne commota vento impatientiae, & hoc quod bene operata est amittat. Bene

I autem

* Fossae Exc.

Gal. 6. 2.
* Forte por-
tati. Exc.

Pro. 16. 32.
* In prover-
bijs. Exc.
* Vir Exc.
* Subigun-
tur 8 Mff.

Luc. 21. 39.
* Dicat.
Exc.

Yubite hanc
* Quia Exc.

autem hæc eadem fossa unius cubiti esse memoratur: quia nimirum si patientia non deseritur, unitatis mensura servatur. Vnde & Paulus ait; Invicem onera vestra* porta-
re, & sic adimplebitis legem Christi. Lex quippe Christi est charitas unitatis, quam soli perficiunt qui nec cum gravantur ex-
cedunt. Audiant impatientes quod scri-
ptum est: *Melior est* patiens viro forti,
& qui dominatur animo suo, expugnato-
re urbium. Minor enim est victoria urbi-
um, quia extra sunt quæ * subiungantur,
Valde autem maius est quod per patienti-
am vincitur: quia ipse à se animus supera-
tur, & is semetipsum sibi semetipsi subijcit,
quando cum patientia intra se frænari
compellit. Audiant impatientes quod ele-
ctis suis veritas * dicit: In patientia vestra
possidebitis animas vestras. Sic enim con-
diti mirabiliter sumus, ut ratio animam, &
anima possideat corpus. Ius vero animæ
à corporis possessione repellitur, si non pri-
us anima à ratione possideretur. Custodem
igitur conditionis nostræ patientiam Do-
minus esse monstravit: * qui in ipsa nos
possidere nosmetipsos docuit. Quanta er-
go sit impatientiæ culpa cognoscimus, per
quam & hoc ipsum amittimus possidere
quod

quod sumus. Audiant impatientes quod per *Salomonem* rursum dicitur : Torum spiritum suum profert stultus, sapiens autem differt & reservat in posterum. *Pro. 19. 11* Impatientia quippe impellente agitur, ut totus foras spiritus proferatur, quem idcirco perturbatio citius eijcit, quia nulla interius disciplina sapientiae circumcludit. Sapiens autem differt & reservat in posterum. Lusus enim in praesenti se ulcisci non desiderat, * quia etiam tolerans parci optat, sed * *Qui 6:* tamen iuste vindicari omnia extremo iudicio non ignorat. At contra admonendi sunt patientes, [ne] in eo quod exterius () *Exc.* portant interius doleant : ne tantae virtutis sacrificium quod integrum foras immolant, intus malitiae peste corrumpant. Et cum ab hominibus non agnoscitur, sed tamen sub divina examinatione peccatur, tanto deterior culpa doloris fiat, quanto sibi ante homines virtutis speciem vendicat. Dicendum itaque est patientibus, ut studeant diligere quos sibi necesse est tolerare : ne si patientiam dilectio non * sequitur, in * *Sequitur* deteriorem culpam odij virtus ostensa ver- *Exc.* tatur. Vnde *Paulus* cum diceret, Charitas patiens est, illico adiunxit : Benigna est, *1 Cor. 13. 4* videlicet ostendens, quia quos ex patientia

- tolerat, amare etiam ex benignitate non cessat. Vnde idem doctor egregius cum patientiam discipulis suaderet, dicens;
- Ephc. 4. 31. Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blasphemia * tollatur à vobis, * quasi cunctis exterius iam bene compositis, ad interiora convertitur, dum subiungit: Cum omni malitia. Quia nimirum frustra indignatio, clamor & blasphemia ab exterioribus tollitur, si in interioribus vitiorum mater malitia dominatur. Et incassum foras nequitia ex ramis inciditur, si surrectura multiplicius intus in radice servatur. Vnde & per semetipsum veritas quæ dicit; Diligite inimicos vestros, * bene-
- * Et Exc. facite his qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumniantibus * vobis.
- * Vos Exc. Virtus itaque est coram hominibus, adversarios tolerare, sed virtus coram Deo diligere: quia hoc solum Deus sacrificium * accipit, quod quidem ante ejus oculos in altari boni operis flamma charitatis incendit. Hinc est quod rursus quibusdam patientibus nec tamen diligentibus dicit:
- Mat 7. 3. Quid autem vides festucam in oculo fratris tui, & trabem in oculo tuo non vides?
- Luc. 6. 41. Perturbatio quippe impatientiæ festuca est, malitia vero in corde, trabes in oculo. Il-
- lam

lam namque aura tentationis agit, hanc
 autem consummata nequiritia pene immo-
 biliter portat. Recte vero illic subiungitur: Ibid. 41.
 Hypocrita eijce primum trabem de oculo
 tuo, & tunc videbis eijcere festucam de o-
 culo fratris tui, ac si dicatur menti iniquæ
 interius dolenti, & sanctam se exterius per
 patientiam demonstranti, prius à te mo-
 lem malitiæ excute, & tunc alios de impa-
 tientia levitate reprehende: ne, dum non
 studes simulationem vincere, pejustibi sit
 aliena prava tolerare. Evenire etiam ple-
 rumque sapientibus solet, ut eo quidem
 tempore quo vel adversa patiuntur, vel
 contumelias audiunt, nullo dolore pulsen-
 tur, & sic patientiam exhibeant, ut custo-
 dire etiam cordis innocentiam non omit-
 tant: sed cum post paululum hæc ipsa quæ
 pertulerunt ad memoriam revocant, igne
 te doloris inflammant, argumenta ultionis
 inquirunt, & mansuetudinem quam tole-
 rantes habuerunt, retractantes in malitiam
 vertunt. Quibus citius à *prædicante suc-
 curritur, si quæ sit hujus permutationis
 causa pandatur. Callidus namque ad versa-
 rius bellum contra duos mover, unum vi-
 delicet inflammans, ut contumelias prior
 inferat, alterum provocans, ut contumelias

*Prædicati-
 one Exc.

latus reddat. Sed plerunque dum iam huius victor est qui iniuriam persuasus irrogat, ab illo vincitur, qui illatam contumeliam sibi æquanimiter portat. Vnius ergo victor quem commouendo subiugauit, tota contra alterum virtute se erigit, eumque obloquentem fortiter & vincentem dolet, quem quia commouere in ipsa contumeliarum iaculatione non potuit, ab aperto certamine interim quiescens, & secreta suggestionem cogitationem lacessens, aptum tempus deceptionis inquit. Quia enim publico bello victoriam perdidit, ad exercendas occulto insidias exardescit. Quietis namque tempore, iam ad victoris animum redit, & vel rerum damna vel iniuriarum iacula ad memoriam reducit, cunctaque quæ sibi illata sunt vehementer exaggerans intolerabilia ostendit. Tantoque mentem mœrore conturbat, vt plerunque vir patiens illa se æquanimiter tolerasse post victoriam captius erubescat, seque non reddidisse contumelias doleat, & deteriora rependere si occasio prebeatur querat. Quibus ergo isti similes sunt, nisi his qui per fortitudinem in campo victores sunt, sed per negligentiam postmodum intra vrbs claustra capiuntur? Quibus
sunt

* sunt similes, nisi ijs quos irruens grauis * *Isi*
 languor a vita non subtrahit, sed * leniter *4. Mff.*
 veniens * recidiua febris occidit? Admo- *Leniter*
 nendi sunt igitur patientes, vt corpus vi- *Exc.*
 ctoria muniant, vt hostem publico bello *6 Mff.*
 superatum insidiari mœnijs mensis inten-
 dant, * vt & languorem plus * repentem *Et Exc.*
 timeant, ne hostis callidus eo in deceptio- *Reserpen-*
 ne postmodum maiori exultatione gaude- *tem 7 Mff.*
 at, quo illa dudum contra se rigida colla
 victorum calcet.

Admonitio II:

Aliter admonendi sunt beneuoli, atque
 aliter inuidi. Admonendi namque
 sunt beneuoli, vt sic alienis bonis congau-
 deant, quatenus habere & propria concu-
 piscant. Sic proximorum facta diligendo
 laudent, ut ea etiam imitando multipli-
 cent: ne si hoc præsents vitæ stadio ad
 certamen alienum deuoti fautores, sed pigri
 spectatores assistant, eo post certamen sine
 brauiore remaneant, quo nunc in certamine
 non laborât, & tunc eorum palmas afflicti
 respiciant, in quorum nunc laboribus otiosi
 perdurant. Valde quippe peccamus, si aliena
 bene gesta non diligimus, sed nihil mercedis
 agimus, si ea quæ diligimus, in quan-

tum possumus non imitamur. Dicendum itaque est beneuolis, quia si imitari bona minime festinent, quæ laudantes approbant, sic eis virtutum sanctitas sicut stultis spectantibus ludicarum artium vanitas placet. Illi namque aurigarum & histriorum gesta fauoribus efferunt, nec tamen tales esse desiderant, quales illos conspiciunt esse quos laudant, mirantur eos placita egisse, sed tamen deuitant similiter placere. Dicendum est beneuolis ut cum proximorum facta conspiciunt ad suum cor redeant, & de alienis actibus non præsumant, ne bona laudent, & agere recusent. Grauius quippe extrema vltione feriendi sunt, quibus placuit quod imitari noluerunt. Admonendi sunt inuidi, ut perpendant quantæ cæcitatibus sunt, qui alieno profectu deficiunt, * aliena exaltatione contabescunt. Quantæ infelicitatis sunt, qui melioratione proximi deteriores fiunt, dumque argumenta alienæ prosperitatis aspiciunt, apud semetipsos* anxie afflictis cordis sui peste moriuntur. Quid istis infelicius, quos dum conspecta felicitas afficit, pœna nequiores reddit? Aliorum vero bona quæ habere non possunt, si diligerent, sua * fecissent. Sic quippe sunt vniuersi con-

Auxilij
Lxx.

* Faterent
Exc.

consistentes in fide, sicut multa membra
vno continentur in corpore: quæ per offi-
cium quidem diuersa sunt, sed * quo sibi * *Ex.*
vicissim congruunt, vnum fiunt. Vnde fit
vt pes per oculum videat, & per pedes ocu-
li gradiantur, ori audirus aurium seruiat, &
ad vsum suum auribus oris lingua cōcurrat,
suffragetur venter manibus, ventri operen-
tur manus. In ipsa igitur corporis politione
accipimus, quod in actione seruemus. Ni-
mis itaque turpe est non imitari quod su-
mus. Nostra sunt nimirum, quæ etsi imi-
tari non possumus, amamus in alijs, &
amantium fiunt quæque amantur in nobis.
Hinc ergo pensent inuidi, charitas quantæ
virtutis est, quæ alieni * laboris opera no- * *Quoque*
stra facit sine labore. Dicendum itaque est *Ex.*
inuidis, quia dum se a liuore minime cu-
stodiunt, in antiquam versuti hostis ne-
quiciam demerguntur. De illo namque
scriptum est: Invidia autem diaboli mors *Sap. 2. 24.*
intrauit in orbem terrarum. Quia enim ipse * *Malignus*
* cælum perdidit, condito homini inuidit *Spiritus (ad-*
& damnationem suam perditus adhuc ali- *uersarius*
os perdendo cumulauit. Admonendi sunt *nostr Ex.*
inuidi, vt cognoscant quantis lapsibus suc-
crescentis ruinæ subiaceant. quia dum li-
uorem a corde non proijciunt, ad apertas
operum

Gen. 4. 4. 5

operum nequitias deuoluuntur. Nisi enim Cain inuidisset fratris acceptam hostiam, minime peruenisset ad extinguendam vitam. Vnde scriptum est: respexit Dominus ad Abel & ad munera eius, ad Cain vero & ad munera eius non respexit. Iratusque est Cain vehementer, & concidit vultus eius, liuor itaque sacrificii fratricidij seminarium fuit. Nam quem meliorem se esse doluit, ne vtrunque esset, amputauit. Dicendum est inuidis, quia dum se ista intrinsecus peste consumunt, etiam quicquid in se aliud boni habere videtur interimunt.

Pro. 14. 30.

* Via Exc.

Vnde scriptum est: * vita carnum sanitas cordis, putredo ossium inuidia. Quid enim per carnes nisi infirma quædam ac tenera, & quid per ossa nisi fortia acta signantur? Et plerunque cōtingit vt quidam cum cordis innocentia in nonnullis suis actibus infirmi videantur, quidam vero iam quædam ante humanos oculos robusta exerceant, sed tamen erga aliorum bona intus inuidiæ pestilentia tabescant. Bene ergo

* Via Exc.

dicitur, * vita carnum sanitas cordis, quia si mentis innocentia custoditur, etiam si qua foris infirma sunt quandoque roborantur. Et recte illic subditur, Putredo ossium inuidia, quia per liuoris vitium ante
Dei

Dei oculos pereunt etiam quæ humanis oculis fortia videntur. Oïsa quippe per inuidiam putrescere, est quædam etiam robusta deperire.

Admonitio 12.

ALiter admonendi sunt simplices, atque aliter impuri. Laudandi sunt simplices quòd studeant nunquam falsa dicere, sed admonendi sunt vt nouerint nonnunquam vera reticere. Sicut enim semper dicentem falsitas læsit, ita nonnunquam quibusdam audita * vera nocuerunt. Vnde * *Veritas* coram discipulis dominus locutionem suam *nocuit* silentio temperans ait: Multa habeo *Exc.* vobis dicere, sed [nunc] non potestis illa *Ioh. 16.* portare. Admonendi sunt igitur simplices, *c. 12.* vt sicut fallaciam semper utiliter vitant, ita *(1) Exc.* veritatem semper utiliter proferant. Admonendi sunt, vt simplicitatis bono prudentiam adiungant, quatenus sic securitatem de simplicitate possideant, vt circumspectionem prudentiæ non amittant. Hinc namque per doctorem gentium dicitur: volo *Rom. 16.* vos sapientes esse in bono, simplices autem *19.* in malo. Hinc electos suos per semetipsam *Math. 10.* veritas admonet, dicens: Estote prudentes *16. 17.* sicut

sicut serpentes, & simplices sicut columbæ. Quia videlicet in electorum cordibus debet, & simplicitatem columbæ astutia serpentis acueret, & serpentis astutiam columbæ simplicitas temperare: quatenus nec seducti per prudentiam calleant, nec ab intellectus studio ex simplicitate torpescant. At contra admonendi sunt impuri, ut quàm gravis sit, quem cum culpa sustinent, duplicitatis labor, agnoscant: Dum enim deprehendi metuunt, semper improbas defensiones querunt, semper pavidis suspicionibus agitantur. Nihil autem est ad defendendum puritate tutius, nihil ad dicendum veritate facilius. Nam dum fallaciam tueri cogitur, duro cor labore fatigatur. Hinc namque scriptum est: Labor laborum ipsorum operiet eos. Qui enim nunc implicat tunc operiet: quia cuius nunc animum per blandam inquietudinem exerit, tunc per asperam retributionem premit. Hinc per Hieremiam dicitur: docuerunt linguam suam loqui mendacium, ut inique agerent, laborauerunt, ac si aperte diceretur: Qui amici esse veritatis poterant sine labore, ut peccent laborant: cumque vivere simpliciter renuunt, laboribus exigunt ut moriantur. Nam plerunque in culpa de-

prehen-

* Laborem
Exc.

* Fallaciam
Exc.

* Cogitur
Exc.

Psal. 139.
10.

* Suorum
Exc.

* Implet
Exc.

Hier. 9. 5.

* Potuerant
Exc.

prehensi, dum quales sint, cognosci refugiunt, sese sub fallaciae velamine abscondunt, & hoc quod peccant, quodque iam aperte cernitur, excusare moliantur, ita ut saepe is qui eorum culpas * corripere studeat, aspersae falsitatis nebulis seductus, pene amisisse se videat quod de eis iam certum tenebat. Vnde recte sub Iudaeae specie per Prophetam contra peccantem animam excusantemque se, dicitur: Ibi habuit foueam hericius. Hericij quippe nomine impurae mentis seseque callide defendentis duplicitas designatur: quia videlicet hericius cum apprehenditur, & caput eius cernitur, & pedes videntur, & corpus omne conspicitur, sed mox ut apprehensus fuerit, semeripsum in sphaeram colligit, & pedes introrsus subtrahit, caput abscondit, & intra tenentis manus * totum simul amittitur, * quod totum simul ante videbatur. Sic nimium sic impurae mentes sunt, cum in suis excessibus comprehenduntur, Caput enim hericij cernitur: quia quo initio ad culpam peccator accesserit videtur. Pedes hericij conspiciuntur: quia quibus vestigijs nequitia sit perpetrata cognoscitur, & tamen adductis repente excusationibus impura mens introrsus pedes colligit: quia cuncta iniquitatis

* Et Exc.

Esa. 34. 15

* Totus

Exc.

* Qui Exc.

iniquitatis suæ vestigia abscondit. Caput subtrahit, quia miris defensionibus nec inchoasse se malum aliquod ostendit. Et quasi sphaera in manu tenentis remanet: quia is qui corripit, cuncta quæ iam cognoverat, subito amittens involutum intra conscientiam peccatorem tenet, &

* *Reprehendo*
4 *Miss.*

qui totum iam *deprehendendo viderat, tergiversatione pravæ defensionis illusum totum pariter ignorat. Foveam ergo habet hericius in reprobis: quia malitiøsæ mentis duplicitas sese intra se colligens abscondit in tenebris defensionis. Audiant impuri quod scriptum est:

Pro. 10. 9.

Qui ambulat simpliciter, ambulat confidenter. Fiducia quippe magnæ securitatis, est simplicitas actionis. Audiant quod sapientis ore dicitur:

Sap. 1. 5.

Spiritus sanctus disciplinæ effugiet fictum. Audiant quod Scriptura rursus testatur:

Pro. 3. 32.

Cum simplicibus sermocinatio ejus. Deo enim sermocinari, est per illustrationem suæ præsentis humanis mentibus arcana revelare. Cum simplicibus igitur sermocinari dicitur, quia de supernis mysterijs illorum mentes radio suæ visitationis illuminat, quos nulla umbra duplicitatis obscurat: Est * autem speciale duplicium malum: quia dum perversa

* *Enim*,
Ex.

sa & duplici actione cæteros fallant, quasi præstantius cæteris prudentes se esse gloriantur. Et quia distractionem retributionis non considerant, de dāmnis suis miseri exultant: Audiant autem quomodo super illos Propheta *Sophonias* vim divinæ animadversionis * intentat, dicens; Ecce dies ^{*Intendat Exc. Soph. i. 14.} Domini veniet magnus, & horribilis, dies illa dies iræ, dies tenebrarum & caliginis, ^{15.} dies nebulæ & turbinis, dies tubæ & clangoris super omnes civitates munitas, & super omnes angulos excelsos. Quid enim per civitates munitas exprimitur, nisi suspectæ mentes & fallaci semper defensione circumdatæ, quæ quoties earum culpa corripitur, veritatis ad se iacula non admittunt? Et quid per excelsos angulos * (duplex ^{*Nisi duplicitas impura mentis intelligitur Exc.} quippe semper est in angulis paries) * nisi impura corda signantur: Quæ dum veritatis simplicitatem fugiunt, ad semetipsa quod ammodo duplicitatis perversitate replicantur. Et quod est deterius, apud cogitationes suas in fastu prudentiæ ex ipsa se culpa impuritatis extollunt. Dies igitur Domini vindictæ atque animadversionis plena super civitates munitas & super excelsos angulos venit, quia *ira extremi iudicii humana corda & defensionibus contra

**Suspecta
damnantur
Exc.*

tra veritatem clausa destruit, & duplicitatibus involuta dissolvit. Tunc enim munitæ civitates cadunt, quia mentes Deo *impenetratæ damnabuntur. Tunc excelsi anguli corruunt : quia corda quæ se per impuritatis prudentiam erigunt, per iustitiæ sententiam prosteruntur.

Admonitio 13.

Aliter admonendi sunt incolumes, atque aliter ægri : Admonendi sunt incolumes, ut salutem corporis exerceant ad salutem mentis : ne si acceptæ incolumitatis gratiam ad usum nequitie inclinant, dono deteriores fiant, & eo postmodum supplicia graviora mereantur, quo nunc largioribus bonis Dei male uti non metuant. Admonendi sunt incolumes, ne opportunitatem salutis in perpetuum promerendæ despiciant. Scriptum namque est : Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis. Admonendi sunt ne, placere Deo si cum possunt, noluerint, cum voluerint, sero non possunt. Hinc est enim quod eos post sapientia deserit, quos prius diutius renuentes vocavit, dicens : Vocavi & reouistis, extendi manum meam, & non fuit qui aspiceret.

2 Cor. 6. 2.

Pro. 1. 24.
25. 26.

aspiceret. Despexistis omne consilium meum, & increpationes meas neglexistis. Ego quoque in interitu vestro ridebo, & subinabo cum vobis, quod timebatis, adven- rit. Et rursum : Tunc invocabunt me, & non exaudiam, ^{Ibid. 23.} ma- è consurgent, & non inveni- ent me: Salus itaque corporis quan- do ad bene operandum accepta despicitur, quanti sit muneris amissa sentiunt. Et in- fructuose ad ultimum quæritur quæ con- gruo concessa tempore utiliter non habe- tur. Vnde bene per *Salomonem* rursum di-

Pro 5.9.

citur : Ne des alienis honorem tuum, & ^{10. 11.}

annos tuos crudeli : ne forte impleantur extranei viribus tuis, & labores tui sint in domo aliena, & gemas in novissimis, quan- do consumpseris * carnes & corpus tuum. ^{* Carnem}

Qui namque alieni à nobis sunt, nisi ma- ^{Exc.}

ligni spiritus, qui à coelestis sunt patriæ sor- te seperati ? Quis vero honor noster est,

nisi * quod etiam in luteis corporibus con- ^{* Quia in}

diti ad conditoris tamen nostri sumus ima- ^{Exc.}
ginem & similitudinem creati ? vel quis al-
ius crudelis est, nisi ille angelus apostata,
qui & semetipsum poena mortis superbi-
endo perculit, & inferre mortem humano
generi etiam perditus non pepercit ? Hono-
rem itaque suum alienis dat, qui ad Dei

Ibid. 10.

Ibid. 11.

* *Carnem**Exc.*() *LXX.*

Ps. 77. 34.

imaginem & similitudinem conditus, vi-
 ta suæ tempora malignorum spirituum vo-
 luntatibus administrat. Annos etiam suos
 crudeli tradit, qui ad voluntatem male
 dominantis adversarij accepta vivendi spa-
 tia expendit. Vbi bene subditur : Ne forte
 impleantur extranei viribus tuis & labores
 tui sint in domo aliena. Quisquis enim
 per acceptam valetudinem corporis, per
 tributam sibi sapientiam mentis non exer-
 cendis virtutibus, sed perpetrandis vitijs
 claborat, nequaquam suis viribus suam do-
 mum, sed extraneorum habitacula, id est,
 immundorum spirituum facta multiplicat,
 nimirum vel luxuriando, vel superbiendo
 agens, ut etiam se addito, perditorum nu-
 merus crescat. Bene autem subditur : Et
 gemas in novissimis quando consumpse-
 ris * carnes & corpus tuum. Plerumque
 [enim] accepta salus carnis per vitia expen-
 ditur : sed cum repente subtrahitur, cum
 molestijs caro atteritur, cum iam egredi a-
 nima urgetur, diu male habita quali ad be-
 nevivendum salus amissa requiritur. Et
 tunc gemunt homines quod Deo servire
 noluerunt, quando damna negligentia suæ
 recuperare serviendo nequaquam possunt.
 Vnde aliàs dicitur : Cum occideret eos,
 tunc

tunc *inquirebant eum. At contra admonendi sunt ægri, ut eo se filios Dei sentiant quo illos disciplinæ flagella castigant. Nisi enim correctis hæreditatem dare dispo-
neret, erudire eos per molestias non cura-
ret. *Hinc namque ad *Iohannem* Dominus per angelum dicit: Ego quoniam amo arguo & castigo. Hinc rursum scriptum est: Fili mi noli negligere disciplinam Domini, neque fatigeris cum ab eo argueris. Quem enim diligit Dominus castigat. Flagellat [autem] omnem filium quem recipit. Hinc Psalmista ait: Multæ tribulationes iustorum, & de omnibus his liberavit eos Dominus. Hinc quoque beatus *Iob* in dolore exclamans ait: Si iustus fuero non levabo caput, saturatus afflictione & miseria. Dicendum est ægris, ut si cœlestem patriam suam *credunt, necessariò in hac la-
bores velut in aliena patiantur. Hinc est enim quod lapides extra tundi sunt, ut in constructione templi Domini absque mallei sonitu ponerentur: quia videlicet nunc foris per flagella tundimur, ut intus in templum Dei postmodum sine disciplinæ percussione disponamur: quatenus quicquid in nobis est superfluum, modo percussio refecet, & tunc sola nos in ædificio

* *Requirant Exe.*

* *Hanc Exe*
Apo. 3.
Pro. 3. 11.
12.

Psa. 33. 10.
() 5 Mff.

Iob 10. 15.

* *Esse Exe.*

concordia charitatis liget. Admonendi sunt ægri, vt considerent pro percipiendis terrenis hæreditatibus,* quam dura carnales filios disciplinæ flagella castigent. Quæ ergo nobis diuinæ correptionis pœna grauis est, per quam & nunquam amittenda hæreditas percipitur, & semper mansura supplicia vitantur? Hinc etenim *Paulus* ait: Patres quidem carnis nostræ habuimus eruditores, & reuerbamur eos, nonne multo magis obtemperabimus patri spirituum & viuemus? Et illi quidem in tempore paucorum dierum secundum voluntatem suam erudiebant nos: hic autem ad id quod vtile est in recipiendo sanctificationem eius. Admonendi sunt ægri, vt considerent quanta salus cordis sit molestia corporalis, quæ ad cognitionem sui mentem reuocat, & quam plerunque salus abiicit, infirmitatis memoria reformat: vt animus qui extra se in*elatione ducitur, cui sit cõditioni subditus, ex percussa quâ sustinet carne memoretur. Quod recte per *Balaam*, si tamen vocem Dei subsequi obediendo voluisset, in ipsa eius itineris retardatione signatur. *Balaam* namq; vt perueniret ad propositum tendit, sed eius votum animal cui præsedet, præpedit. Prohibitione quippe immorata asina

An-

Angelum videt, quem humana mens non videt: quia plerunque caro per molestias tarda flagello suo menti Deum indicat, quem mens ipsa carni præsiciens non videbat; ita ut anxietatem spiritus proficere in hoc mundo cupientis, velut iter tendentis impediat, donec ei inuisibilem qui sibi obuiat innotescat. Vnde [&] bene per *Petrum* () Exc.
 dicitur: Correctionem habuit suæ vesaniæ ^{2 Pet. 2. c. 16.}
 * subiugale animal mutum, quod in homi-
 nis voce loquens prohibuit Prophetæ in-
 sipientiam. Insanus quippe homo a subi-
 gali muto corripitur, quando elata mens
 humilitatis bonum quod tenere debeat ab
 afflicta carne memoratur. Sed huius cor-
 reptionis donum idcirco *Balaam* non ob-
 tinuit, quia ad maledicendum pergens vo-
 cem non mentem mutauit. Admonendi
 sunt ægri, ut considerent quanti sit mune-
 ris molestia corporalis, quæ & admissa pec-
 cata diluit, & ea quæ admitti poterant com-
 pescit, quæ sumpta ab exterioribus plagis,
 concussæ menti pœnitentiæ vulnera inflig-
 git. Vnde scriptum est: Liuior vulneris ^{Pro. 20, 30.}
 abstergit mala, & plagæ in secretioribus
 ventris. Mala enim liuior vulneris abster-
 git, quia flagellorum dolor vel cogitatas,
 vel perpetratas nequitias diluit. Solet verq

* *Plerumque* ventris appellatione mens* accipi, quia sicut
Exc. venter conlumit escas, ita mens pertractan-

Ibid. 17.

do excoquit curas. Quia enim venter mens
 dicitur, ea sententia docetur qua scriptum
 est: Lucerna Domini spiraculum hominis,
 quæ inuestigat omnia secreta ventris, ac si
 diceret: Diuini afflatus illuminatio cum in
 mentem hominis venerit, eam sibi metipsi
 illuminans ostendit, quæ ante spiritus san-
 cti aduentum cogitationes prauas & porta-
 re poterat, & pensare nesciebat. Liùor ergo
 vulneris abstergit mala, & plagæ in secre-

* *Dum* *Exc.* tioribus ventris: quia* cum exterius per-
 cutimur, ad peccatorum nostrorum me-
 moriam taciti afflictique reuocamur, atque
 ante oculos nostros cuncta quæ a nobis
 sunt male gesta reducimus, & per hoc quod
 foris patimur, magis intus quod fecimus
 dolemus. Vnde fit vt inter aperta vulnera
 corporis amplius nos abluat plaga secreta
 ventris: quia sanat nequitias prauis operis
 occultum vulnus doloris. Admonendi
 sunt ægri, quatenus patientiæ virtutem
 seruent, vt incessanter quanta Redemptor
 noster ab his quos creauerat pertulit mala
 considerent: quòd tot obiecta conuitio-
 rum* opprobria sustinuit: quòd de manu
 antiqui hostis captiuorum animas quotidie
 rapiens

* *Probra*
Exc.

rapiens insultantium alapas accepit : quod
 aqua salutis nos diluens, a perfidorum spu-
 tis faciem non abscondit : quod vocatione
 sua nos ab æternis supplicijs liberans taci-
 tus flagella tolerauit : quod inter angelo-
 rum choros perennes nobis honores tribu-
 ens, colaphos pertulit: quod a peccatorum
 nos punctionibus saluans, spinis caput sup-
 ponere non recusauit, quod æterna nos
 dulcedine debrians, in siti sua fellis amari-
 tudinem accepit : quod [qui] pro nobis () Exc.
 patrem quamuis diuinitate esset æqualis a-
 dorauit; sub irrisione adoratus tacuit: quod
 vitam mortuis præparans, vsque ad mor-
 tem ipse vita peruenit. Cur itaque asperum
 creditur vt a Deo homo toleret flagella pro
 malis, si tanta Deus ab hominibus pertulit
 mala pro bonis? Aut quis sana intelligen-
 tia de percussione sua ingratus existet, si ip-
 se hinc sine flagello non exijt, qui hic sine
 peccato vixit.

Admonitio 14.

Aliter admonendi sunt, qui flagella
 metuunt, & propter ea innocentèr
 viuunt : atque aliter admonendi sunt qui
 sic in iniquitate durauerunt, vt neque per
flagella

flagella corrigantur. Dicendum namque est flagella timentibus, vt & bona temporalia nequaquam pro magno desiderant, quæ adesse etiam prauis vident; & mala præsentia nequaquam velut intolerabilia fugiant, quibus hic plerunque etiam bonos affici non ignorant. Admonendi sunt, * vt si malis veraciter carere desiderant, æterna supplicia perhorrescant, neque in hoc suppliciorum timore * remaneant, sed ad amoris gratiam nutrimento charitatis excrescant. Scriptum quippe est: Perfecta charitas foras mittit timorem. Et rursum scriptum est; Non accepistis spiritum seruitutis iterum in timore, sed spiritum adoptionis filiorum in quo clamamus, abba pater. Vnde idem doctor iterum dicit; vbi spiritus Domini, ibi libertas. Si ergo adhuc a praua actione formidata pœna prohibet, profecto formidantis animum nulla spiritus libertas tenet. Nam si pœnam non metueret, culpam proculdubio perpetraret. Ignorat itaque mens gratiam libertatis quam ligat seruitus timoris. Bona enim pro semetipsis amanda sunt, & non pœnis compellentibus exequenda. Nam qui propterea * bona facit, quia tormetorum mala metuit, vult non esse quod metuat, vt audacter illicita

* Qui flagella metunt Exe.

* Permaneant Exe.
1 Ioh. 4. 18.

Rom. 8.
c. 15.

2 Cor. 3.
17.

* Bonum
Exe.

cita committat: Vnde luce clarius constat,
 quod coram Deo innocentia amittitur,
 ante cuius oculos desiderio peccatur. At
 contra hi, quos ab iniquitatibus nec flagella
 compescunt, tanto acriori inuentione fe-
 riendi sunt, quanto maiore insensibilitate
 duruerunt. Pierunque enim sine dedigna-
 tione dedignandi sunt, sine desperatione
 desperandi, ita duntaxat vt & ostensa de-
 speratio formidinem incutiat, & subiuncta
 admonitio ad spem reducat. Districtæ ita-
 que contra illos diuinæ sententiæ proferen-
 dæ sunt, vt ad cognitionem sui considerata
 æterna animaduersione reuocentur. Audi-
 ant enim in se impletum esse quod scrip-
 tum est: Si contuderis stultum in pila, quasi
 * tipšanas feriente de super pilo, non auferet-
 tur ab eo stulticia eius. Contra hos Pro-
 pheta Domino * queritur, dicens: Attriuisti
 eos, & renuerunt accipere disciplinam:
 Hinc est quod Dominus dicit: Interfeci &
 peridi populum istum, & tamen a vitijs
 suis non sunt reuersi. Hinc rursum ait:
 Populus non est reuersus ad percutientem
 se. Hinc voce flagellantium Propheta * con-
 queritur, dicens: * Curauimus Babylonem
 & non est sanata. Babylon quippe curatur,
 nec tamen ad sanitatem reducitur, quando
 mens

Pro. 27. 22

* Ptišanas

Exc.

Hier. 5. 3.

* Conque-

ritus Exc.

Esa. 9. 13.

Hier. 51. 9.

* Hieremi-

as Exc.

* Chronis

Exc.

* Captiuo
populo Isra-
eluiso nec
tamen ini-
quitate con-
10 so Ext.

(1) Ext.

* Vro
Ext.

mens in praua actione confusa verba cor-
reptionis audit, flagella correptionis per-
cipit, & tamen ad recta salutis itinera redire
contemnit. Hinc * captiuum populum Is-
raeliticum nec tamen ab iniquitate con-
uersum Dominus exprobrat, dicens: Vestra
est mihi domus Israel in scoriam, omnes
isti facti sunt mihi æs & stannum, & ferrum,
& plumbum in medio fornacis, ac si aperte
dicat: Purgare eos per ignem tribulationis
volui, & argentum illos vel aurum fieri
quæsiui, sed in fornace mihi [ip] æs, stan-
num, & ferrum, & plumbum versi sunt:
quia non ad virtutem, sed ad vitia etiam in
tribulatione proruperunt. Aes quippe dum
percutitur, amplius metallis cæteris sonitum
reddit. Qui igitur in percussione pos-
itus e-
rumpit ad sonitum murmurationis, in æs
versus est in medio fornacis. Stannum vero
cum ex arte componitur, argenti speciem
mentitur. Qui * ergo simulationis vitio
non caret in tribulatione, stannum factus
est in fornace: Ferro autem vitur, qui vitæ
proximi insidiatur. Ferrum itaque in fornace
est, qui nocendi malitiam non amittit
in tribulatione. Plumbum quoque cæteris
metallis est grauius. In fornace ergo plum-
bum inuenitur, qui sic peccati sui pondere
premitur,

premitur, vt etiam in tribulatione positus
 a terrenis desiderijs non leuetur. Hinc rur-
 sum scriptum est, Multo labore sudatum Ezech. 24.
 est, & non exiuit de ea nimia rubigo eius 12.
 neque per ignem. Ignem quippe nobis
 tribulationis admouet, vt in nobis rubigi-
 nem vitiorum purget, sed nec per ignem
 rubiginem amittimus, quando & inter fla-
 gella vicio non caremus. Hinc Propheta
 iterum dicit: frustra confluuit confli-
 tor, malitiæ eorum [non] sunt consumptæ. Hier. 6. 29.
 Sciendum vero est, * quia nonnunquam () Exc.
 cum inter flagellorum duritiam * remanent * Quod
 incorrecti, dulci sunt admonitione mul- Exc.
 cendi. Quos enim cruciamenta non cor- * Reman-
 rigunt, nonnunquam ab iniquis * actibus ant Exc.
 lenia blandimenta concupescunt. Quia & * Alieni-
 plerunque ægros quos fortis pigmentorum bus Exc.
 potio curare non valuit, ad salutem pristi-
 nam tepens aqua reuocauit: & nonnulla
 vulnera quæ curari incisione nequeunt, fo-
 mentis olei sanantur. Et durus adamas
 incisionem ferri minime * recipit, sed leni * Recipit
 hircorum sanguine mollescit. Exc.

Admonitio

Admonitio 15.

Aliter admonendi sunt nimis taciti, atque aliter multiloquio vacantes. Insinuari namque nimis tacitis debet, quia dum quædam vitia incaute fugiunt, occulte deterioribus implicantur. Nam sæpe linguam * qui immoderatus premunt, in corde grauius multiloquium tolerant, ut copius cogitationes in mente ferueant, quo illa, violenta custodia indiscreti silentij angustat. Quæ plerunque tanto latius * diffiunt, quanto se esse securius æstimant, quia foris a reprehensoribus non videntur. Vnde nonnunquam mens in superbiam tollitur, & quos loquentes audit, quasi infirmos despicit. Cumque os corporis claudit, quantum se vitijs superbiendo aperiat non * agnoscit. Linguam etenim premit, mentem eleuat. Et cum suam * nequitiam minime considerat, tanto apud se cunctos liberius, quanto & secretius accusat. Admonendi sunt igitur nimis taciti, ut seire solícite studeant, non solum quales exterius ostendere, sed etiam quales se debeant * intus exhibere: ut plus ex cogitationibus occultum iudicium, quam ex sermonibus repre-

* Quia
Exc.

* Quæque
Exc.

* Cognoscit
Exc.

* Malitiam
amatque
Exc.

* Interius
Exc.

reprehensionem metuant proximorum* ^{*Unde per}
 Scriptam namque est: Fili mi attende sapi- ^{Salomo-}
 entiam meam, & prudentiæ meæ inclina ^{nem quod}
 aurem tuam, ut custodias cogitationes. Ni- ^{scriptum,}
 hil quippe in nobis est corde fugacius, quod ^{Eccl. Ext.}
 à nobis toties recedit, quoties per pravas
 cogitationes defluit. Hinc etenim Psalmi- ^{Pro. 3.1.}
 sta ait: Cor meum dereliquit me. Hinc ad
 semetipsum rediens, ait, Invenit servus tu- ^{2 Reg. 7.}
 us cor suum ut * oraret te. Cum ergo co- ^{27.}
 giratio per custodiam restringitur, cor ^{*Oret Ext.}
 quod fugere consuevit, invenitur. Ple-
 rumque autem nimis taciti cum nonnul-
 la iniusta patiuntur, eo in acriorem dolo-
 rem prodeunt, quo ea quæ sustinent, non
 loquuntur. Nam si illatas molestias *tran- ^{*Tranquille}
 quille lingua diceret, à conscientia dolor ^{lingua ser-}
 emanaret. Vulnera enim clausa plus cruci- ^{mona dice-}
 ant. Nam cum putredo quæ interius fer- ^{ent. Eccl.}
 vet eijcitur, ad salutem dolor aperitur.
 Scire igitur debent, qui plusquam expedit
 tacent, ne inter molesta quæ tolerant dum
 linguam tenent, vim doloris exaggerent.
 Admonendi sunt enim, ut si proximos si-
 cut se diligunt, minime illis taceant unde
 eos iuste reprehendant. Vocis enim me-
 dicamine utrorumque salutem concurratur,
 dum & ab illo qui infert, actio prava *com- ^{*Atque per-}
 pescitur ^{versa. Exo.}

*Potuerunt
Exc.

Ecc. 10. 7.

Ecc. 3. 7.
*Quoque.
Exc.

Ps. 140. 3.

*Petit Exc

*Discrete
Exc.

pescitur, & ab hoc qui sustinet, doloris fervor vulnere aperto temperatur. Qui enim proximorum mala respiciunt, & tamen in silentio linguam premunt, quasi conspectis vulneribus usum medicaminis subtrahunt, & eo mortis authores fiunt, quo virus quod *poterant, curare noluerint. Lingua itaque discrete fræmanda est, non insolubiliter obliganda. Scriptum namque est: Sapiens tacebit usque ad tempus: ut nimirum cum opportunum considerat, postposita centura silentij, loquendo quæ congruunt, in usum se utilitatis impendat. Et rursum *scriptum est: Tempus tacendi, & tempus loquendi. Discrete quippe vicissitudinum pensanda sunt tempora, ne aut cum restringi lingua debet, per verba inutiliter defluat: aut cum loqui utiliter potest, semetipsam pigre restringat. Quod bene Psalmista considerans dicit: Pone Domine custodiam ori meo, & ostium circumstantiæ labijs meis. Non enim poni ori suo parietem, sed ostium *petijt, quod videlicet aperitur & clauditur. Vnde & nobis cautè discendum est, quatenus os *discretum, & congruo tempore vox aperiat, & rursum congruo taciturnitas claudat. At contra admonendi sunt multiloquio vacantes,

vacantes, ut vigilanter aspiciant, a quanto
 reſtitutionis ſtatu depercunt, dum per mul-
 tiplicia verba delabuntur. Humana etenim
 mens aquæ more & circumcluſa ad ſuperi-
 ora colligitur: quæ illud repetit, unde de-
 ſcendit, & relaxata deperit, quia ſe per infi-
 ma inutiliter ſpargit. *Quot enim * ſuper-^{Quod Exc}
 vacuis verbis à ſilentij ſui cenſura diſſipa-^{*Super ſe}
 tur, quaſi tot rivis extra ſeducitur. Vnde &^{Exc.}
 redire interius ad ſui cognitionem non ſuf-
 ficat: quia per multiloquium ſparſa à ſe-
 creto ſe intimæ conſiderationis excludit.
 Totam vero ſe inſidiantis hoſtis vulneri-
 bus detegit: quia nulla munitione cuſtodiz
 circumcludit. Vnde ſcriptum eſt: Sicut urbs Pro. 25. 28.
 patens & abſque murorum ambitu, ita vir
 qui non poteſt in loquendo cohibere ſpiri-
 tum ſuum. Quia enim murum ſilentij non
 habet, patet inimici iaculis civitas mentis:
 & cum ſe per verba extra ſemetipſam eiicit,
 apertam ſe adverſario oſtendit. Quam
 tanto ille ſine labore ſuperat, quanto & ip-
 ſa quæ vincitur, contra ſemetipſam per
 multiloquium pugnat. Plerumque autem
 * quia per quorſdam gradus deſidioſa mens ^{*Dum Exc.}
 in lapſum caſus impellitur, dum otioſa ca-
 vere verba negligimus, ad noxia ^{*Quæda}
 perveni-^{que Exc.}
 mus: ut prius loqui aliena libeat, ^{Et Exc.}
 dum

dum detractio[n]ibus eorum vitam de quibus loquitur mordeat, ad extremum vero usque ad apertas lingua contumelias erumpat. Hinc seminantur stimuli, oriuntur rixæ, accenduntur faces odiorum, pax extinguitur cordium. Vnde bene per *Salomonem*

Pro. 17. 14. *nem* dicitur : Qui dimittit aquam, caput est iurgiorum. Aquam quippe dimittere est linguam in fluxum eloquij relaxare. Quo contra in bona etiam parte iterum dicitur:

Pro. 18. 4. Aqua profunda verba ex ore *viri. Qui ergo dimittit aquam caput est iurgiorum; quia qui linguam non refrænât, concordiam

Pro. 26. 10. dissipat. Vnde è diverso scriptum est : Qui imponit stulto silentium, iras mitigat. Quia

* *Linguam* autem multiloquio quisque serviens, * *refrenare ne-* *quiverit ac-* *cidit ut Exc.* *Et* *audientem* iustitiæ tenere nequaquam possit, * testator Propheta, qui ait : Vir linguosus non dirigetur super terram. Hinc *Salomon*

* *Quod Exc* iterum dicit : In multiloquio non deerit peccatum. Hinc *Esaias* ait : Cultus iustitiæ silentium; * *videlicet* indicans, quia

* *Vi Exc.* * *Mens à* *Exc.* *mens* iustitia desolatur, quando ab immoderata locutione non parcitur. Hinc

Iaco. 1. 26. *Iacobus* ait : Si quis putat se religiosum esse non refrænans linguam suam, sed seducens cor suum, huius vana est religio. Hinc

Iaco. 2. 19. rursus ait : Sit omnis homo velox ad audiendum

diendum, tardus autem ad loquendum. Hinc iterum, vñ linguæ definiens, adiungit : *Inquietum malum, plena veneno mortifero. Hinc per semetipsam nos veritas admonet, dicens ; Omne verbum otiosum quod locuti fuerint homines, reddent de eo rationem in die iudicij. Otiosum quippe verbum est, quod aut ratione iustæ necessitatis, aut intentione piæ utilitatis caret. Si ergo de otioso sermone ratio exigitur, pensemus quæ pœna multiloquium maneat, in quo etiam per noxia verba peccatur.

Iaco. 3. 8.

* Lingua

Ext.

Mat. 10. 36.

Admonitio 16.

ALiter admonendi sunt pigri, atque aliter præcipites. Illi namque suadendi sunt, ne agendo bona dum differunt amittant : isti vero admonendi sunt, ne dum bonorum tempus incaute festinando præveniunt, eorum merita immutent. Pigris itaque intimandum est, quod sæpe dum opportune agere, quæ possumus, nolumus, paulo post cum volumus non valemus. Ipsa quoque mentis desidiosa dum congruo fervore non accenditur, à bonorum desiderio funditus convalescente furim torpo-

L

re

- Pro. 19. 15. re mactatur. Vnde aperte per *Salomonem* dicitur: Pigredo immittit soporem. Piger enim recte sentiendo quasi vigilat, quamvis nihil operando torpescat. Sed pigredo soporem immittere dicitur, quia paulisper etiam recte sentiendi vigilantia amittitur, dum a bene operandi studio cessatur. Vbi recte subiungitur: Et anima dissoluta esuri-
 * Mens
 Exc.
 et. Nam * quia se ad superiora stringendo non dirigit, neglectam se inferius per desideria expandit. Et dum studiorum sublimium vigore non constringitur, cupiditatis infimæ fame sauciatur; ut quo se per disciplinam ligare dissimulat, eo se elu-
 riens per voluptatum desideria spargat. Hinc ab eodem rursus *Salomone* scribitur;
 Pro. 21. 25. In desideriis est omnis otiosus. Hinc ipsa
 Math. 12. 45. veritate prædicante, vno quidem exeunte spiritu munda domus dicitur, sed multiplicius redeunte dum vacat occupatur. Ple-
 runque piger dum necessaria agere negligit, quædam sibi difficilia opponit, quædam vero incaute formidat: & dum quasi in-
 venit quod velut iuste metuat, ostendit, quod in otio quasi non iniuste torpescat.
 Pro. 20. 4. Cui recte per *Salomonem* dicitur: Propter frigus piger arare noluit, mendicabit ergo æstate & non dabitur ei. Propter frigus
 quippe

quippe piger non arat dum desidia & torpore constrictus, agere quæ debet bona *dissimulat. Propter frigus * piger non arat, * *Considera-
tum parua ex aduerso mala metuit, & o- rat & Exc.
perari maxima prætermittit. Bene autem * Quippe
dicitur: Mendicabit æstate, & non dabi- Exc.
tur ei. Qui enim nunc in bonis operibus non excludat, cum soliudicij feruentior appa-
uerit, quia frustra regni aditum postulat, nihil accipiens æstate mendicat. Bene hinc
per eundem *Salomonem* rorsum dicitur. Qui obseruat ventum, non seminat, & qui Eccl. 11. 4.
considerat nubes, nunquam metit. Quid enim per ventum nisi malignorum spiri-
tuum tentatio exprimitur? Et quid per nubes quæ mouentur a vento, niu aduersitates
prauorum hominum designantur? A ventis * viz impelluntur nubes, quia im- * *Quippe
mundorum spirituum afflatu prauo excitant- Exc.
tur homines. Qui ergo obseruat ventum, non seminat, & qui considerat nubes, nunquam
metit: quia * quisquis tentationem malignorum spirituum, quisquis persecutionem * *Quisque
prauorum hominum metuit, neque nunc Exc.
grana boni operis seminat, neque tunc manipulos sanctæ retributionis iecat. At
contra * præcipientes quia dum bonorum * *Admonen-
actuum præueniunt tempus, meritum per- di sunt
uertunt Exc.****

* *Quæ*
quando a-
gant inspi-
ciunt

7 Mss.

Eccl 32. 14

* Per Exc.

Pro. 4. 25.

uertunt & sæpe in malis corruunt, dum bona minime discernunt. Qui nequaquam
* quid, quomodo vel quando quæque agunt inspiciunt, sed plerunque acta quia ita non debuerunt agere cognoscunt. Quibus sub auditoris specie recte * apud Salomonem dicitur: fili sine consilio nihil facias, & post factum non pœnitebis. Et rursum, palpebræ tuæ præcedant gressus tuos. Palpebræ quippe gressus præcedunt, cum operationem nostram consilia recta præueniunt. Qui enim negligit considerando præuidere quod facit, gressus tendit, oculos claudit, pergendo iter conficit, sed præuidendo sibi metipsi non antecedit, atque idcirco citius corrui: quia quo pedem operis ponere debeat, per palpebram consilij non attendit.

Admonitio 17.

* Verò
Exc.

Aliter admonendi sunt mansueti atque aliter iracundi. Nonnunquam * namque mansueti cum præsumunt, vicinum & quasi iuxta positum torporem desidij patiuntur. Et plerunque nimia resolutione lenitatis ultra quam necesse est vigorem districti-
onis emolliunt. At contra iracundi cum regimi-

regiminum loca percipiunt, quo impellente ira in mentis vesaniam deuoluuntur, eo etiam subditorum vitam dissipata quietis tranquillitate confundunt. Quos cum furor agit in præceps, ignorant quidquid patiuntur irati a semetipsis. Nonnunquam vero quod est grauius, iræ suæ stimulum iustitiæ zelum putant. Et cum vitium virtus creditur, sine metu culpa cumulatur. Sæpe ergo mansueti dissolutionis torpescunt tædio: sæpe iracundi rectitudinis falluntur zelo. Illorum itaque virtuti vitium latenter adiungitur: his autem suum vitium quasi virtus feruens videtur. Admonendi sunt igitur illi, ut fugiant quod iuxta ipsos est, * isti quod in ipsis est. Attendant illi quod non habent, discernant isti quod habent. Amplectantur mansueti sollicitudinem, damnent iracundi perturbationem. Admonendi sunt mansueti ut habere etiam æmulationem iustitiæ studeant. Admonendi sunt iracundi ut æmulationi, quam se habere * æstimant, mansuetudinem subiungant. Idcirco namque spiritus sanctus in columba & in igne monstratur: quia videlicet omnes quos implet, & columbæ simplicitate mansuetos, & igne zeli ardentes exhibet. Nequaquam ergo sancto spiritu

* Isti quod
in ipsis
attendant.
Illi quod
non habent
discernant:
istiquod habent ample-
ctantur
& Miss.
* Existi-
mant Exc.

2 Tim. 4. 2

Tit. 2. 15.

* Cum

Exc.

plenus est, qui aut in tranquillitate mansuetudinis feruorem æmulationis deserit, aut rursus in æmulationis ardore virtutem mansuetudinis amittit. Quod fortasse melius ostendimus si in medium *Pauli* magistrum proferamus, qui duobus discipulis & non diuersa charitate præditis, diuersa tamen adiutoria prædicationis impendit. *Timotheum* namque admonens, ait: Argue, obsecra, increpa * in omni patientia & doctrina. *Titum* quoque admonet, dicens: Hæc loquere, & exhortare, & argue cum omni imperio. Quid est quod doctrinam suam tanta arte dispensat, ut in exhibenda hac alteri imperium, atque alteri patientiam proponat, nisi quod mansuetioris spiritus *Titum*: & paulo feruentioris vidit esse *Timotheum*. Illum per æmulationis studium inflamat, hunc per lenitatem patientiæ temperat. Illi quod deest, iungit, huic quod superest, subtrahit. Illum stimulo impellere nititur, hunc freno moderatur. Magnus quippe susceptæ Ecclesiæ colonus alios palmites ut crescere debeant rigat, alios cum plus iusto crescere conspicit resecat: ne aut non crescendo non ferant fructus, aut immoderate crescendo quos* protulerint amittant. Sed longe alia est ira, quæ sub

* Protulerunt Exc.

sub æmulationis specie surripit, alia quæ
 *perturbatum cor & sine iustitiæ prætextu ^{*Turbatum}
 confundit. Illa enim in hoc quod debet in- ^{Exc.}
 ordinate extenditur, hæc autem semper in
 his quæ non debet inflammatur. Scien-
 dum quippe est, quia in hoc in impatienti-
 bus iracundi differunt, quod illi ab * alijs ^{* Illis Exc.}
 illara non tolerant, isti autem etiam quæ
 tolerantur important. Nam iracundi sæpe
 etiam se declinantes insequuntur, rixæ oc-
 casionem commouent, labore contentio-
 nis gaudent, quos tamen melius corrigi-
 mus, si * [in] ipsa iræ suæ commotione de- ^{() Exc.}
 clinamus. Perturbati quippe quid audiant ^{* Si ipsius}
 ignorant, sed ad se reducti tanto libentius ^{commotione}
 exhortationis verba recipiunt, quanto se ^{Exc.}
 tranquillius toleratos erubescunt. Menti
 autem furore ebriæ omne rectum quod
 dicitur, peruersum videtur: vnde & *Nabal* ^{Reg. 25}
 ebrio culpam suam *Abigail* laudabiliter ta- ^{37.}
 cuit, quam digesto vino laudabiliter dixit,
 & idcirco malum quod fecerat cognoscere
 potuit, quia hoc ebrius non audiuit. Cum
 vero ita iracundi alios impetunt vt declina-
 ri omnino non possent, non aperta expro-
 bratione, sed sub quadam sunt cautela re-
 uerentiæ parcendo ferendi. Quod melius
 ostendimus, si *Abner* factum ad medium

* Ut Exc. deducamus, Hunc quippe cum *Azael** vi
 2 Reg. 2.22 incaute præcipationis impeteret, scriptum
 est: loquutus est *Abner* ad *Azabel*, dicens:
 Recede,* noli me persequi, ne compellar
 confodere te in terram. Qui audire con-
 templit, & noluit declinare. Percussit er-
 go cum *Abner* auersa hasta in inguine, [&]
 transfodit eum & mortuus est. Cuius enim
Azabel typum tenuit, nisi eorum quos
 vehementer arripiens furor in præceps du-
 cit? Qui in eodem furoris impetu tanto
 caute declinandi sunt, quâto & insane rapi-
 untur. Vnde & *Abner*, qui nostro sermone
 patris lucerna dicitur, fugit: quia docto-
 rum lingua quæ supernum Dei lumen in-
 dicat, cum per abrupta furoris mentem cu-
 iuspiam ferri conspicit, cumque contra
 irascentem dissimulat verborum iacula red-
 dere, quasi persequentem non vult ferire.
 Sed cum iracundi nulla consideratione se
 mitigant, & quasi *Azabel* persequi & in-
 sanire non cessant, necesse est ut hi qui fu-
 rentes conantur reprimere, nequaquam in
 furore se erigant, sed quidquid est tranquil-
 litatis ostendant: quædam vero subtiliter
 proferant in quibus ex obliquo furentis
 animum pungant. Vnde & *Abner* cum
 contra persequentem substitit, non eum
 recta,

recta, sed auersa hasta transforauit. Ex mucrone quippe percutere est impetu apertæ increpationis obuiare. Aduersâ vero hasta persequentem ferire, est furentem tranquillum ex quibusdam tangere, & quasi parcendo superare. *Azabel* autem protinus occubuit: quia commotæ mentes dum & parci sibi sentiunt, & tamen responsorum ratione in intimis sub tranquillitate tanguntur, ab eo quod se erexerant, statim cadunt. Qui ergo a feruoris sui impetu sub lenitatis percussione resiliunt, quasi [sine] () *Exc.* ferro moriuntur.

Admonitio 18.

Aliter admonendi sunt humiles, atque aliter elati. Illis insinuandum est, quàm sit vera excellentia, quam sperando tenent; istis vero intimandum est, quàm sit nulla temporalis gloria, quam & [iam] () *Exc.* amplectentes non tenent. Audiant humiles quàm sint æterna quæ appetunt, quam transitoria quæ contemnunt: Audiant elati quàm sunt transitoria quæ ambiunt, quam æterna quæ perdunt. Audiant humiles ex magistra voce veritatis: Omnis *Luc. 18. 14* qui se humiliat exaltabitur. Audiant elati: Omnis

Ibid. 14.

Pro. 15. 33

* Alium

3 Mss.

() 6 Mss.

Pro. 16. 18

* Superbis

Exc.

Esa. 66. 2.

Eccl. 10. 9.

Psal. 137. 6.

Mat. 20. 28

* Est Exc.

Eccl. 10. 15

Phil. 2. 8.

* Omnes

Exc.

Iob 41. 25.

* Parvulus

Exc.

* Autem

Exc.

* Imitatio-

ne Exc.

Omnis qui se exaltat, humiliabitur. Audiant humiles, gloriam præcedit humilitas. Audiant elati; ante ruinam exaltatur spiritus. Audiant humiles: ad quem * [autem] respiciam, nisi ad humilem & quietum & tremmentem sermones meos? Audiant elati: Quid * superbit terra & cinis? Audiant humiles: Deus humilia respicit. Audiant elati: Et alta a longe cognoscit. Audiant humiles: quia filius hominis non venit ministrari sed ministrare. Audiant elati: quia initium omnis peccati superbia. * Audiant humiles: quia redemptor noster humiliavit semetipsum, factus obediens patri usque ad mortem. Audiant elati, quod de eorum capite scriptum est: Ipse est rex super * vniuersos filios superbix. Occasio igitur perditionis nostræ facta est superbia diaboli, & argumentum redemptionis nostræ inuenta est humilitas Dei. Hostis enim noster inter omnia conditus, voluit videri super omnia elatus; Redemptor autem noster magnus manens super omnia, fieri inter omnia dignatus est * parvus. Dicatur ergo humilibus, quia dum se deijciunt, ad Dei similitudinem ascendunt. Dicatur * elatis, quia dum se erigunt, in apostatæ angeli * imitationem cadunt. Quid itaque elatione

elatione deiectius, quæ dum supra se tenditur, ab altitudine veræ celsitudinis elongatur? * Quid * humilitate sublimius, quæ * *Et quid*
dum se in ima deprimat, auctori tuo ma *Exc.*
nenti super summa * coniungit? Est tamen * *Autem*
aliud, quod in eis debeat caute pensari: *Exc.*
quia sæpe quidem humilitatis decipiuntur * *Coniungitur Exc.*
specie, quidam vero elationis suæ ignorantia falluntur. Nam plerunque nonnullis qui sibi humiles videntur, is qui hominibus deferri non debet coniunctus est timor: plerunque vero elatos comitari solet * *Libera*
* liberæ vocis assertio. Et cum quædam in- *Exc.*
crepanda sunt vitia, illi reticent ex timore, & tamen tacere se æstimant ex humilitate: isti loquuntur per impatientiam elationis, & tamen se credunt loqui per libertatem rectitudinis. Illos ut peruersa non increpent, sub specie humilitatis premit culpa formidinis: istos ad increpanda quæ non debent aut magis [increpanda] quam de- *() Exc.*
bent, sub imagine libertatis effrenatio impellit timoris. Vnde & elati admonendi sunt, ne plusquam decet sint liberi, & humiles admonendi sunt, ne plusquam expedit sint subiecti: ne aut illi defensionem iustitiæ vertant in exercitationem superbiæ, & isti cum student plusquam necesse est

2 *Quæst. 7.*
Admonendi

* Talia
Exc.

* Et dum
gustus
Exc.

* Quam il-
gis, * quam sibi impendi postulamur:
Facile

est hominibus subijci, compellantur eorum etiam vitia venerari. Considerandum vero est, quod plerunque elatos utilius corripimus, si eorum correptionibus quædam laudum fomenta misceamus. Inferenda namque sunt illis aut * alia bona quæ in ipsis sunt, aut dicendum certe quæ poterant esse si non sunt: Et tunc demum rescandanda sunt mala, quæ nobis displicent, cum prius ad audiendam eorum placabilem mentem fecerint præmissa bona quæ placent. Nam & equos indomitos blanda prius manu tangimus, ut eos nobis plenius postmodum etiam per flagella subigamus. Et amaro pigmentorum poculo mellis dulcedo adiungitur, ne ea quæ saluti profutura est, in ipso gustu aspera amaritudo sentiat: * dum vero gustus per dulcedinem fallitur, humor mortiferus per amaritudinem vacuatur. Ipsa ergo in elatis inuentionis exordia permixta sunt laude temperanda, ut dum admittunt fauores quos diligunt, etiam correptiones recipiant quas oderunt. Plerunque autem persuadere elatis utilia melius possumus, si profectum eorum nobis potius quam illis profuturum dicamus, si eorum meliorationem nobis magis, quam sibi impendi postulamus:

Facile enim ad bonum elatio flectitur, si & ^{lis profutu-} alijs eius inflexio prodesse credatur. Vnde ^{ram dica-} *Moyſes* qui regente ſe Deo, deſerti iter aëria ^{mus, &} columna duce pergebat, cum *Obab* cognā ^{eam magis} tum ſuum a gentilitatis conuerſatione vel ^{nobis} let educere, & omnipotentis dominio ſub- ^{Exc} iugare, ait: Proſciſcimus ad locum quem ^{Num. 10.} Dominus daturus eſt nobis, veni nobiſ- ^{29.} cum, * vt beneficiamus tibi: quia Domi- ^{* Et Exc.} nus bona promiſit Iſraeli. Cui cum reſpon- diſſet ille, non vadam tecum, ſed reuertar ^{* Ad Exc.} * in terram meam in qua natus ſum, illico ^{* Quam} adiunxit: Noli nos relinquere. Tu enim ^{Exc.} noſti in quibus locis per deſertum caſtra ^{* Quem} ponere debeamus, & eris dux noſter. Ne- ^{Exc.} que enim *Moyſi* mentem ignorantia itine- ^{* Cum} ris anguſtabat, quem & ad Prophetiæ ſci- ^{Exc.} entiam cognitio diuinitatis expanderat, ^{* Cum} * quam columna exterius præibat, * quam ^{Exc.} de cunctis interius per conuerſationem ^{* Quem} * Deo ſedulam locutio familiaris inſtruebat. ^{Exc.} Sed videlicet vir prouidus elato auditori ^{* Cum} colloquens, ſolatiū petiuit vt daret, ducem ^{Exc.} cum requirebat in via, vt dux ei fieri ad vi- tam poruiſſet. Egit itaque, vt ſuperbus auditor, voci ad meliora ſuadenti eo ma- gis fieret deuotus, quo putaretur neceſſari- us: & vnde ſe exhortatorem ſuum præce- dere

dere crederet, inde sub verbis se exhortantibus inclinaret.

Admonitio 19.

Aliter admonendi sunt pertinaces, atque aliter inconstantes. * Illis dicendum est, quod plus de se, quam sunt, sentiunt, & idcirco alienis consilijs non acquiescunt. * Illis vero intimandum est, quod valde * se despicientes negligunt, & ideo leuitate cogitationum a suo iudicio per temporum momenta flectuntur. Illis dicendum est, quia nisi meliores se ceteris æstimarent, nequaquam cunctorum consilia suæ deliberationi postponerent. Illis dicendum est, quia si hoc quod sunt utque attenderent, nequaquam eos per tot varietatis * latera mutabilitatis aura versaret. Illis per *Paulum* dicitur. Nolite prudentes esse apud vosmetipsos. At contra isti audiant. Non circumferamur omni vento doctrinæ. De illis per *Salomonem* dicitur: Comedent fructus vineæ suæ, suisque consilijs saturabuntur. De istis autem ab eo rursus scribitur: Cor stultorum dissimile erit. Cor quippe sapientium sibi metipsis semper est simile, quia dum rectis persuasio-

onibus

* *Pertinacibus Exc.*

* *Inconstantibus Exc.*

* *De Exc.*

* *Littora Exc.*

Rom 12. 16

Eph. 4. 14.

Pro. 1. 31.

Pio. 15. 7.

onibus acquiescit, constanter se in bono opere dirigit. Cor vero stultorum dissimile est: qui dum *mutabilitate se varium exhibet, nunquam idem quod fuerat manet. ** Mutabiliter Exc*
 Et quia quædam vicia sicut ex semetipsis gignunt alia ita ex alijs oriuntur, sciendum summopere est, quòd tunc ea corripiendo melius tergimus, cum * ab ipso amaritudinis suæ fonte siccamus. ** Ipsa ab amaritudinis Exc.*
 Pertinacia* quippe ex superbia, inconstantia vero ex levitate ** Autem Exc.* generatur. Admonendi igitur sunt pertinaces, ut elationem suæ cogitationis agnoscant, & semetipsos vincere studeant, ne dum rectis aliorum suasionibus foris superari despiciunt, intus à superbia captivi teneantur. Admonendi sunt, ut solerter aspiciant quia filius hominis, cui nna cum patre semper voluntas est, ut exemplum nobis frangendæ nostræ voluntatis præbeat, dicit; Non* quero voluntatem meam, sed e- *Ioh. 6. 38. * Veni facere Exc.*
 ius qui misit me patris. Qui ut huius ad-
 huc virtutis gratiam commendaret, servaturum se hoc in extremo iudicio *præmisit *Ioh. 5. 30. * Præmisit cum ait Exc.*
 dicens: Ego à meipso non possum facere quicquam, sed sicut audio, iudico. Quia itaque conscientia dedignatur homo alienæ voluntati acquiescere, quando Dei & hominis filius cum virtutis suæ gloriam venit ostendere,

2 Cor. 1. 17.

ostendere, testatur se non à semetipso iudicare. At contra admonendi sunt inconstantes, ut mentem gravitate roborent. Tunc enim genimina in se mutabilitatis arefaciunt, cum à corde prius radicem levitatis abscindunt, quia & tunc fabrica robusta construitur, cum prius locus solidus, in quo fundamentum poni debeat, providetur. Nisi ergo ante mentis levitas caveatur, cogitationum inconstantiæ minime vincitur. A quibus se alicum *Paulus* fuisse perhibuit, cum dicit: Nunquid levitate usus sum, aut quæ cogito, secundum carnem cogito, ut sit apud me, est & non? Ac si aperte dicat: Idcirco mutabilitatis aura non moueor, quia levitatis vitio non succumbo.

Admonitio 10.

Aliter admonendi sunt gulæ dediti, atque aliter abstinentes. Illos enim superfluitas locutionis, levitas operis, atque luxuria, istos vero sæpe impatientiæ, sæpe vero superbiæ culpa comitatur. Nisi enim gulæ deditos immoderata loquacitas raperet, dives ille qui epulatus quotidie dicitur splendide, in lingua gravius non arderet,

ret, dicens, Pater *Abraam* miserere mei, & *Lac. 16. 24.*
 mitte *Lazarum*, ut intingat extremum di-
 giti sui in aquam, ut refrigeret linguam me-
 am, quia crucior in hac flamma. Quibus
 profecto verbis ostenditur, quia epulando
 quotidie crebrius in lingua peccaverat, qui
 totus ardens refrigerari se in lingua prae-
 cipe requirebat. Rursum quia gulae deditos
 levitas protinus operis sequitur, auctoritas
 sacra testatur, dicens : Sedit populus man-
 ducare & bibere, & surrexerunt ludere. *Exod. 32. 6.*
 Quos plerumque edacitas usque ad luxuri-
 am pertrahit : quia dum satietate venter
 extenditur, aculei libidinis excitantur. Un-
 de & hosti callido, qui primi hominis sen-
 sum in concupiscentiam pomi aperuit, sed
 in peccati laqueo stringit, divina voce di-
 citur : Pectore & ventre repes. Ac si aperte *Gen. 3. 14.*
 diceretur : Cogitatione & ingluvie super
 humana corda dominaberis. Quia gulae
 deditos luxuria sequitur, Propheta testatur,
 qui dum aperta narrat, occulta denunciat,
 dicens : Princeps cocorum destruxit mu-
 ros *Hierusalem*. Princeps namque coco-
 rum venter est, cui magna cura obsequium
 à cocis impenditur, ut ipse delectabiliter
 cibus impleatur. Muri autem *Hierusalem*
 virtutes sunt animæ, ad desiderium super-

na pacis elevatz. Cocorum igitur prin-
 ceptis muros *Hierusalem* deiicit : quia dum
 venter ingluvie tenditur, virtutes anime
 destruuntur. Quo contra nisi mentes ab-
 stinentium plerumque impatientia a sinu
 tranquillitatis excuteret, nequaquam *Pe-*
 trus* cum diceret: Ministrare in fide ve-
 stra virtutem, in virtute [autem] scientiam,
 in scientia autem abstinentiam, protinus
 vigilanter adiungeret, dicens: In abstinentia
 autem patientiam. Deesse quippe abstin-
 entibus patientiam prævidit, quæ eis, ut ad-
 esset, admonuit. Rursum nisi cogitationes
 abstinentium* nonnunquam superbiæ cul-
 pa transfigeret, *Paulus* minime dixisset:
 Qui non manducat, manducantem non
 iudicet. Qui rursus ad alios loquens dum
 de abstinentiæ virtute gloriantium præco-
 pta perstringeret, adiunxit : quæ sunt rati-
 onem quidem habentia sapientiæ in*super-
 stitionem & humilitatem, & non ad par-
 cendum corpori, non in honore aliquo ad
 saturitatem carnis. Qua in re*notandum
 est, quod in disputatione sua prædicator e-
 gregius, superstitioni humilitatis speciem
 iungit : quia dum plusquam necesse est ca-
 ro atteritur per abstinentiam, humilitas so-
 ris ostenditur, sed de hac ipsa humilitate
 graviter

2 Pet. 1. 5.

* Dum Exc.

() Exc.

* Aliquando

Exc.

Rom. 14. 3.

Col. 2. 23.

* Supersti-

tione & hu-

mitate

Exc.

* Dilligenter

quoque ad-

vertendum

Exc.

graviter interius superbitur. Et nisi mens
 plerumque ex abstinentiæ virtute tumesce-
 ret, nequaquam hanc velut inter magna
 merita Phariseus arrogans studiose enume-
 reret, dicens: Ieiuno bis in sabbato. Ad-Luc. 18. 12.
 monendi ergo sunt gulæ dediti, ne in eo
 quod escarum *delectatione *incumbunt, *Delectati-
 luxuriæ se mucrone transfigant: * quanta ^{oni incu-}
 sibi per esum loquacitas, quanta ^{bant. 5 Mss.} mentis le-
 vitas insidietur, aspiciant: ne dum ventri
 molliter serviunt, vitiorum laqueis crude-
 liter astringantur. Tanto enim longius à
 secundo parente receditur, quanto per im-
 moderatum usum dum manus ad cibum
 tenditur, parentis primi lapsus iterator. At
 contra admonendi sunt abstinentes, ut soli-
 cite semper aspiciant, ne cum gulæ vitium
 fugiunt acriora his vitia quasi ex virtute
 generentur, ne dum carnem macerant, ad
 impatientiam spiritus *erumpant. Et iam *Erumpat
 nulla virtus *sit, quod caro vincitur, si spi- ^{Exc.}
 ritus ab ira superatur. Aliquando autem *Est Exc.
 dum mens abstinentium ab ira se deprimit, *Ab Exc.
 hanc quasi peregrina veniens lætitia cor- ^{Esa. 58. 3.}
 rumpit, & *eo abstinentiæ bonum depe- ^{*Ecce in di-}
 rit, quo sese à spiritualibus vitijs minime ^{e ieiunij ve-}
 custodit. Vnde recte per Prophetam dicitur ^{stri inveni-}
 tur: * In diebus ieiuniorum vestrorum in- ^{tur volun-}
 veniuntur ^{tas vestra}
 Exc.

Ibid. 4.

* Ecce ad
lites & con-
tentiones ie-
iunatis Exc

* Cum Exc.

* Elatione

i Mff.

Esa. 58. 5. 7.

Ioel 1. 14.

Zaeh. 7. 3.

veniuntur voluntates vestrae. Et paulò post:
 * In iudicia & rixas ieiunatis, & percutitis
 pugno impie. Voluntas quippe ad lætitiā
 pertinet, pugnus ad iram. Incassum ergo
 per abstinentiam corpus atteritur, si inor-
 dinatis demissa motibus mens vitij dissipa-
 tur. Rursumque admonendi sunt, ut ab-
 stinentiam suam & semper sine imminuti-
 one custodiant, & nunquam hanc apud
 occultum iudicem eximie virtutis credant,
 ne si fortasse * magni meriti esse creditur,
 in * elationem subleuetur. Hinc namque per
 Prophetam dicitur: Nunquid tale est ieiunium
 quod elegi? Sed frange esurienti panem tuum,
 & egenos vagosque induc in domum tuam.
 Qua in re pensandum est, virtus abstinentiæ quam parva respicitur,
 quæ non nisi ex alijs virtutibus commen-
 datur. Hinc Ioel ait: Sanctificate ieiunium.
 Ieiunium quippe sanctificare, est adiunctis
 alijs bonis dignam Deo abstinentiam carnis
 ostendere. Admonendi sunt abstinentes,
 ut noverint, quia tunc placentem Deo
 abstinentiam offerunt, cum ea quæ sibi de
 alimentis subtrahunt, indigentibus largi-
 untur. Solerter namque audiendum est
 quod per Prophetam Dominus redarguit,
 dicens: Cum ieiunaretis & plangeretis in
 quinto

quinto & in septimo mense per hos septuaginta annos numquid ieiunium ieiunastis mihi? Et cum * comeditis, & bibitis, numquid non * vobis comeditis & * vobismet ipsis bibitis? Non enim Deo, sed sibi quisque ieiunat, si ea quæ ventri ad tempus subtrahit, non * in opibus tribuit, sed ventri postmodum offerenda custodit. Itaque ne aut illos appetitus gulæ à mentis statu deiciat, aut istos afflicta caro ex elatione supplantet, audiant illi ex ore veritatis: Attendite * autem vobis ne forte graventur corda vestra in crapula, & ebrietate curis huius mundi. Vbi utilis quoque pavor adiungitur: Et superveniat in vos * repentina dies illa. Tanquam laqueus enim * superveniet in omnes qui sedent super faciem omnis terræ. Audiant isti: Non quæ intrant per os coinquinant hominem: sed quæ exeunt de ore, illa sunt quæ inquinant hominem. Audiant illi: Esca ventri & venter escis, Deus autem & hunc & hanc destruet. Et rursum: Non in commellationibus & ebrietatibus: Et rursum: Esca nos non commendat Deo. Audiant isti, quia omnia munda mundis: coinquinatis autem & infidelibus nihil est mundum. Audiant illi: Quorum Deus venter est [quorum finis interitus]

* Comederitis & biberitis Exc.

* Vosmetipsis comeditis Exc.

* Vosmetipsis bibitis Exc.

* Egenis Exc.

Luc. 21. 34. * Enim Exc.

Ibid. 35.

* Repentina dies illa Exc.

Mar. 7. 15. * Veniet Exc.

1 Cor. 6. 13.

Rom. 13. 13

1 Cor. 3. 3.

Ad sit. 1. 15.

Phil. 3. 19.

() Ext.

(1) Exe.

1 Tim. 4.

3.3.

Rom. 14.

21.

1 Tim. 5.

23.

* Scandali

Rat.

Exe.

(1) Exe.

interitus] & gloria in confusione ipsorum
[qui terrena sapiunt.] Audiant isti, disce-
dent quidam a fide & veritate. Et paulo
post: Prohibentium nubere, præcipientium
abstinere a cibis, quos Deus creavit ad
percipiendum cum gratiarum actione fide-
libus, & his qui cognoverunt veritatem.
Audiant illi: bonum est non manducare
carnem atque bibere vinum, neque in quo
frater tuus scandalizetur. Audiant isti:
Modico vino utere propter stomachum
[tuum] & frequentes tuas infirmitates.
Quatenus illi discant cibos carnis inordi-
nate non appetere, & isti creaturam Dei
quam non appetunt, non audeant con-
demnare.

Admonitio 21.

(1) Exe.

ALiter admonendi sunt, qui sua iam
misericorditer tribuunt, atque aliter
qui adhuc & aliena rapere contendunt.
Admonendi sunt namque qui iam sua mi-
sericorditer tribuunt, ne cogitatione tumi-
da super eos [se] quibus terrena largiuntur,
extollant, ne idcirco se meliores æstiment,
quia contineri per se ceteros vident. Nam
terrenæ domus Dominus famulorum or-
dines

dines ministeriaque dispersi, hos ut
regant, illos vero statuit, ut ab alijs regan-
tur. Istos habet, ut necessaria ceteris prae-
beant, illos ut accepta ab alijs sumant. Et
tamen plerumque offendent qui regunt, &
in patris familias gratis permanent qui re-
guntur. Irati merentur qui dispensatores
sunt, sine offensione perdurant qui ex alie-
na dispensatione subsistunt. Admonendi
sunt igitur qui iam quae possident miseri-
corditer tribuunt, ut a caelesti Domino
dispensatores, se ipsorum subsidiorum tem-
poralium agnoscant, & tanto humiliter
praebeant, quanto & aliena esse intelligunt
quae dispensant. Cumque in illorum mini-
sterio quibus accepta largiuntur consiti-
tos se esse considerant, nequaquam eorum
mentes tumor subleuet, sed timor premit.
Vnde & necesse est, ut sollicite perpendant,
ne commissa indigne distribuunt, ne quae-
dam quibus nulla, ne nulla quibus quaedam,
ne multa quibus pauca, ne pauca praebe-
ant quibus impendere multa debuerunt,
ne praecipitatione hoc quod tribuunt, inu-
tiliter spargant, ne tarditate petentes, * noxie
crucient, ne recipiendae hic gratiae intentio
subrepat, ne dationis lumen laudis transi-
toriae appetitio extinguat, ne oblatum mu-

* Noxia
Ext.

* Absorbeat
Exc.

() Exc.

1 Pet. 4. 11.

Luc. 17. 10.

1 Cor. 9. 7.

Math. 6. 3.

* Appeti-
tionem
Exc.

Luc. 14. 12.

13.

* Te ipsi
Exc.

nus coniuncta tristitia* obsideat, ne in betie oblato munere animus plusquam decet hilarescat, ne sibi quidquam cum totum recte impleverint tribuant, [&] simul omnia postquam peregerint perdant. Ne enim sibi virtutem suæ liberalitatis deponent, audiant quod scriptum est. Si quis administrat tanquam ex virtute, quam administrat Deus. Ne in benefactis immoderatus gaudeant, audiant quod scriptum est. Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite: servi inutiles sumus, quæ debuimus facere fecimus. Ne largitatem tristitia corrumpat, audiant quod scriptum est: Hilaris enim datorem diligit Deus. Ne ex impenso munere transitoriam laudem quærant, audiant quod scriptum est: Nesciat sinistra tua quid faciat dextera tua, id est, piæ dispensationi nequaquam se gloria vitæ præsentis admisceat, sed opus rectitudinis* appetitio ignoret fauoris. Ne impensæ gratiæ vicissitudinem requirant, audiant quod scriptum est: Cum facis prandium aut cenam, noli vocare amicos tuos, neq; fratres tuos neq; cognatos, neq; vicinos diuites, ne forte* & ipsi te reuoluerint, & fiat tibi retributio. Sed cum facis conuiuium, voca pauperes, debiles, claudos, cæcos, & beatus eris, quia non

non habent unde retribuunt tibi. Ne quæ
 præbenda sunt citius, sero præbeantur, au-
 diant quod scriptum: Ne* dicas amico tuo, Pro. 3. 28.
 vade & reuertere, & cras dabo tibi, cum * Dixis
 statim possis dare. Ne sub obtentu largita- Exe.
 sis ea quæ possident, inutiliter spargant, au-
 diant quod scriptum est. Sudet eleemofy- 2 Cor. 9. 6.
 na in manu tua. Ne cum multa necesse
 * sint, parua largiantur, audiant quod scrip- * Sum
 tum est: Qui parce seminat, parce & metet; Exe.
 ne cum pauca oportet, plurima præbeant,
 & ipsi postmodum * minime inopiam to- * Nimiè
 lerantes ad impatientiam erumpant, audi- Exe
 ant quod scriptum est. Non vt alijs sit re- 2 Cor. 8. 13
 missio, vobis aut. in tribulatio, sed ex æqua-
 litate vestra abundantiâ illorū inopiam sup-
 plet, ut & illorum abundantia vestrae ino-
 piæ sit supplementum. Cum enim dantis
 mens ferre inopiam nescit, si multa sibi
 subtrahit, occasionem contra se impatien-
 tiæ exquirat. Prius namque præparandus
 est patientiæ animus, & tunc aut multa
 sunt aut cuncta largienda: ne dum minus
 æquanimiter inopia irruens fertur, & præ- Cocc. p. l. i.
 missæ largitiæ merces pereat, & adhuc de S. Scrip-
 mentem deterius murmuratio subsequens tur p. 660.
 perdat. Ne omnino nihil eis præbeant, qui lib. cum au-
 bus conferre aliquid paruum debent, audi- thenticum
 Luc. 6. 36.

audiant ut quod scriptum est: Omni petenti te tribue. Ne saltem aliquid præbeant quibus omnino conferre nihil debent, audiant quod scriptum est. Da bono, & non reces-
 Eccl. 12. 6. peris peccatorem. Benefac humili, & non
 * Noli reci- pere Exc. dederis impio. Et rursus: panem tuum &
 vinum super sepulturam iusti constitue, &
 Tob. 4. 18. noli ex eo manducare & bibere cum pec-
 catoribus. Panem enim suum & vinum peccatoribus præbet, qui iniquis subsidia pro eo quod iniqui sunt impendit. Vnde & nonnulli huius mundi dilites, cum fame crucientur Christi pauperes, effusis largita-
 tibus nutriunt histriones. Qui vero indi-
 genti etiam peccatori panem suum non quia peccator, sed quia homo est tribuit, nimirum non peccatorem, sed iustum pau-
 perem nutrit, quia in illo non culpam, sed naturam diligit. Admonendi sunt etiam, qui iam sua misericorditer largiuntur, & solícite custodire studeant: ne cum commis-
 sa peccata eleemosynis redimunt, adhuc redimenda committant. Ne venalem Dei iustitiam aestiment, si cum curant pro pec-
 catis nummos tribuere, arbitrentur se posse inulte peccare. * Plus est namque anima quam esca, & corpus plus quam vestimen-
 tum. Qui ergo escam atque vestimentum pauperi-

* Melior
 quippe est
 Exc.

Math. 6. 25

* Melius
 corpus

Exc.

Luc. 12. 23

pauperibus largitur, sed tamen animæ vel corporis iniquitate polluitur, quod in ius est iustitiæ obrulit, & quod maius est culpa sua enim Deo dedit, & se diabolo. *Commisit*
 At contra admonendi sunt qui adhuc & *Exc.*
 aliena rapere contendunt, ut sollicite audiant quid veniens in iudicium Dominus dicat. Ait namque: Esuriui & non dedistis mihi manducare, sitiui & non dedistis mihi potum, hospes fui & non collegistis me, nudus, & non operuistis me, infirmus & in carcere, & non visitastis me. Quibus etiam præmittit, dicens: Discedite a me *Ibid. 41.*
 maledicti in ignem æternum, qui præparatus est diabolo & angelis eius. Ecce nequam audiunt, quia rapinas vel quolibet alia violenta commiserunt, & tamen æternis gehennarum ignibus mancipantur. Hinc ergo colligendum est, quanta damnatione plebendi iunt, qui rapiunt aliena, si tanta animaduersione feriuntur qui sua indiscrete tenuerunt. Perpendant quo eos obliget reatu res rapta, si tali subicit poenæ non tradita. Perpendant quid mereatur iniustitia illata, si tanta percussione digna est pietas non impensa. Cum aliena rapere intendunt, audiant quod scriptum est: vae ei qui multiplicat non sua, utque quo aggrauat

Abac. 2. 6. grauatur contra se densum lutum? Aua-
 ro quippe contra se densum lutum ag-
 grauare, est terrena lucra cum pondere
 peccati cumulare. Cum multiplicare largæ
 habitationis spatia cupiunt, audiant quod
 Efa. 5. 3. scriptum est: vñ qui coniungitis domum
 ad domum, & agrum agro copulatis, vsque
 ad terminum loci. Numquid habitabitis
 soli vos in medio terræ? ac si aperte dice-
 ret: Quousque vos extenditis, qui habere
 in communi * mundo consortes minime
 * potestis? Coniunctis quidem premitis,
 sed contra quas valeatis vos extendere,
 semper * inuenitis. Cum augendis pecu-
 nijs inhiant, audiant quod scriptum est:
 Eccl. 5. 9. Auarus non implebitur pecunia, & qui a-
 mat diuitias, non capiet * fructus ex eis.
 Fructus quippe ex illis * caperet, si eas be-
 ne spargeret non amando voluisset. * Qui ve-
 ro eas diligendo retinet, hic vtique sine
 fructu derelinquet. Cum repleti cunctis si-
 mul opibus inardescunt, audiant quod
 Pro. 28. 22. scriptum est: Qui festinat ditari, non erit
 innocens. Profecto enim qui augere opes
 ambit, vitare peccatum negligit, & more
 auium captus cum escam terrenarum re-
 rum * auidus conspicit quo stranguletur
 peccati laqueo non agnoscit. Cum quæli-
 bet

* Modo

Exc.

* Vultis

Exc.

* Inueni-

tis Exc.

Eccl. 5. 9.

* Fructum

Exc.

* Caperetur

Exc.

* Delinquet

Exc.

Pro. 28. 22.

* Auidus

Exc.

bet presentis mundi lucra desiderant, &
 * quæ de futuro ^{* Ea Exc.} damna patientur ignorant, ^{* Damno}
 audiant quod scriptum est: Hæreditas, ad ^{* Exc.}
 quam festinatur in principio, in nouissimo ^{Math. 16.}
 benedictione carebit. Ex hac quippe vita ^{25.}
 initium ducimus, vt ad benedictionis for-
 tem in nouissimo veniamus. Qui itaque in
 principio * hæreditari festinant, sortem sibi,
 in nouissimo benedictionis amputant: quia ^{* Hæredi-}
 dum per auaritiæ nequitiam hic multipli- ^{tate Exc.}
 cari appetunt, illic ab æterno patrimonio
 exhæredes fiunt. * Cum vel plurima ambi- ^{* Cumque}
 unt, vel obtinere cuncta quæ ambierint ^{plurima}
 possunt, audiant quod scriptum est: Quid ^{Exc.}
 prodest homini si totum mundum lucre-
 tur, animæ vero suæ detrimentum faciat?
 ac si aperte veritas dicat. Quid prodest ho- ^{Ibid. 26.}
 mini si totum quod extra se est congregat,
 si hoc [ipsum] solum quod ipse est dam- ^{(1) 4 Mff.}
 nat? Plerumque autem citius raptorum a-
 uaritia corrigitur, si in verbis admonentis
 quam fugitiua sit præsens vita monstratur,
 si eorum ad medium memoria deducatur,
 qui & ditari in hoc mundo diu conati sunt,
 & tamen in adeptis diuitijs diu manere ne-
 quierunt, quibus festina mors repente &
 simul abstulit, quidquid eorum nequitia
 nec simul nec repente congregauit, qui non
 solum

solum hic rapta reliquerunt, sed secum ad iudicium causas rapinæ detulerunt. Horum itaque exempla audiant, quos in verbis suis procul dubio & ipsi condemnant, ut cum post verba ad eor redeunt, imitari saltem quos iudicant, erubescant.

Admonitio 22.

Aliter admonendi sunt, qui nec aliena apperunt, nec sua largiuntur : atque aliter qui & ea quæ habent, tribuunt, & tamen aliena rapere non desistunt. Admonendi [namque] sunt, qui nec aliena appetunt, nec sua largiuntur : ut sciant sollicite, quod ea de qua sumpti sunt, cunctis hominibus terra communis est : & idcirco alimenta quoque omnibus communiter profert. Incassum ergo se innocentes putant, qui commune Dei munus sibi privatum vendicant, qui cum accepta non tribuunt, in proximorum nece grassantur : quia tot pene quotidie perimunt, quot morientium pauperum apud se subsidia abscondunt. Nam cum quælibet necessariis indigentibus ministramus, sua illis reddimus, non nostra largimur : iustitiæ debitum potius solvimus, quam misericordiæ opus implimus.

Vnde

(1) Exc.

Vnde & ipsa veritas cum de misericordia
 cautè exhibenda loqueretur, ait : Attendi-
 te, ne iustitiam vestram faciatis coram ho-
 minibus. Cui * sententiæ etiam Psalmista
 concinens, dicit : Dispersit, dedit pauperi-
 bus : iustitia eius manet in æternum.
 Cum enim largitatem impensam pauperi-
 bus præmisisset, non hanc vocare miseri-
 cordiam, sed iustitiam maluit : quia quod
 à communi Domino tribuitur, iustum pro-
 fecto est, ut qui accipiunt, eo communiter
 utantur. Hinc etiam *Salomon* ait : Qui iu-
 stus est, tribuit, & non cessabit. Admo-
 nendi sunt quoque, ut solcite attendant,
 quod ficulnea quæ fructum non habuit,
 contra hanc districtus agricola queritur
 quod etiam terram occupavit. Terram
 quippe ficulnea sine fructu occupat, quan-
 do mens tenacium hoc quod prodesse mul-
 tis poterat, inutiliter servat. Terram fi-
 culnea sine fructu occupat quando locum
 quem exercere alius per solem boni operis
 valuit, stultus per desidii umbram premit.
 Hi autem dicere nonnunquam solent.
 Concessis utimur, aliena non quærimus :
 & si digna misericordiæ retributione non
 agimus, nulla tamen perversa perpetramus,
 Quod idcirco sentiunt, quia videlicet au-
 rem

Mat. 6. 1.

* Quoque

Exc.

Psal. 111. 9.

Pro 21. 26.

Luc. 13. 7.

rem cordis à verbis cœlestibus claudanti
 Luc. 16. 19. Neque enim *Dives* in Evangelio qui indu-
 ebatur purpura & bysso, qui epulabatur
 quotidie splendide, aliena rapuisse, sed in-
 fructuose proprijs usus fuisse perhibetur :
 eumque post hanc vitam ultrix gehenna
 suscepit, non quia aliquid illicitum gessit :
 sed quia immoderato usu totum se licitis
 tradidit. Admonendi sunt tenaces ut nove-
 rint quòd hanc primam iniuriam faciunt
 Deo : quia danti sibi omnia, nullâ misericor-
 diæ hostiam reddunt. Hinc etenim Psalmi-
 Psal. 48. 8. sta ait : Non dabit Deo^r propitiationem su-
 am, nec pretium redemptionis animæ suæ.
 * Placatio-
 nem Exc. Pretium namque redemptionis dare, est
 opus bonum prævenienti nos gratiæ red-
 dere. Hinc *Iohannes* exclamat dicens ; lam
 Luc. 3. 9. * Enim Exc. securis ad radicem arboris posita est. Om-
 nis arbor, quæ non facit fructum bonum
 exciditur, & in ignem mittitur. Qui ergo
 se innoxios, quia aliena non rapiunt, æsti-
 mant, ictum securis vicinæ prævideant &
 torporem improvidæ securitatis amittant :
 ne cum ferre fructum boni operis negli-
 gunt, à præfenti vita funditus quasi * à vi-
 riditate radicis exsecentur. At contra admo-
 nendi sunt qui & ea quæ habent, tribuunt,
 * Dum Exc. & aliena rapere non desistunt : ne * valde
 munifici

munifici videri appetant, [&] de boni spe-⁽¹⁾ Ext.
cie deteriores fiant. Hi etenim propria in-
discrete tribuentes, non solum, ut supra
iam diximus ad impatientiæ mūmuratio-
nem prouunt, sed cogente se inopia usque
ad avaritiam devolvuntur. Quid [vero] e-⁽²⁾ Ext.
orum mente infœlicius, quibus de largitate
nascitur avaritia, & peccatorum seges quasi
ex virtute seminatur? Prius itaque admo-
nendi sunt, ut tenere sua rationabiliter sci-
ant; & tunc denum ut aliena non ambi-
ant. Si enim radix culpæ in ipsa effusione
non exuritur, nunquam per ramos exube-
rans avaritiæ spina *secatur. Occasio ergo
rapiendi subtrahitur, si bene prius ius pos-
sidendi disponatur. Tunc vero *admoni-
ti audiant quomodo quæ habent miseri-
corditer tribuant: quando nimirum *di-
dicerint, ut bona misericordiæ per inter-
iectam rapinæ nequitiam non confun-
dant. Violenter enim exquirunt quæ mi-
sericorditer largiuntur. Sed aliud est pro
peccatis misericordiam facere, aliud pro
misericordia facienda peccare, quæ iam
*nec misericordia nuncupari potest. Quia
ad dulcem fructum non proficit, quæ per
virus pestiferæ radice amarefcit. Hinc est
enim quod ipsa etiam sacrificia per Pro-
phetam

*Siccatur.
Exc.

*Admonēda
Exc

*Didicerunt
Exc.

*Nequa-
quam Exc.

- Esa. 61. 8. phetam Dominus reprobat, dicens : Ego Dominus diligens iudicium, & odio habens rapinam in holocausto : Hinc iterum
- Pro. 21. 27. dicit: Hostiæ impiorum abominabiles: quia offeruntur ex scelere. Qui sæpe quoque & indigentibus subtrahunt quæ Deo largiuntur, sed quanta eos animadversio renuat, per ** Salomonem* Dominus demonstrat, dicens: Qui ** offert sacrificiū de substantia pauperis, quasi qui victimat filium in conspectu patris sui.* Quid namque esse intolerabilius potest, quam mors filij ante oculos patris? Hoc itaq; sacrificium quanta ira aspiciatur ostenditur : quod orbatī patris dolori comparatur. Et tamen plerumque quanta tribuunt, pensant : quanta autem rapiunt, considerare dissimulant. Quam mercedem numerant, & perpendere culpas recusant. Audiant quod scriptum est : Qui mercedes congregavit, misit eos in sacculum pertusum. In sacculo quippe pertuso videtur quando pecunia mittitur, sed quando amittitur non videtur. Qui ergo quanta largiuntur aspiciunt, sed quanta rapiunt non perpendunt, in pertuso sacculo mercedes mittunt : quia profecto has in spem suæ fiduciæ intuentes congerunt, sed non intuentes perdunt.

Admonitio

Admonitio 23.

ALiter admonendi sunt discordes, atque aliter pacati : Discordes namque admonendi sunt, ut certissimè sciant : quia quantissibet virtutibus polleant, spirituales fieri nullatenus possunt, si vniri per concordiam proximis negligunt. Scriptum quippe est : Fructus * spiritus est charitas, Gal. 5. 22. gaudium, pax. Qui ergo seruire pacem * Autem non curat, ferre fructum spiritus recusat. Exc. Hinc *Paulus* ait : Cum sit inter vos zelus & 1 Cor. 3. 3. contentio, nonne carnales estis ? Hinc iterum * dicit ; Pacem sequimini cum omnibus & sanctimoniam, sine qua nemo videbit Deum. Hinc rursus admonens, ait : Solliciti seruire unitatem spiritus in vinculo pacis : unum corpus & unus spiritus, sicut vocati estis in una spe vocationis vestræ. Heb. 12. 14. * quoque Exc. Ephes. 4. 3. 4. Ad unam ergo vocationis spem nequaquam pertingitur, si non ad eam unita cum proximis mente curratur. At sæpe nonnulli quo quædam specialiter dona percipiunt, superbiendo donum concordie quod maius est amittunt : ut si fortasse carnem præ cæteris gulæ refrenatione quis edomat, concordare eis quos superat abstinendo,

contemnat. Sed quia abstinentiam à concordia separat, quid admoneat Psalmista
 Pla. 150. 4. perpendat, ait enim; Laudate eum in tympano & choro. In tympano namque sicca & percussa pellis resonat. In choro autem voces *societate concordant. Quisquis itaque corpus affligit, sed concordiam deserit, Deum quidem laudat in tympano, sed
 * Sociate
 Exc. itaque voces *societate concordant. Quisquis itaque corpus affligit, sed concordiam deserit, Deum quidem laudat in tympano, sed
 * Tamen
 eum Exc. non laudat in choro. Sape vero dum quosdam maior scientia erigit, à cæterorum societate disiungit; & quasi quo plus sapient, eo a concordia virtute desipiscunt. Hi itaque audiant quid per semetipsam veritas dicat; Habete sal in vobis, & pacem habete inter vos. Sal quippe sine pace non virtutis est donum, sed damnationis argumentum. Quo enim quisque melius sapit, eo deterius delinquit; & idcirco inexcusabiliter *merebitur supplicium, quia prudenter si voluisset, potuit *vitare peccatū. Quibus quoque recte per Iac. dicitur; Quod
 * Et multo
 maius Exc. si zelum amarum habetis * & contentiones sunt in *cordibus vestris, nolite gloriari, & mendaces esse adversum veritatem. Non est *ista sapientia descendens de sursum, sed terrena, animalis, diabolica. Quæ autem de sursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica. Pudica videlicet, quia
 * Evitare
 Exc. Iac. 3. 14. si zelum amarum habetis * & contentiones sunt in *cordibus vestris, nolite gloriari, & mendaces esse adversum veritatem. Non est *ista sapientia descendens de sursum, sed terrena, animalis, diabolica. Quæ autem de sursum est sapientia, primum quidem pudica est, deinde pacifica. Pudica videlicet, quia
 15.
 * Inter vos
 Exc. * Corde vestro Exc.
 * Ita Exc.

quia caste intelligit; pacifica autem, quia per
elationem se minime à proximorum socie-
tate disiungit. Admonendi sunt dissiden-
tes, ut noverint quod tam diu nullum boni
operis Deo sacrificium immolant, quam-
diu à proximorum charitate discordant.
Scriptum namque est; Si offers munus tu-
um ad altare, & ibi recordatus fueris, quia
frater tuus habet aliquid adversū te, relin-
que ibi munus tuū ante altare, & vade prius
reconciliari fratri tuo, & tunc veniens offe-
res munus tuum. Ex qua [scilicet] præce-
ptione pensandum est, quorum hostia re-
pellitur, quam intolerabilis culpa monstra-
tur. Nam cum mala cuncta bonis fre-
quentibus diluantur, pensemus quanta sint
mala discordiæ, quæ nisi extincta funditus
fuerint, bonum subsequi non permittunt.
Admonendi sunt discordes, ut si aures à
mandatis cœlestibus declinant, mentis o-
culos ad considerata ea, quæ in infimis
versantur aperiant, quod sæpe aves. vnius
eiusdemq; generis se socialiter volando non
deserūt, * quod gregatim animalia bruta pa-
scuntur. Quæ si solerter * aspicimus, concor-
dādo sibi irrationalis * natura indicat, quan-
tum malum per discordiam rationalis * na-
tura committat, quando hæc a rationis in-

Mat. 5. 24.

() Exc.

* Et Exc.

* Aspicia-
mus Exc.

* Creatura

Exc.

* Creatura
Exc.

tentione perdidit, quod illa motu naturali custodit. At contra admonendi sunt pacati, ne dum plusquam necesse est pacem, quam possident, amant, ad perpetuam peruenire non appetant. Plerunque enim grauius intentionem mentium rerum tranquillitas

* *Obtinent*

Exc.

* *Vacant*

Exc.

* *Requiran-
tur Exc.*

tentat: vt quo non sunt molesta quæ * tenent, eo minus amabilia fiant quæ * vocant: & quo delectant præsentia, eo non * inquirantur æterna. Vnde & per semetipsam veritas loquens cum terrenam pacem a superna distingueret, atque ad venturam disci-

Ioh. 14. 27.

pulos ex præsentī prouocaret, ait: Pacem relinquo vobis, pacem meam do vobis. Relinquo scilicet transitoriam, do mansuram. Si ergo in eam cor, quæ relicta est, figitur, nunquam ad illam, quæ danda est, peruenitur. Pax ergo præsens ita tenenda est, vt & diligere debeat & contemni; ne si immoderate diligitur, diligentis animus in culpa capiatur. Vnde * admonendi sunt pacati, ne dum nimis humanam pacem desiderant, prauos hominum mores nequaquam redarguant: & consentiendo peruerlis, ab auctoris sui se pace disiungant, ne dum humana, foris iurgia metuant, interni sæderis discissione feriantur. Quid est enim pax transitoria nisi quoddam vestigi-

* *Et Exc.*

* *Foras*

Exc.

um

um pacis æternæ? Quid esse ergo demen-
 tius potest, quam vestigia in pulvere im-
 pressa diligere, sed ipsum a quo impressa
 sunt non amare? Hinc *David* dum totum Psal. 138.
 se ad fœdera pacis internæ constringeret 21.
 testatur quod cum malis concordiam non
 teneret, dicens: Nonne qui * oderant te
 * Deus, oderam, & super inimicos tuos ta-
 bescebam? Profecto odio oderam illos;
 inimici facti sunt mihi. Inimicos etenim
 Dei perfecto odio odisse est, & quod facti
 sunt diligere, & quod faciunt increpare,
 mores pravorum premere, & vitæ prodesse.
 Pensandum ergo est, quando ab increpa-
 tione quiescitur, quanta culpa * cum pax * Si Exc.
 cum pessimis tenetur: si Propheta tantus
 hoc velut in hostiam Deo obtulit quod
 contra se pro Domino pravorum inimici-
 tias excitavit. Hinc est quod tribus *Levi* as-
 sumptis gladijs per castrorum media tran-
 siens, quia ferendis noluit peccatoribus
 parcere, Deo manus dicta est consecrasse. Exod. 32. 27. 29.
 Hinc *Phineas* peccantium civium gratiam
 spernens, coeuntes cum Madianitis percu-
 lit, & iram Domini iratus placavit. Hinc
 per semetipsam veritas dicit: * nolite arbi-
 trari * quia venereum pacem mittere in ter-
 ram? Non veni pacem mittere sed gladium, Num. 25. 8. Math. 10. 34.
 Quid puta-
 tis Exc.
 * Pacem
 veni mitte-
 re in ter-
 ram? Non
 utique, sed
 gladium

Malorum namque cum incaute amicitijs iungimur, culpis ligamur. Vnde *Iesaphat* qui tot de antea facta vita præconijs attollitur, de *Achab* regis amicitijs pene periturus, increpatur. Cui a Domino per Prophetam dicitur. Impio præbes auxilium, & his qui oderunt Dominum, amicitia iungeris: & idcirco iram quidem Domini merebaris, sed bona opera inuenta sunt in te, eo quod abstuleris lucos de terra Iuda. Ab illo enim qui summe rectus est, eo ipso iam discrepat, quo peruersorum amicitijs vita nostra concordat. Admonendi sunt pacati, ne si ad * correctionis verba profiliant, temporalem pacem sibi perturbari formident. Rursumque admonendi sunt; ut eandem pacem dilectione integra intrinsecus teneant; quam per inuactionem vocis sibi extrinsecus turbant. Quod utrunque prouide se *David* seruasse perhibet, cum dicit. Cum his qui oderunt pacem, eram pacificus: cum loquebar illis, impugnabant me gratis. Ecce [&] loquens impugnabatur, * & tamen impugnatus erat pacificus: quia nec insanientes cessabat reprehendere, nec reprehensos negligebat amare. Hinc etiam *Paulus* ait; si fieri potest, quod ex vobis est, cum omnibus hominibus

2 Para. 19.
3.

* Increpationis Exc.

Psal. 119 7.

() Exc.

* Sed Exc.

Rom. 12.

18.

minibus pacem habentes. Hortaturus enim discipulos, vt pacem cum omnibus haberent, præmisit, dicens: Si fieri potest, atque subiunxit: quod ex vobis est: Difficile quippe erat, vt si male acta corripent, habere pacem cum omnibus possent. Sed cum temporalis pax in prauorum cordibus ex nostra increpatione confunditur, inuiolata necesse est, vt in nostro corde seruetur. Recte itaque ait: Quod ex vobis est, ac si nimirum dicat: Quia pax ex duarum partium consensu subsistit, si ab eis qui corripuntur expellitur, integra tamen in vestra qui corripitis mente teneatur. Vnde idem rursus discipulos admonet, dicens: Si quis non obedit verbo nostro per Epistolam hunc notate: & non commisceamini cum illo, vt confundatur. Atque illico adiunxit: Et nolite vt inimicum existimare illum, sed corripite vt fratrem, ac si diceret: Pacem cum eo exteriorem soluite, sed interiorem circa illum medullitus custodite: vt peccantis mentem sic vestra discordia feriat, quatenus pax a cordibus vestris nec abnegata discedat.

2 Thes. 3.
14.

Admonitio

Admonitio 24.

Math. 13.

25.

Pro. 6. 12.

13. 14.

() Exc.

() Exc.

* Incon-

stantia

Exc.

Aliter admonendi sunt seminantes iurgia, atque aliter pacifici. Admonendi namque sunt qui iurgia seminant, ut cuius sunt sequaces, agnoscant. De apostata quippe angelo scriptum est, cum bona messi inserta fuisset zizania: Inimicus homo hoc fecit. De cuius etiam membro per Salomonem dicitur: Homo apostata vir inutilis graditur ore peruerso, annuit oculis, terit pede, digito loquitur, prauo corde machinatur malum, & [in] omni tempore iurgia seminat. Ecce, quem seminantē iurgia dicere voluit, prius apostatam nominauit: quia nisi more superbientes angeli a conspectu conditoris prius intus auersione mentis caderet, foras post modum usque ad seminanda iurgia non veniret. Qui recte describitur quod annuit oculis, digito loquitur, terit pede. Interior namque est custodia, quae ordinata seruat exterius membra. Qui ergo statum mentis perdidit, subsequenter foras [in] * inconstantiam motionis fluit atque exteriori mobilitate indicat, quod nulla interius radice subsistat: Audiant iurgiorum seminatores quod scriptum est: Beati

ati pacifici, quoniam filij Dei vocabuntur. Math. 5. 9.
 Atque è diuerso colligant, quia si filij Dei
 vocantur, qui pacem faciunt, proculdubio
 Satanæ sunt filij qui confundunt. Omnes
 autem qui per discordiam superantur a vi-
 riditate dilectionis arefiunt: Qui etsi boni
 operis fructus in suis actionibus proferunt,
 profecto nulli sunt, quia non ex vnitate
 charitatis oriuntur. Hinc ergo perpendant
 seminantes iurgia, quàm multipliciter pec-
 cant; qui dum vitam nequitiam perpetrant,
 ab humanis cordibus cunctas simul virtu-
 tes eradicant. In vno enim malo innumera
 peragunt; quia seminando discordiam,
 charitatem quæ nimirum virtutum omni-
 um mater est, extinguunt. Quia autem ni-
 hil preciosius est Deo virtute dilectionis;
 *desiderabilius nihil est diabolo extinctione
 charitatis. Quisquis ergo seminando iur-
 gia dilectionem proximorum perimit, ho-
 sti Dei familiaris seruit: quia qua ille a-
 missa cecidit, hanc iste vulneratis cordibus
 subtrahens, eis iter ascensionis abscidit. At
 contra admonendi sunt pacifici, ne tantæ
 actionis pondus leuigent, si inter quos fun-
 dare pacem debeant, ignorent. Nam sicut
 multum nocet si vnitas desit bonis: ita
 valde est noxium si non desit malis. Si ergo
 per-

* Nihil est
 delectabili-
 us Ext.

* Pacem
Exc.

* Vasa
Exc.

Iob 41. 14.

Ibid. 7.

* Eos Exc.

* Eo Exc.

* Paci
Exc.

Act. 23. 6.

peruersorum nequitia in * pace iungitur, profecto eorum malis actibus robur auge-
tur; quia quo sibi in malitia congruunt, eo
se robustius bonorum afflictionibus illi-
dunt. Hinc namque est quod contra dam-
nati illius * vasis, videlicet Antichristi præ-
dicatores, diuina voce beato Iob dicitur;
Membra carniū eius cohærentia sibi.
Hinc sub squamarum specie de eius satelli-
tibus perhibetur: vna vni coniungitur, &
nec spiraculum quidem incedit per * eas. Se-
quaces quippe illius quo nulla inter se dis-
cordiæ aduersitate diuisi sunt * in bonorum
grauius nece glomerantur. Qui ergo ini-
quos * pace sociat, iniquitati vires admini-
strat: quia bonos deterius deprimunt, quos
& vnanimiter persequuntur. Vnde prædi-
cator egregius graui Phariseorum Saddu-
ceorumque persecutione deprehensus,
inter semetipsos diuidere studuit, quos con-
tra se grauiter vnitos vidit, cum clamauit,
dicens: viri fratres, ego Phariseus sum,
filius Phariseorum, de spe & resurrectione
mortuorum ego iudicor. Dumque Saddu-
cei spem resurrectionemque mortuorum
esse denegarent, quam Pharisei iuxta præ-
cepta sacri eloquij crederent: facta in per-
sequutorum vnanimitate dissensio est, &
diuisa

diuisa turba illæsus *Paulus* exiuit, quæ hunc vnita prius immaniter pressit. Admonendi itaque sunt, qui faciendæ pacis studijs occupantur, vt prauorum mentibus prius amorem debeant internæ pacis infundere, quatenus eis postmodum valeat exterior pax prodelle: vt dum eorum cor in illius cognitione suspenditur, nequaquam ad nequitiam ex huius perceptione rapiatur: dumque supernam prouident, terrenam nullo modo ad vsum suæ deteriorationis inclinent. Cum vero peruersi quique tales sunt, vt nocere bonis nequeant, etiamsi concupiscant, inter hos nimirum debet terrena pax construi, * etiam priusquam * *Et Exc.*
ab eis valeat superna * cognosci: vt hi sci- *Agnosci*
licet quos contra dilectionem Dei malitia *Exc.*
sua impietatis exasperat, saltem ex proximi amore mansuescant; & quasi è vicino ad melius transeant, vt ad illam quæ a se longe est, pacem conditoris ascendant.

Admonitio 25.

Aliter admonendi sunt qui sacræ legis verba non recte intelligunt, atque aliter qui recte quidem intelligunt, sed hæc humiliter non loquuntur. Admonendi sunt

Amos 1, 13.

* Qua
Exc.

sunt qui sacrae legis verba non recte intelligunt, ut perpendant quia saluberrimum vini potum in veneni sibi poculum vertunt, ac per medicinale ferrum vulnere mortali se feriunt, dum per hoc in se sana perimunt, per quod salubriter abscindere fauciat debuerunt. Admonendi sunt, ut perpendant quod scriptura sacra in nocte vitae praesentis quasi quaedam nobis lucerna sit posita: cuius nimirum verba dum non recte intelligunt, de lumine tenebescunt. Quos videlicet ad intellectum prauum intentio peruersa non raperet, nisi prius superbia inflaret. Dum enim se praeteris sapientes arbitrantur sequi alios ad melius intellecta despiciunt, atque ut apud imperitum vulgus scientiae sibi nomen extorqueant, student summopere & ab alijs recte intellecta destruere, & sua peruersa roborare. Vnde bene per Prophetam dicitur. Secuerunt pregnantes Galaad, ad dilatandum terminum suum. Galaad namque aceruus testimonij interpretatur, Et quia cuncta simul congregatio Ecclesiae per confessionem seruit testimonio veritatis, non incongrue per Galaad Ecclesia exprimitur, quae ore cunctorum fidelium, de Deo, quaeque vera sunt, testatur. Praegnantēs

gnantes autem *vocantur animæ, quæ in-^{* Galaad}
 tellectum verbi ex divino amore concipi-^{Exc.}
 unt, etsi ad perfectum tempus veniant,
 conceptam intelligentiam *, operis ostensi-^{* Boni Exc.}
 one parituræ *. Terminum vero suum di-^{* Sunt Exc.}
 latare, est opinionis suæ nomen extendere.
 Secuerunt ergo pregnantes Galaad ad di-
 latandum terminum suum : quia nimirum
 hæretici, mentes fidelium quæ iam aliquid
 de veritatis intellectu conceperant, perva-
 sa prædicatione perimunt, & scientiæ sibi
 nomen extendunt. Parvulorum * corda ^{* Quippe}
 iam de verbi conceptione gravida, erroris ^{Exc.}
 gladio scindunt, & quasi doctrinæ sibi * o-^{* Nomen}
 pinionem faciunt. Hos ergo cum cona-^{Exc.}
 mur instruere ne perversa sentiant, admo-
 neamus prius necesse est, ne inanem glori-
 am quærant. Si enim radix elationis ab-
 scinditur, consequenter rami pravæ asser-
 tionis arescunt. Admonendi sunt etiam,
 ne errores discordiasque generando, legem
 Dei quæ idcirco data est ut sacrificia satanæ
 prohibeat, eandem ipsam in satanæ sacri-
 ficiū vertant. Vnde per Prophetam Do-
 minus queritur, dicens : Dedi eis frumen-^{Osee 2. 8.}
 tum, vinum, & oleum, & argentum, mul-
 tiplicavi eis & aurum, quæ fecerunt Baal.
 Frumentum quippe à Domino accipimus,
 quando

* *Inebriat*
Exc.

quando in dictis obscurioribus subducto tegmine literæ per medullam spiritus legis interna sentimus. Vinum suum Dominus nobis præstat cum scripturæ suæ alta prædicatione nos* debriat. Oleum quoq; suum nobis tribuit, cum præceptis aperioribus vitam nostram blanda lenitate disponit. Argentum multiplicat, cum nobis luce veritatis plena eloquia subministrat. Auro quoque nos ditat, quando cor nostrum intellectu summi fulgoris irradiat. Quæ cuncta hæretici *Baal* offerunt : quia apud auditorum suorum corda corrupte omnia intelligendo pervertunt. Et de frumento Deivino atque oleo, argento pariter & auro, satanæ sacrificium immolant : quia ad errorem discordiæ verba pacis inclinant. Vnde admonendi sunt, ut perpendant : quia dum perversa mente de præceptis pacis discordiam faciunt, iusto Dei examine ipsi de verbis vitæ moriuntur. At contra admonendi sunt qui recte quidem verba legis intelligunt, sed hæc humiliter non loquuntur : ut in divinis sermonibus priusquam alijs eos proferant, semetipsos requirant, ne insequentes aliorum facta, se deleant. Et cum recte cuncta de sacra scriptura sentiunt, hoc solum quod per illam

lam contra elatos dicitur, non attendant.
 Improbis quippe & imperitus est medicus
 qui alieno mederi appetit, & ipse vulnus
 quod patitur, nescit. Qui igitur verba Dei
 humiliter non loquuntur, profecto admo-
 nendi sunt ut cum * medicamina aegris ap-
 ponunt, prius virus suæ pestis inspiciant,
 ne * alios medendo * moriantur. Admo-
 neri * debent ut considerent ne à virtute di-
 cendi vivendi qualitate discordent: ne lo-
 quendo aliud, & ostendendo aliud prædi-
 cent. Audiant itaque quod scriptum est:
 Si quis loquitur, quasi sermones Dei. Qui 1 Pet. 4. 11.
 ergo verba quæ proferunt ex proprijs non
 habent, cur quasi de proprijs tument? Au-
 diant quod scriptum est: Sicut ex Deo 1 Cor. 2. 17.
 coram Deo in Christo loquimur. Ex Deo
 enim coram Deo loquitur, qui prædica-
 tionis verbum, & quia à Deo accepit intelli-
 git, & placere per illud Deo non homini-
 bus quærit. Audiant * quod scriptum est: * Quoque
 Abominatio * Domini est omnis arrogans. Exc.
 Quia videlicet dum in verbo Dei * gloriam Prou. 16. 5.
 propriam quærit, ius dantis invadit: cum-
 que laudi suæ postponere nequaquam me-
 tuit, à quo hoc ipsum quod laudatur accep-
 pit. Audiant quod prædicatori per Salomo-
 nem dicitur: Bibe aquam de cisterna tua, Pro. 5. 15.
 & 16. 17.

& fluenta putei. Deriuentur fontes tui foras,
 & in plateis aquas diuide. Habeto eas solus,
 ne sint alieni participes tui. Aquam
 quippe prædicator de cisterna sua bibit,
 cum ad cor suum rediens, prius audit ipse
 quod dicit. Bibit * sui fluenta putei, si sui
 irrigatione verbi infunditur. Vbi bene sub-
 iungitur: deriuentur fontes tui foras, & in
 plateis aquas diuide. Rectum quippe est vt
 ipse prius bibat, & tunc prædicando alijs
 influat. Fontes * namque foras deriuare,
 est exterius alijs vim prædicationis infun-
 dere. In plateis autem aquas diuidere, est in
 magna auditorum amplitudine iuxta vni-
 uscuiusque qualitatem diuina eloquia dis-
 pensare. Et quia plerunque inanis gloriæ
 appetitus subrepat dum sermo Dei ad mul-
 torum notitiam currit, postquam dictum
 est: In plateis aquas diuide, recte subiun-
 gitur. Habeto eas solus, nec sint alieni par-
 ticipes tui. Alienos quippe malignos spiri-
 tus vocat, de quibus per Prophetam tenta-
 ti hominis voce dicitur. Alieni insurrexe-
 runt in me, & fortes quæsierunt animam
 Ait ergo; aquas [&] in plateis diuide; &
 tamen solus habe ac si apertius dicat. * Sic
 necesse est vt prædicationi exterius seruias,
 quatenus per elationem te immundis spiri-
 tibus

* Quidem

Exc.

Ibid. c. 16.

* Quippe

Exc.

Pro. 5. 17.

Psal. 53. 5.

() Exc.

* Si Exc.

tibus non coniungas, ne in diuini verbi ministerio hostes tuos ad te participes admittas. Aquas ergo & in plateis diuidimus, & tamen soli possidemus: quando exterius late prædicationem fundimus, & tamen per eam humanas laudes assequi minime ambimus.

Admonitio 26.

Aliter *admonendi sunt qui cum prædicare digne valeant, præ nimia humilitate formidant: atque aliter admonendi sunt quos a prædicatione imperfectio vel ætas prohibet, & tamen præcipitatio impellit. Admonendi namque sunt qui cum prædicare vtiliter possunt, immoderata tamen humilitate refugiunt, vt ex minori consideratione colligant, quantum in maioribus rebus delinquant. Si enim indigentibus proximis ipsi quas *haberent pecunias absconderent, adiutores proculdubio calamitatis extitissent. Quò ergo reatu constringantur aspiciant, qui dum peccantibus fratribus verbum prædicationis subtrahunt, morientibus mentibus vitæ remedia abscondunt. Vnde & bene *quidam sapiens dicit: Sapientia abscondita & the-

* Quoque
Exe.

* Habent
abscon-
derant Exe.

Ecl. 10. 32.

* Quidam
Exe.

* Populi. m.
Exc.

Pro. 11. 26.

Hier. 48. 10

* Autem
Exc.

factus inuisus, quæ utilitas in vtriusque?
Si * populos fames attereret, & occulta frumenta ipsi seruarent, auctores proculdubio mortis existerent. Quæ itaque plectendi sunt pœna considerent, qui cum fame verbi animæ pereant, ipsi panem perceptæ gratiæ non ministrant. Vnde & bene per Salomonem dicitur: Qui abscondit frumenta, maledicitur in populis. Frumenta quippe abscondere, est prædicationis sanctæ apud se verba retinere. In populis autem talis quisque maledicitur: quia in solius culpa silentij pro multorum quos corrigere potuit pœna damnatur. Si medicinalis artis minime ignari secandum vulnus cerneant, & tamen secare recusarent, profecto peccatum fraternæ mortis ex solo torpore committerent. Quanta ergo culpa inuoluantur aspiciant, qui dum cognoscunt vulnera mentium, curare negligunt ea sectione verborum. Vnde & bene per Prophetam dicitur: Maledictus qui prohibet gladium suum a sanguine. Gladium quippe a sanguine prohibere, est prædicationis verbum a carnalis vitæ intersectione retinere. De quo rursus gladio dicitur, Et gladius meus manducabit carnes. Hi * itaque cum apud se sermonem prædicationis occultant, diuinas

nas contra se sententias terribiliter audiant,
 quatenus ab eorum cordibus timorem ti-
 mor expellat. Audiant quòd talentum qui
 erogare voluit cum sententia damnationis
 amisit, Audiant quod *Paulus* eo se a proxi- *Math. 25.*
 morum sanguine mundum ereditit, quo *28.*
 feriendis eorum vitijs non pepercit, dicens;
 contestor vos hodierna die, quia mundus *Act. 10. 16.*
 sum a sanguine omnium vestrorum, non *27.*
 enim subterfugi, quo minus annunciarer
 omne consilium Dei vobis. Audiant quòd
 voce angelica *Iohannes* admonetur, cum di-
 citur; qui audit, dicat veni, vt nimirum *Apoc. 22.*
 cui se vox interna insinuat, illuc etiam cla- *17.*
 mando alijs quo ipse rapitur trahat, ne clau-
 sas fores etiam vocatus inueniat, si vocanti
 vacuus appropinquet. Audiant quòd *Esa-*
*as** quia a verbi ministerio tacuit, illustra- * *Qui Exc.*
 tus superno lumine, magna voce pœniten-
 tia* semetipsum ipse reprehendit, dicens: * *Se ipsum*
 vix mihi quia tacui. Audiant quod per *Sa-* *2 Mff.*
lomonem in illum prædicationis scientia *Esa. 6. 5.*
 multiplicari promittitur, qui in hoc quod
 iam obtinuit, torporis vitio non tenetur.
 Ait namque; anima quæ benedicit, impin- *Pro. 11. 25.*
 guabitur, & qui inebriat, ipse quoque inebriabitur. Qui enim prædicando exterius
 benedicit, interioris augmenti pinguedi-

* Viro elo-
quij Exc.

Pfal. 39. 10

11.

* Scisti

3 Mss.

* Autem

Exc.

Cant. 8. 13

* Ausculta,

fac me, &c.

4 Mss.

Auscultant

fac &c.

3 Mss.

* Qui Exc.

* Aperte

3 Mss.

Exod. 32.

26, 27.

nem recipit; & dum * diuino eloquio audi-
torum mentem deebriare non delinit, potu
multiplicati muneris deebriatus excrescit.
Audiant quod *David* hoc Deo in munere
obtulit, quod prædicationis gratiam quam
acceperat, non abscondit, dicens; Ecce la-
bia mea non prohibebo, Domine tu * cog-
nouisti: iustitiam * tuam non abscondi, in
corde meo; veritatem tuam & salutare tu-
um dixi. Audiant quod sponsi colloquio
ad sponsum dicitur, quæ habitas in hortis,
amici * auscultant te: fac me audire vocem
tuam: Ecclesia quippe in hortis habitat:
quæ ad viriditatem intimam exulta plan-
taria virtutum seruat. Cuius vocem amicos
auscultare, est electos quosque verbum præ-
dicationis illius desiderare: quam videlicet
vocem sponsus audire desiderat, * quia ad
prædicationem eius per electorum suorum
animas anhelat. Audiant quod *Moses* cum
irascens Deum populo cerneret, & assu-
mi ad vliscendum gladios iuberet; illos
* a parte Dei denunciauit existere, qui de-
linquentium scelera incunctanter ferirent,
dicens: Si quis est Domini, iungatur mihi;
ponat vir gladium super femur suum. Itē
& redite de porta vsque ad portam per me-
dium castrorum, & occidat vnusquisque
fratrem

fratrem * & amicum & proximum suum. * *Suum*
Gladium quippe super femur ponere, est *Exc.*
prædicationis studium voluptatibus carnis
anteferre: vt cum sancta quis studet dicere,
curet necesse est illicitas suggestiones edo-
mare. De porta vero vsque ad portam ire,
est a vitio vsque ad vitium per quod ad
mentem mors ingreditur, increpando dis-
currere. Per medium vero castrorum
transire, est tanta æqualitate intra Ecclesiam
vivere, vt qui delinquentium culpas redar-
guis, in nullius se debeat fauorem declinare.
Vnde & recte subiungitur: Occidit vir fra- *Ibid. 27.*
trem, & amicum, & proximum suum.
Fratrem scilicet & amicum & proximum
interficis, qui cum punienda inuenit, ab in-
crepationis gladio nec eis quos per cognat-
ionem diligit, parcit. Si ergo ille Dei dict-
us qui ad ferienda vitia zelo diuini amo-
ris excitatur; profecto esse se Dei denegat,
qui in quantum sufficit increpare vitam
carnalium recusat. At contra admonendi
sunt quos a prædicationis officio, vel im-
perfectio, vel ætas prohibet, & tamen præ-
cipitatio impellit: ne dum tanti sibi onus
officij præcipitatione arrogant, viam sibi
subsequentis meliorationis abscondant: &
cum arripiant intempestiue quod non va-

* *Nec dum*
Ext.

() *Ext.*

() *Ext.*
Luc. 24. 29

lent, perdant etiam quod implere quando-
que tempestiue potuissent, atque scienti-
am, quam incongrue conantur ostendere,
iuste ostendantur amisisse. Admonendi
sunt ut considerent, quod pulli auium si
ante pennarum perfectionem volare appe-
tant, unde ire in alta cupiunt, inde in ima
merguntur, Admonendi sunt ut conside-
rent, quod structuris recentibus * nec dum-
que solidatis, si rignorum pondus super-
ponitur, non habitaculum, sed ruina fa-
bricitur. Admonendi sunt, ut considerent,
quod conceptas soboles foeminae si prius-
quam plene formentur proferunt, nequa-
quam domos sed tumulos replent. Hinc est
[enim] quod ipsa veritas quae repente quos
vellet roborare potuisset, ut exemplum se-
quentibus daret, ne imperfecti praedicare
praesumerent, postquam [plene] discipulos
de virtutis praedicatione instruxit, illico ad-
iunxit: vos autem sedete in ciuitate quoad
vsque induamini virtute ex alto. In ciuita-
te quippe considemus si intra mentium no-
strarum nos claustra constringimus, ne lo-
quendo exterius euagemur: ut cum virtu-
te diuina perfecte induimur, tunc quasi a
nobismetipsis foras etiam alios instruantes
exeamus. Hinc per quendam sapientem
dicitur.

dicitur. Adolescens loquere in causa tua Eccl. 32. 11
 vix. Et si bis interrogatus fueris, habeat
 initium responsio tua. Hinc est quod idem
 Redemptor noster cum in cœlis sit condi-
 tor, & ostensione suæ potentiaë semper do-
 ctor angelorum, ante tricennale tempus in
 terra magister noluit fieri hominum: vt
 videlicet præcipitatis vim * saluberrimi ti- * *Saluber.*
 moris infunderet cum ipse etiam qui labi *rimam Exc.*
 non posset perfectæ vitæ gratiam non nisi
 perfecta ætate prædicaret. Scriptum quippe *Luc. 2. 42.*
 est, cum factus esset annorum duodecim, re-
 mansit puer Iesus in Hierusalem. De quo a *Ibid. 46.*
 parentibus requisito, paulo post subditur:
 Inuenerunt illum in templo sedentem in
 medio doctorum, audientem illos & in-
 terrogantem. Vigilante itaque considera-
 tione pensandum est, quod cum Iesus an-
 norum duodecim dicitur in medio docto-
 rum sedens, non docens, sed interrogans
 inuenitur. Quo exemplo scilicet ostendi-
 tur ne infirmus docere quis audeat, si ille
 puer doceri interrogando voluit, qui per
 diuinitatis potentiam verbum scientiæ ipsis
 doctoribus ministravit. * Cum vero per * *Hinc Exc.*
Paulum discipulo dicitur: præcipe hæc *I ad Tit. 4.*
 & doce, nemo adolescentiam tuam con- *11. 12.*
 temnat. Sciendum * nobis est, quia in * *Namque*
 sacro *Exc.*

sacro eloquio aliquando adolescentia iu-
uentus vocatur. Quod citius ostenditur si
Salomonis ad medium verba proferantur,
qui ait: Latere iuuenis in adolescentia tua.
Ecd. 1. 9. Si enim utraque vnum esse non decerne-
ret, quem monebat in adolescentia iuue-
nem non vocaret.

Admonitio 27.

Aliter admonendi sunt, qui in hoc
quod temporaliter appetunt prospe-
rantur: atque aliter qui ea quidem quæ
mundi sunt concupiscunt, sed tamen ad-
uersitatis labore fatigantur. Admonendi
namque sunt qui in hoc quod temporali-
ter appetunt prosperantur, ne cum cuncta
ad votum suppetunt, dantem quærere neg-
ligant * ne in his quæ dantur animum fi-
gant, ne peregrinationem pro patria dili-
gant, ne subsidia itineris in obstacula per-
uentionis vertant, ne nocturno lunæ lumi-
ne delectati, claritatem solis videre * refugi-
ant. Admonendi itaque sunt vt quæque in
hoc mundo consequuntur, calamitatis so-
latia, non autem præmia retributionis cre-
dant, sed contra fauores mundi mentem eri-
gant, ne in eis ex tota cordis delectatione
succumbant, Quisquis enim prosperitatem
qua

* Si Ext.

* Fugiant
Ext.

qua utitur apud iudicium cordis, melioris
 vitæ amore non reprimat, fauorem vitæ
 transeuntis in mortis perpetuæ occasionem
 vertit. Hinc est enim quod sub Idumæo-
 rum specie, qui vincendos se prosperitati
 suæ*reliquerant, in huius mundi successi-
 bus latantes, increpantur cum dicitur: *Relique-
 derunt terram meam sibi in hæreditatem
 cum gaudio, ex toto corde & ex animo. ^{Ex.} ^{Ezech. 36.}
 Quibus verbis perpenditur quod non so-
 lum quia gaudeant, sed quod toto corde &
 ex animo gaudeant, districta reprehensio-
 ne feriantur. Hinc *Salomon* ait: auersio par-
 uulorum interficiet eos, & prosperitas stul-
 torum perdet illos. Hinc *Paulus* admonet,
 dicens. Qui emunt tanquā non possidētes: ^{Pro. 1. 32.}
 & qui vtuntur hoc mundo tanquam non
 vtantur. Vt videlicet sic nobis quæ suppe-
 tunt exterius seruiant, quatenus a supernæ
 dilectionis studio animū non inflectant: ne
 luctū nobis internæ peregrinationis tēpe-
 rent ea, quæ in *exilio politis subsidij præ-
 bent, & quasi fœlices in trāsitorijs nos gau-
 deamus, qui ab æternis nos interimi mise-
 ros cernimus. Hinc namq; est quod electo-
 rum voce dicit Ecclesiā: Laeta eius sub ca-
 pite meo, & dextra illius amplexabitur
 me. Sinistram Dei * prosperitatem videli-
 cet tate ^{Ex.} ^{Cant. 2. 6.} ^{* Prosperi-}

cet vitæ præsentis quasi sub capite posuit,
 quam intentione summi amoris premit.
 Dextera vero Dei eam amplectitur, quia
 sub æterna eius beatitudine tota deuotione
 continetur. Hinc rursus per *Salomonem* di-
 citur: longitudo dierum in dextera eius, in
 sinistra vero * illius diuitiæ & gloria. Di-
 uitia itaque & gloria qualiter sint habenda
 docuit, quæ posita in sinistra memora-
 uit. Hinc Psalmista ait: Saluum me fac
 dextera tua. Neque enim ait manu, sed dex-
 tera: ut videlicet cum dexteram diceret,
 quia æternam salutem quæreret, indicaret.
 Hinc rursus scriptum est; dextera manus
 tua Domine confregit inimicos. Hostes
 enim Dei etsi in sinistra eius proficiunt, in
 dextera franguntur. quia plerunque prauos
 vita præsens eleuat, sed * [hos] aduentus
 æternæ beatitudinis damnat. Admonendi
 sunt qui in hoc mundo prosperantur, ut
confiderent solerter *confiderent*, quia præsentis vitæ
 prosperitas aliquando idcirco datur, ut ad
 meliorem vitam prouocet, aliquando vero
 ut in æternum plenius damnet. Hinc est
 enim quod plebi Israeliticæ Chanaan ter-
 ra promittitur, ut quandoque ad æterna
 speranda prouocetur. Neque enim rudis
 populus ille promissionibus Dei in longin-
 quum

quum crederet, si a promissore suo non e-
 tiam * è vicino aliquid percepisset. Vt er- * *A Exc.*
 go ad æternorum fidem certius roboretur,
 nequaquam * solummodo spe ad res, sed * *Solummo-
da Exc.*
 rebus quoque ad spem trahitur? Quod li-
 quido Psalmista testatur, dicens: dedit eis
 regiones gentium, & labores populorum
 possederunt; Vt custodiant iustificationes
 eius, & legem eius requirant. Sed cum lar-
 gientem Deum humana mens boni operis
 * responsione non sequitur, vnde nutrita * *Repensa-
tione Exc.*
 pie creditur, iustius inde damnatur. Hinc
 enim per Psalmistam rursum dicitur: deie-
 cisti eos, dum alleuarentur. Quia videlicet
 reprobis cum recta opera diuinis muneri-
 bus non rependunt, cum totos se hic dese-
 runt, & affluentibus prosperitatibus dimit-
 tunt, vnde exterius proficiunt, inde ab in-
 timis cadunt. Hinc est quod in inferno Luc. 16. 25
 cruciato diuiti dicitur: Recepisti bona in
 vita tua. Idcirco * enim bona hic recepit * *Etenim
Exc.*
 * & malus, vt illic plenius mala reciperet, * *In vita
sua
Exc.*
 quia hic fuerat nec per bona conuersus. At
 contra admonendi sunt qui ea quidem quæ
 mundi sunt concupiscunt, sed tamen ad-
 uersitatis labore fatigantur vt sollicita con-
 sideratione perpendant, creator dispensa-
 torque cunctorum quanta super eos gratia
 vigilat,

vigilat, quos in sua desideria non relaxat. Aegro quippe quem medicus desperat, concedit ut cuncta, quæ concupiscit, accipiat. Nam qui sanari posse creditur, à multis quæ appetit prohibetur. Et pueris nummos subtrahimus, quibus tota simul patrimonia hæredibus reservamus. Hinc ergo de spe æternæ hæreditatis gaudium
 sumant, quos adversitas vitæ temporalis humiliat: quia nisi salvandos in perpetuum cerneret, erudiendos sub disciplinæ regimine divina dispensatio non refrænaret. Admonendi itaque sunt qui in his quæ temporaliter concupiscunt, adversitatis labore fatigantur, ut solícite considerent quòd plerumque etiam iustos cum temporalis potentia sustollit, velut in laqueum culpa comprehendit. Nam sicut in priori huius voluminis parte iam diximus, Deo *David* *amabilis rector fuit in servitio, quam cum pervenit ad regnum. Servus namque amore iustitiæ, deprehensum adversarium ferire timuit: rex autem persuasione luxuriæ devotum militem etiam sub studio fraudis extinxit: Quis ergo opes, quis potestatem, quis gloriam, quærat innoxie, si & illi extiterunt noxia, qui hæc habuit non quæsit? Quis
 inter

* Sumat

Exc.

* Eos Exc.

1 Reg. 14.

12.

* Prius

Exc.

2 Reg. 11.

4. 15.

inter hæc sine * magni discriminis labore * *Magno*
 salvabitur, si ille in his culpa interveniente *Exc.*
 turbatus est, qui ad hæc fuerat Deo eligente
 præparatus? Admonendi sunt ut conside-
 rent, quia *Salomon* qui post tantam sapien-
 tiam usque ad idololatriam cecidisse de-
 scribitur, nihil in hoc mundo prius quam *3 Reg. ii. 4.*
 caderet adversitatis habuisse memoratur.
 Sed concessa sapientia funditus cor dese-
 ruit, quod nulla, vel minima tribulationis
 disciplina custodivit.

Admonitio 28.

Aliter admonendi sunt coniugijs obli-
 gati: atque aliter à coniugij nexibus
 liberi. Admonendi sunt namque coniu-
 gijs obligati, ut cum vicissim quæ sunt alte-
 rius cogitant, sic eorum quisque placere
 studeat coniugi, ut non displiceat condito-
 ri: sic ea quæ huius mundi sunt agant, ut
 tamen appetere quæ Dei sunt non omit-
 tant: sic de bonis præsentibus gaudeant,
 ut tamen sollicita intentione mala æterna
 pertimescant: sic de malis temporalibus
 lugeant, ut tamen consolatione integra
 spem in bonis perennibus figant: quate-
 nus dum in transitu cognoscunt esse * quod ** Omne*
 agunt, *Exc.*

agunt, in mansione sciant quod appetunt: nec mala mundi cor confringant, cum spes bonorum cœlestium roborat: nec bona præsentis vitæ decipiant, cum suspecta subsequēntis iudicij mala contristant. Itaque animus Christianorum coniugum & infirmus & fidelis, qui & plene cuncta temporalia despiciere non valet, & tamen æternis se coniungere per desiderium valet: quamvis in delectatione rarius interim iaceat, supernæ spei refectione convalescat. Et si habet quæ mundi sunt in usu itineris, speret quæ Dei sunt in fructu perventionis: nec totum se ad hoc quod agit conferat, ne ab eo quod robuste sperare debuit, funditus cadat. Quod bene ac breviter *Paulus* exprimit, dicens: Qui habent uxores, tanquam non habentes sint: & qui flent, tanquam non flentes: & qui gaudent, tanquam non gaudentes. Vxorem quippe quasi non habendo habet, qui sic per illam carnali consolatione utitur, ut tamen nunquam ad prava opera à melioris intentionis rectitudine eius amore flectatur. Vxorem quasi non habendo habet, qui transitoria esse cuncta conspiciens, curam carnis ex necessitate tolerat, sed æterna gaudia spiritus ex desiderio expectat. Non flendo autem flere,

1 Cor. 7.
29. 30.

flere, est sic exteriora adversa plangere, ut
 tamen noverit æternæ * spei consolatione * Quoque
 gaudere. Et rursum, non gaudendo gau- ^{Exc.}
 dere est, sic de infimis animum attollere,
 ut tamen nunquam desinat summa formi-
 dare. Vbi quoque aperte paulo post * sub-
 dit, * Præterit enim figura huius mundi : Ibid. 31.
 ac si aperte diceret : Nolite constanter * Idem do-
 mundum diligere, quando & ipse non po- ^{ctos ac præ-}
 test, quem diligitis, stare. Incassum cor ^{dicator}
 quasi manentes figitis, dum fugit ipse quem ^{gentium}
 amatis. Admonendi sunt coniuges ut ea ^{Exc.}
 in quibus sibi aliquando displicent, & pa- ^{* Dicent}
 tientes invicem tolerant, & exhortantes ^{Exc.}
 invicem salvent. Scriptum namque est : Gal. 6. 2.
 Invicem onera vestra portate, & sic adim-
 plebitis legem Christi. Lex quippe Christi,
 charitas est : * quæ ex illo nobis & largiter * Quia illa
 sua bona contulit, & æquanimiter mala ^{nobis Exc.}
 nostra portavit. Tunc ergo legem Christi
 * imitando complemus, quando & nostra * Et eius
 bona benigne conferimus, & nostrorum ^{mandata}
 mala pie sustinemus. Admonendi quoque ^{Exc.}
 sunt, * ut eorum quisque non tam quæ ab * Coniuges
 altero tolerat, quam quæ ab ipso toleren- ^{Exc.}
 tur attendat. Si enim sua quæ portantur
 consideret, ea quæ ab altero sustinet levius
 portat. Admonendi sunt coniuges, ut

suscipiendæ prolis se meminerint causa
coniunctos, & cum immoderatæ admixti-
oni servientes, propagationis articulum in
usum transferunt voluptatis, perpendant,
quod licet extra non exeant, in ipso tamen
conjugio conjugij iura transcendunt. Vn-
de necesse est vt crebris * exhortationibus
deleant quod pulchram copulæ speciem
admixtis voluptatibus fœdant. Hinc est
enim quod peritus medicinæ cœlestis A-
postolus non tam sanos instituit quàm in-
firmis medicamenta monstravit, dicens:
1 Cor. 7. 1. De quibus scripsistis mihi: Bonum est ho-
2. mini mulierem non tangere: propter for-
nicationem autem unusquisque suam ha-
beat uxorem, & unaquæque suum virum
habeat. Qui enim fornicationis metum
præmisit, profecto non stantibus præce-
ptum contulit: sed ne fortasse in * terram
ruerent, lectum cadentibus ostendit. Vn-
de adhuc infirmantibus, subdidit: uxori
Ibid. 3. vir debitum reddat: similiter [autem] &
() Ext. uxor viro. Quibus dum in magna hone-
state conjugij aliquid de voluptate largire-
Ibid. 6. tur, paulo post subdidit: Hoc autem dico
secundum indulgentiam, non secundum
imperium. Culpa quippe esse innuitur,
quod indulgeri perhibetur. Sed quæ tanto
citius

citius relaxetur, quanto non per hanc illicitum quid agitur : sed hoc quod est licitum, sub moderamine non tenetur. Quod bene *Loth* in semetipso exprimit, qui, ardentem Sodomam fugit : sed tamen Segor
 * inueniens nequaquam mox montana
 conscendit. Ardentem quippe Sodomam fugere, est illicita carnis incendia declinare. Altitudo vero montium, est munditia continentium. Vel certe quasi in monte sunt qui & iam carnali copulæ inhærent, sed tamen extra suscipiendæ prolis admixtionem debitam, nulla carnis voluptate soluantur. In monte quippe stare quid est nisi * fru-
 ctum propaginis in carne non quærere? In monte stare, est carni carnaliter non adhærere. Sed quia multi sunt, qui scelera quidem carnis deserunt, nec tamen in coniugio positi, usus solummodo debiti iura conseruant: exijt quidem *Loth* Sodomam, sed tamen mox ad montana non peruenit: quia iam damnabilis vita relinquitur, sed adhuc celsitudo conjugalis continentia subtiliter non tenetur. Est vero in * medio
 Segor ciuitas, quæ fugientem saluet infirmum: quia videlicet cum sibi per incontinentiam miscentur coniuges, & lapsus scelerum fugiunt, & tamen venia saluantur.

Gen. 19.

22.

* Veniens

Exc.

* Frustra

Exc.

* Mediana

Exc.

Gen. 19.
20.

* *Segor*
Exc.

(1) *Exc.*
Ibid 21.

1 Cor. 7. 5.

Quasi paruam quippe ciuitatem inueniunt in qua ab ignibus defendantur: quia coniugalishæc vita non quidem in virtutibus mira est, sed tamen a supplicijs secura. Vnde idem *Loth* ad Angelum dicit: Est ciuitas hic iuxta ad quam possum fugere, parua, & saluabor in ea. Numquid non modica est, & viuet anima mea in ea? Iuxta * ergo dicitur, & tamen ad salutem tuta perhibetur: quia coniugalis vita nec a mundo longe diuisa est, nec tamen a gaudio salutis aliena. Sed tunc in hac actione vitam suam coniuges quasi in parua ciuitate custodiunt, quando pro se assiduis deprecationibus intercedunt. Vnde [&] recte per Angelum ad eundem *Loth* dicitur: Ecce etiam in hoc suscepi preces tuas, vt non subuertam urbem pro qua locutus es. Quia videlicet cum Deo deprecatio funditur, nequaquam talis coniugij vita damnatur. De qua deprecatione quoque *Paulus* admonet, dicens: Nolite fraudare inuicem, nisi forte ex consensu ad tempus, vt vacetis orationi. At contra admonendi sunt qui ligati coniugijs non sunt, vt celestibus præceptis eo rectius seruiant, quo eos ad curas mundi nequaquam iugum copulæ carnalis inclinat: vt quos onus licitum coniugij non grauat

grauat, nequaquam pondus illicitum terrenæ sollicitudinis premat, sed tanto eos paratiores dies ^{* Vltionis} ultimus quanto expeditio- ^{Exs.} res inueniat; ne quo meliora agere vacantes possunt, sed tamen negligunt, eo supplicia deteriora mereantur. Audiant quod ^{* Apostolus} ^{Exs.} *Paulus* cum quosdam ad cælibatus gratiam instrueret, non coniugium spreuit, sed eas mundi nascentes ex coniugio repulit dicens: Hoc ad vtilitatem vestram dico, ^{ibid. 35.} non ut laqueum vobis iniiciam, sed ad id quod honestum est [prouoco.] & quod fac- ^() ^{Exs.} cultatem præbeat sine impedimento Domino obseruendi. Ex coniugij quippe terrenæ sollicitudines prodeunt; & idcirco magister gentium auditores suos ad meliora persuasit, ne solitudine terrena ligarentur. Quem ergo cælibem curarum sæcularium impedimentum præpedit, & coniugio se nequaquam subdidit, & tamen coniugij onera non euasit. Admonendi sunt cælibes ne sine damnationis iudicio misceri se forminis vacantibus putent. Cum enim *Paulus* fornicationis vitium tot criminibus execrandis inseruit, cuius sit reatus indicauit, dicens: Neque fornicatores, ne- ^{1 Cor. 6.9.} que seruientes idolis, neque adulteri, neque ^{10.} molles, neque masculorum concubitores,
 neque

neque fures, neque auari, neque ebriosi,
neque maledici, neque rapaces regnum
Dei possidebunt. Et rursus fornicatores
autem & adulteros iudicabit Deus. Admo-
nendi sunt itaque, ut si tentationum pro-
cellas cum difficultate salutis tolerant, con-
iugij portum petant. Scriptum * quippe est:
* Namque iugij portum petant. Scriptum * quippe est:
Exc. Melius est nubere quam vri. Sine culpa
* Quippe * scilicet ad coniugium veniunt, si tamen
Exc. necdum meliora * deuouerunt. Nam quis-
Exc. quis bonum maius subire proposuit, bo-
Luc. 9. num minus quod licuit illicitum fecit.
* Bel. l. 2. de Scriptum quippe est: Nemo mittens ma-
mon. c. 30. num suam * ad aratrum, & respiciens re-
in fine cap. tro, aptus est regno cœlorum. Qui igitur
Cocc. Part. sortiori studio intenderat, retro conuinci-
2. de tur * conspiciere, si relictis amplioribus bo-
uita mona- nis ad minima retorquetur.
stic. p. 433
uita Deo
reddenda.
* Respicere
Exc.

Admonitio 29.

ALiter admonendi sunt peccatorum
carnis conscij, atque aliter ignari. Ad-
monendi namque sunt peccata carnis ex-
perti, ut mare saltem post naufragium me-
tuant, & perditionis suæ discrimina, vel
cognita perhorrescant, ne qui pie post per-
petrata mala seruati sunt, hæc improbe re-
petendo

peter, do moriantur. Vnde peccanti animæ
 nunquam a peccato desinenti dicitur:
 Fronis mulieris meretricis facta est tibi, no- *Hier. 3. 3.*
 luisti erubescere. Admonendi itaque sunt,
 vt studeant, quatenus si accepta naturæ bo-
 na integra seruire noluerunt, saltem scilla
 resarciant. Quibus nimirum necesse est, vt
 perpendant in tam magno fidelium nume-
 ro, quam multi & se illibares custodiant,
 & alios ab errore conuertant. Quid ergo
 isti dicturi sunt, si, alijs in integritate stanti-
 bus, ipsi nec post damna *resipiscunt. **Resipiscant*
 Quid dicturi sunt, si cum multi & alios se- *Exc.*
 cum ad regnum deferunt, hi expectanti
 Domino nec semetipsos *reducunt? Ad- **Reducant*
 monendi sunt, vt præterita commissa con- *Exc.*
 siderent, & imminetia deuitent. Vnde
 sub Iudææ specie per Prophetam Dominus
 corruptis in hoc mundo mentibus, transa-
 ctas culpas ad memoriam reuocat, quate-
 nus pollui futuris erubescant, dicens: forni-
 catæ sunt in Aegypto in adolescentia sua: *Ezech. 23.*
 ibi subacta sunt vbera earum, & fractæ sunt ^{3.}
 mammae pubertatis earum. In Aegypto
 quippe vbera subiguntur, cum torpî huius
 mundi desiderio humanæ mentis voluntas
 subternitur. In Aegypto pubertatis mam-
 mæ franguntur, quando naturales sensus

Hier. 3. 1.
 "L. xpendat
 Exc.

adhuc in semetipsis integri, pulsantis concupiscentiæ corruptione vitiantur. Admonendi sunt peccata carnis experti, ut vigilianti cura conspiciant, post delicta nobis ad se redeuntibus Deus quanta benevolentia siuam suæ pietatis * expandat, cum per Prophetam dicat. Si dimiserit vir uxorem suam, & illa recedens duxerit virum alium, numquid reuertetur ad eum ultra? Numquid non polluta & contaminata erit mulier illa? Tu autem fornicata es cum amatoribus multis, tamen reuertere ad me, dicit Dominus. Ecce de fornicante & relicta muliere argumentum iustitiæ proponitur, & tamen nobis redeuntibus post lapsum non iustitia, sed pietas exhibetur. Ut hinc utique colligamus, si nobis delinquentibus tanta pietate parcitur, a nobis nec post delictum redeuntibus quanta improbitate peccatur: aut quæ ab illo erit super improbos venia, qui non cessat vocare post culpam? Quæ nimirum bene per Prophetam post delictum misericordia vocacionis exprimitur, cum auerso homini dicitur: Et erunt oculi tui videntes præceptorē tuum; & aures tuæ audient verbum post tergum monentis. Humanum quippe genus Dominus in faciem monuit, quando in paradiso

Esa. 30. 20.
 21.

paradiso condito homini atque in libero arbitrio stanti, quid facere, quidue non facere deberet, indixit, Sed homo in Dei faciem terga dedit, cum superbiens eius iussa contempsit. Nec tamen superbiensem Deus deseruit, qui ad reuocandum hominem legem dedit, exhortantes Angelos misit, in carne nostræ mortalitatis * apparuit. Ergo * *Ipsè Exc.* post tergum stans nos admonuit, qui ad recuperationem nos gratiæ etiam contemptus vocauit. Quod igitur generaliter simul potuit dici de cunctis, hoc necesse est specialiter sentiri de singulis. Quasi enim coram positus Deo quisque verba monitionis eius percipit, cum priusquam peccata perpetret, voluntatis eius præcepta cognoscit. Adhuc enim ante faciem eius stare, est needum eum peccando contemnere. Cum vero derelicto bono innocentie, iniquitatem eligens appetit, terga iam in eius faciem mittit. Sed ecce adhuc & post tergum Deus subsequens monet, qui etiam post culpam ad se redire persuadet. Auersum reuocat, * commissa non respicit, * reuertenti sinum pietatis expandit. * *Cum Exc.* Vocem ergo post tergum monentis audimus, si ad inuitantem nos Dominum saltem post peccata reuertimur. Debemus ergo

ergo pietatem vocantis erubescere, si iustitiam nolumus formidare: quia tanto grauiori improbitate contemnitur, quanto & contemptus adhuc vocare non dedignatur.

At contra admonendi sunt peccata carnis ignorantes, vt tanto sollicitius præcipitem ruinam metuant, quanto altius stant. Admonendi sunt, vt nouerint, quia quo magis loco præeminenti consistunt, eo crebrioribus sagittis insidiatoris impetuntur. Quia tanto ardentius solet erigi, quanto robustius se conspicit vinci. tantoque intolerabilius dedignatur vinci, quanto contra se videt per integra infirmæ carnis castra pugnari. Admonendi sunt, vt incessanter præmia suscipiant, & libenter proculdubio tentationum quas tolerant labores

* *Calcabunt*

Exc.

* *Lene Exc.*

Si enim attendatur felicitas quæ sine transitu attingitur, leue fit quod transeundo laboratur. Audiant quod per Prophe-

Esa, 56. 4. 5.

tam dicitur: Hæc dicit Dominus eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, & elegerint quæ volui, & tenuerint cædus meum, dabo eis in domo mea & in muris meis locum & nomen melius a filiis & filiabus: Eunuchi quippe sunt, qui compressis motibus carnis, affectum in se prauis operis abscindunt. Quo autem apud Patrem loco habe-

habeantur ostenditur, * qui in domo pa-
 tris, videlicet æterna mansionem etiam filiis
 preferuntur. Audiant quod per Iohannem
 dicitur: Hi sunt qui cum mulieribus non
 sunt coinquinati, virgines enim sunt, &
 sequuntur agnum quocumque ierit. Et
 quod canticum cantant quod nemo * possit
 dicere, nisi illa centum quadraginta quatu-
 or millia. Singulariter quippe canticum
 * agno cantare, est cum eo in perpetuum
 præ cunctis fidelibus etiam decarnis incor-
 ruptione gaudere. Quod tamen electi * cæ-
 teri canticum audire possunt, licet dicere
 * nequeunt: quia per charitatem quidem
 in illorum cellitudine læti sunt, quamvis ad
 eorum præmia non assurgant. Audiant
 peccatorum carnis ignari, quod per se-
 metipsam de hac integritate veritas * dicat.
 Non omnes capiunt verbum hoc. Quod
 * ideo innotuit summum * quia dene-
 gavit omnium: & dum prædicat quia
 difficile capitur audientibus innuit,
 captum cum qua cautela teneatur.
 Admonendi sunt itaque peccata carnis
 ignorantes, ut * præminere virginitatem
 coniugio sciant, & tamen se super coniu-
 ges non extollant: quatenus dom & vir-
 ginitatem præferunt, & se postponunt: &
 illud .

* Quia

Exc.

Apoc. 14. 4

* Potest

Exc.

* Cum

4 M. II.

Bel. 1. 2. de

mon. c. 10.

p. 467.

* Ceteris

Exc.

* Nequeant

Exc.

* Dicit

Exc.

Math. 19.

II.

* Eo Exc.

* Esse quo

Exc.

* Et Exc.

- * *Æstiment* illud non deferant quod melius esse * *æsti-*
Ext. mant, & se custodiant quo se inaniter non
 exaltant. Admonendi sunt, ut confide-
 rent, quod plerumque ætione sæcularium
 vita continentium confunditur, cum [&]
 (*) *Ext.* ** Assumant* illi ultra habitum * assumunt opera, & isti
Ext. iuxta ordinem proprium non excitant
Esa. 23.4. corda. Vnde bene per Prophetam dicitur:
 Erubescere *Sidon*, ait mare. Quasi enim per
 vocem maris ad verecundiam *Sidon* addu-
 citur, quando per comparisonem vitæ sæ-
 cularium atq; in hoc mundo fluctuantium
 eius qui munitus & [quasi] stabilis cerni-
 tur, vita reprobat. Sæpe enim nonnulli
 ad Dominum post peccata carnis redeun-
 tes, tanto se ardentius in bonis operibus
 exhibent, quanto se damnabiliores de ma-
 lis vident. Et sæpe quidam in carnis in-
 tegritate perdurantes, cum minus se respi-
 ciunt habere quod defleant, plene sibi suf-
 ficere vitæ suæ innocentiam putant atque
 ad fervorem spiritus nullis se ardoris sti-
 mulis inflammant. Et fit plerumque Deo
 gravior amore ardens vita post culpā, quam
 securitate torpens innocentia. Vnde &
 Luc. 7.47. voce Iudicis dicitur: Remittuntur ei pecca-
 ta multa, quia dilexit multum: & gaudium
 erit in coelo super uno peccatore poenitente
 magis

magis quam super nonaginta novem iustis, quibus non opus est pœnitentia. Quod citius ex ipso usu colligimus, si nostræ mentis iudicia pensemus. Plus namque terram diligimus quæ post spinas exarata fructus uberes producit, quàm quæ nullas spinas habuit, sed tamen exculta sterilem segetem gignit. Admonendi sunt peccata carnis ignorantes, ne superioris ordinis celsitudine se cæteris præferant, cum ab inferioribus quanta se melius agantur, ignorant. In examine namque recti iudicis mutat merita ordinum, qualitas actionum. Quis enim consideratis ipsis rerum imaginibus nesciat, quod in natura gemmarum carbunculus præfertur, *iacincto. Sed ^{Exc.} *Hyacintho tamen cærulei coloris *iacinctus præfertur ^{*Hyacintho Exc.} pallenti carbunculo: quia & illi quod naturæ ordo subtrahit, species decoris adiungit, & hunc quem naturalis ordo prætulerat, coloris qualitas fœdat. Sic ergo in humano genere & quidam in meliori ordine deteriores sunt, & quidam in deteriori meliores: quia & isti sortem extremi habitus bene vivendo transcendunt, & illi superioris loci meritum moribus non ^{*Exequendo Exc.} exequendo diminuant.

Admonitio

Admonitio 30.

ALiter admonendi sunt qui peccata deplorant operum, atque aliter qui cogitationum. Admonendi quippe sunt qui peccata deplorant operum, ut consummata mala profecto diluant lamento ne plus astringantur in debito perpetrati operis, & minus solvant [in] fletibus satisfactionis. Scriptum quippe est : Potum dedit nobis in lachrymis, * & in mensura : ut videlicet uniuscuiusque mens tantum poenitendo compunctionis suæ bibat lachrymas, quantum se à Deo meminit aruisse per culpas. Admonendi sunt, ut incessanter admissa ante oculos reducant, atque uiuendo agant, ut à districto iudice videri non debeant. Vnde *David* cum peteret, dicens ; Averte oculos tuos à peccatis meis ; paulo superius intulit ; Delictum meum coram me est semper ; ac si diceret ; Peccatum meum ne respicias postulo, quia hoc respicere ipse non cesso. Vnde & per Prophetam Dominus dicit ; Et peccatorum tuorum memor non ero, tu autem memor esto. Admonendi sunt, ut singula quæque admissa considerent, & dum per unumquodque erroris

() Ext.

Plal. 79. 6.

* Admon-
suram Ext.

Pl. 50. 5. ii.

erroris sui iniquationem deflent, simul
 se ac totos lachrymis inundent, Unde be-
 ne per *Hieremiam* dicitur; Cum Iudææ sin-
 gula delicta pensarentur; divisiones aqua- *Thren. 3.*
 rû deduxit oculus meus. Divitas quippe ex ^{48.}
 oculis aquas deducimus, quando peccatis
 singulis dispertitas lachrymas damus. Neq;
 enim uno eodemque tempore æque mens
 de omnibus dolet, sed cum nunc huius,
 nunc illius culpæ memoria acrius tangitur,
 simul de omnibus in singulis commota
 purgatur. Admonendi sunt, ut de miseri-
 cordia, quam postulant, præsumant: ne vi
 immoderatae afflictionis intereant. Neque
 enim pie Dominus ante delinquentium
 oculos flenda peccata opponeret, si per se-
 metipsum ea districte ferire voluisset. Con-
 stat enim quod a suo iudicio abscondere
 voluit, quos miserando præveniens sibi-
 metipsis iudices fecit. Hinc enim scriptum *Psal 94. 1.*
 est: Præveniamus faciem *cuius in confessi- **Domini*
 one. Hinc per *Paulum* dicitur: Si nos- *Exc.*
 metipsum dijudicarem, non utique iudi- *1 Cor. 11.*
 caremur. Rursumque admonendi sunt, ut *31.*
 sic de spe fiduciam habeant, ne tamen in-
 cauta securitate torpescant. Plerumque e-
 nim hostis callidus mentem quam peccato
 supplantat, cum de ruina sua afflictam re-
 spicit,

spicit, securitatis pestiferæ blanditijs seducit. Quod figurate exprimitur, cum factum *Dina* memoratur. Scriptum quippe est: Egredia est *Dina* ut videret mulieres regionis illius: quam cum vidisset *Sichen* filius *Emor* Euei princeps terræ illius, adamavit, & rapuit, & dormivit cum illa, vi opprimens virginem, & conglutinata est anima eius cum ea, tristemque blanditijs delinivit. *Dina* quippe ut mulieres videat extraneæ regionis, egreditur, quando unaqueque mens sua studia negligens, actiones alienas curans, extra habitum atque extra ordinem proprium vagatur. Quam

(1) 7 Mss. *Sichen* princeps terræ [illius] opprimit: quia videlicet inventam in curis exterioribus diabolus corrumpit. Et* adglutinata est anima eius cum ea: quia unitam sibi per iniquitatem respicit. Et quia cum mens à culpa resipiscit, ad se ducitur, atque admissum flere conatur, corruptor autem spes

*Glutinata
Ext.

*Et Ext. ac securitates vacuas ante oculos revocat, quatenus utilitatem tristitiæ subtrahat, recte illic, subiungitur: Tristemque blanditijs delinivit. Modo enim aliorum facta graviora, modo nihil esse, quod perpetratum est, modo misericordem Deum loquitur, modo adhuc tempus subsequens ad poenitentiam

tentiam pollicetur : ut dum per hæc decepta mens ducitur, ab intentione pœnitentiæ suspendatur : quatenus tunc bona nulla percipiat quam nunc mala [nulla] contri-⁽¹⁾ Exc.
stant, & tunc plenius obruatur supplicijs, quæ nunc etiâ gaudet in delictis. At contra admonendi sunt qui peccata cogitationum desunt, ut solícite considerent intra mentis arcana, utrum delectatione tantummodo, an etiam consensu deliquerint. Pleniusque enim tentatum cor & ex carnis nequitia delectatur, & tamen eidem nequitie ex ratione renititur, ut in secreto cogitationis, & contristat quod libet, & libet quod contristat. Nonnunquam vero ita mens baratro tentationis absorbetur, ut nullatenus renitatur, sed ex deliberatione sequitur hoc unde ex delectatione pulsatur : & si facultas exterior suppetat, rerum mox
*effectibus interiora vota consummat. *Affectibus
Quod videlicet si iusta animadversio di-^{Exc.}
stricti iudicis respicit, non est iam cogitationis culpa sed operis : quia etsi rerum tarditas foras peccatum distulit, intus hoc consentionis opere voluntas implevit. In primo autem parente didicimus quia tribus modis omnis culpæ nequitiam perpe-
tramus, suggestione scilicet, delectatione,
Q *consensu.

* Et Exc.

* consensu. Primum itaque per hostem, secundum vero per carnem, tertium per spiritum perpetratur. Insidiator enim prava suggerit, caro se delectationi subijcit, atque ad extremum spiritus victus delectatione consentit. Vnde & ille serpens prava suggessit. *Eva* autem quasi caro se delectationi subdidit. *Adam* vero velut spiritus delectatione ac suggestionem superatus * assensit. Suggestione itaque peccatum agnoscimus, delectatione vincimur, consensu etiam ligamur. Admonendi sunt igitur, qui nequitias cogitationis desunt, ut solícite considerent in qua peccati mensura ceciderunt, quatenus iuxta ruinæ modum quam in semetipsis introrsus sentiunt, etiam mensura lamentationis erigantur: ne si cogitata mala minus excruciant, usque ad perpetranda opera producant. Sed inter hæc ita terrendi sunt, ut tamen minime frangantur. Sæpe enim misericors Deus eo citius peccata cordis abluit, quo [hæc] exire ad opera non permittit: & cogitata nequitia tanto citius solvitur, quia effectu operis districtius non ligatur. Vnde recte per Psalmistam dicitur: Dixi, pronuntiabo adversum me in iustias meas Domino, & tu remisisti impietatem cordis mei. Quia autem impietatem

* Consensit
Exc.

() Exc.

Psalm. 31. 5.

pietatem cordis subdidit, quia cogitationum iniustitias pronunciare vellet, indicavit. Dumque ait, dixi, pronunciabo, atque illico adiunxit; Et tu remisisti: quam sit super hæc facilis venia ostendit. Et dum se adhuc petere promittit, hoc quod petere se promittebat, obtinuit: quatenus quia vsque ad opus non venerat culpa, vsque ad cruciatum non perueniret poenitentia, sed cogitata afflictio mentem tergeret, quam nimirum tantummodo cogitata iniquitas inquinasset.

Admonitio 31.

Aliter admonendi sunt qui admissa plangunt, nec tamen deserunt: atque aliter qui deserunt, nec tamen plangunt.

Admonendi sunt enim qui admissa plangunt, nec tamen deserunt: vt considerare solícite sciant, quia flendo inaniter * mutuant, qui viuendo se nequiter inquinant, * *se. Exc.* cum idcirco se lachrimis lauant, vt mundi ad sordes redeant. Hinc enim scriptum est: Canis reuersus ad suum vomitum, & Sus *Pro. 26.11.* lota in volutabro luti. Canis quippe cum & 2. Pet. 2 vomit, profecto cibum, qui pectus depri- *22.* mebat, projicit: sed cum ad vomitum re-

Q 2

uertitur

Eadem dist.

Quia ad-
missum.

* Quia

Exc.

() Et Exc.

Eccl. 7. 15.

Esa. 1. 16.

Eadem dist.

Lauamini.

() Exc.

() Exc.

Eccl. 34.

30.

uertitur, vnde leuigatus fuerat, rursus oneratur. Et qui admissa plangunt profecto nequitiam de qua male satiati fuerant, & quæ mentis intima deprimebat confitendo proijciunt, quam post confessionem dum repetunt relinunt. Sus vero in volutabro luti cum lauatur, sordidior redditur. * Et qui admissum plangit, nec tamen deserit, pene grauiori culpæ se subijcit: quia [&] ipsam quam flendo impetrare potuit veniam contemnit, & quasi in lutosa aqua semetipsum voluit: quia dum fletibus suis vitæ munditiam subtrahit, ante Dei oculos sordidas ipsas etiam lachrimas facit. Hinc Eccl. 7. 15. rursus scriptum est: Ne iteres verbum in oratione tua. Verbum namque in oratione iterare, est post fletum committere quod rursus necesse sit flere. Hinc per *Esaïam* dicitur: Lauamini, mundi estote. Post lauacrum enim mundus esse negligit, quisquis post lachrimas vitæ innocentiam non custodit. [Et] lauantur ergo & nequaquam mundi sunt, qui commissa flere non desinunt, sed rursus flenda committunt. Hinc [quoque] per quendam sapientem dicitur: qui baptizatur a mortuo, & iterum tangit illum, quid proficit lauatio eius? Baptizatur quippe a mortuo, qui mundatur fletibus

bus a peccato. Sed post baptisma mortuum tangit, qui culpam post lachrimas repetit. ^{* Quid prodest si quis} Admonendi sunt qui admissa plangunt, ^{Ext.} nec tamen deserunt, ut ante districti iudicis oculos eis se esse similes agnoscant, qui ^{Ead. dist. Baptizantur.} venientes ad faciem quorundam hominum magna eis submissione blandiuntur, recedentes autem inimicitias ac damna quæ valent atrociter inferunt. Quid est enim culpam flere, nisi humilitatem Deo suæ deuotionis ostendere? Et quid est post fletum praua agere, nisi superbas in eum, quem rogauerat, inimicitias exercere? *Iacobo* attestante qui ait. Quicumque voluerit amicus esse sæculi huius, inimicus Dei constituitur. Admonendi sunt qui admissa plangunt, nec tamen deserunt, ut solcite considerent, quia ita plerunque mali inutiliter compunguntur ad iustitiam, sicut plerunque boni innoxie tentantur ad culpam. Fit quippe mira exigentibus meritis dispositionis internæ mensura, ut & illi dum de bono aliquid agunt quod tamen non perficiunt, superbe inter ipsa quæ etiam plenissime perpetrant mala confidant. Et illi dum de malo tentantur, cui nequaquam consentiunt, quo per ^{* Debilitatem ac} infirmitatem titubant, eo gressus cordis ad iustitiam per ^{Ext.} humilitatem

- Num. 23. 10. militatem verius figant. *Balaam* quippe iustorum tabernaculi respiciens, ait: Morietur anima mea morte iustorum, & fiant nouissima mea horum similia. Sed cum compunctionis tempus abcessit, contra eorum vitam quibus se similem fieri etiam moriendo poposcerat, consilium præbuit.
- Num. 24. 1. Et cum occasionem de avaritia reperit, illico oblitus est quidquid sibi de innocentia optauit. * *Paulus* vero ait, video aliam legem in membris meis, repugnantem legi mentis meæ, & captiuum me ducentem in lege peccati, quæ est in membris meis. Qui profecto idcirco tentatur, ut in bono robustius ex ipsa infirmitatis suæ cognitione solidetur. Quid est ergo quod ille compungitur, & tamen iustitiæ non appropinquat? iste tentatur, & tamen eum culpa non inquinat? nisi hoc quod aperte ostenditur, quia nec malos bona imperfecta adiuuant, nec bonos mala inconsummata condemnant. At contra admonendi sunt qui admissa deserunt, nec tamen plangunt, ne iam relaxatas æstiment culpas, quas etsi agendo non multiplicant, nullis tamen fletibus mundant. Neque enim scriptor si a scriptione cessauerit, quia alia non addidit etiam illa quæ scripserat deleuit;

* *Patientiam et Exc.*

* *Cito. Exc.*

Rom. 7. 23.

* *Hinc igitur Doctor gentium*

Paulus ait Exc.

* *Quod. Exc.*

* *Quoque*

Exc.

* *Etia Exc.*

uit: * nec qui contumelias irrogat, si so- ^{* Et simili}
 lummodo tacuerit, satisfecit, cum profecto ^{modo Ext.}
 necesse sit vt verba præmissæ superbiz ver-
 bis subiunctæ humilitatis impugnet: nec
 debitor absolutus est, quia alia non multi-
 plicat, nisi & illa quæ ligauerat soluat. Ita
 & cum Deo delinquimus, nequaquam sa-
 tisfacimus, si ab iniquitate cessamus: nisi
 voluptates quoque quas dileximus, è con-
 trario appositis lamentis insequamur. Si
 enim nulla nos in hac vita operum culpa
 maculasset, nequaquam nobis hic adhuc
 degentibus ipsa ad securitatem innocentia
 nostra sufficeret: quia illicita animum
 multa pulsarent: Qua ergo mente securus
 est, qui perpetratis iniquitatibus ipse sibi
 testis est, quia innocens non est? Neque
 enim Deus nostris cruciatibus pascitur, sed
 delictorum * morbos medicamentis con- ^{* Morbo}
 trarijs medetur: vt qui voluptatibus dele- ^{Ext.}
 ctati discessimus * fletibus amaricati redea- ^{* Rursus}
 mus, Et qui per illicita defluendo cecidi- ^{Ext.}
 mus, etiam a licitis nosmetipsos restringen-
 do surgamus. Et cor quod insana lætitia
 infuserat, salubris tristitia exurat: & quod
 vulnerauerat elatio superbiz, curet * abie- ^{* Obiectio}
 ctio humilis vitæ. Hinc enim scriptum est: ^{Ext.}
 Dixi iniquis nolite inique agere: & delin-
 quenti-

quentibus nolite exaltare cornu. Cornu
 quippe delinquentes exaltant, si nequa-
 quam se ad pœnitentiam ex cognitione suæ
 Pſal. 50. 19 iniquitatis humiliant. Hinc rursus dicitur:
 Cor contritum & humiliatum Deus non
 spernit. Quisquis enim peccata plangit,
 nec tamen delerit, cor quidem conterit, sed
 * Qui
 humiliare contemnit. * Quisquis vero pec-
 cata iam delerit, nec tamen plangit, iam
 quidem humiliat, sed tamen conterere cor
 recusat. Hinc *Paulus* ait: Et hæc quidem
 fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis.
 Quia nimirum illos emendatior vita sancti-
 ficat, quos * per pœnitentiam abluens af-
 * Et Ext.
 flictio fletuum mundat. Hinc *Petrus* cum
 A. 2. 28 quosdam territos malorum suorum consi-
 deratione conspiceret, admonuit, dicens:
 Pœnitentiam agite, & baptizetur unusquis-
 que vestrum. Dicturus enim baptisma, præ-
 misit pœnitentiæ laments: ut prius se aqua
 suæ afflictionis infunderent, & postmo-
 dum sacramento baptismatis laurent. Qua
 ergo mente qui transactas culpas flere neg-
 ligunt, viuunt secori de venia, quando ip-
 se summus pastor Ecclesiæ huic etiam sa-
 cramento addendam pœnitentiam credi-
 dit, quod peccata principaliter extinguit?

Admonitio

Admonitio 32.

Aliter admonendi sunt qui illicita quæ faciunt etiam laudant: atque aliter qui accusant praua, nec tamen deuitant. Admonendi sunt enim qui illicita quæ faciunt etiam laudant, vt considerent quod plerunque plus ore quam opere delinquant. Opere namque per semetipsos solos praua perpetrant. Ore autem per tot personas iniquitatem exhibent, quot audientium mentes iniqua laudantes docent. Admonendi ergo sunt, vt si eradicare mala dissimulant, saltem seminare pertimescant. Admonendi sunt vt eis perditio priuata sufficiat. Rursumque admonendi sunt, vt si esse mali non metuunt, erubescant saltem videri quod sunt. Plerunque enim culpa dum absconditur, effugatur: quia dum mens erubescit videri quod tamen esse non metuit, erubescit quandoque esse quod fugit videri. Cum vero prauus quisque impudenter innotescit, quo liberius omne facinus perpetrat, eo etiam licitum putat: & quod licitum suspicatur, in hoc proculdubio multiplicius mergitur. Vnde scriptum est; peccatum suum sicut Sodoma

Esa. 3. 9.

pra-

prædicauerunt, nec absconderunt. Peccatum enim suum * si Sodoma absconderet, adhuc sub timore peccaret. Sed funditus fræna timoris amiserat quæ ad culpam nec tenebras requirebat. Vnde & rursum scriptum est; clamor Sodomorum & Gomorrhæ multiplicatus est. Peccatum quippe cum voce, est culpa * in actione : peccatum vero etiam cum clamore, est culpa cum libertate. At contra admonendi sunt qui accusant praua, nec tamen deuitant, vt provide perpendant, quid in districto Dei iudicio pro sua excusatione dicturi sunt, qui de reatu suorum criminum etiam semetipsi iudicibus non excusantur. Hi itaque quid aliud quam præcones sunt sui? voces contra culpas proferunt, & semetipsos operibus reos * trahunt. Admonendi sunt, vt videant, quia de occulta iam retributione iudicij est quod eorum mens, malum quod perpetrat, illuminatur, vt videat, sed non conatur vt vincat: vt quo melius videt, & deterius pereat; quia & intelligentiæ lumen percipit, & actionis prauæ tenebras non relinquit. Nam cum acceptam ad adiutorium scientiam negligunt, hanc contra se in testimonium vertunt, & de lumine intelligentiæ augent supplicia : quod profecto

* Abscon-
deret Sodo-
ma si adhuc
Ext.

Gen. 18. 20

* Cum
Ext.

* Tradunt
Ext.

fecto acceperant vt possent delere peccata.
 Quorum nimirum nequitia dum malum
 agit quod dijudicat, venturum iudicium
 iam hic degustat, vt cum æternis supplicijs
 seruatur obnoxia, suo hic interim examine
 non sit absoluta: tantoque illic grauiora
 tormenta præcipiat, quanto hic malum
 non deserit, etiam quod ipsa ^{Luc. 12. 37} "condemnat.
 Hinc enim veritas dicit: Seruus qui cogno- ^{Mem}
 uit voluntatem Domini sui & non fecit se- ^{Ex.}
 cundum voluntatem eius, plagis vapulabit
 multis. Hinc Psalmista ait: descendant in Psal 54. 16
 infernum viuentes. Viui quippe quæ circa
 illos aguntur, sciunt & sentiunt, mortui
 autem sentire nihil possunt. Mortui autem
 in infernum descenderent; si mala nescien-
 do perpetrarent. Cum vero sciunt mala, &
 tamen faciunt, ad iniquitatis infernum vi-
 uentes miseri sentientesque descendant.

Admonitio 33.

ALiter admonendi sunt, qui repentina
 concupiscentia superantur, atque ali-
 ter qui in culpa ex consilio ligantur. Ad-
 monendi quippe sunt quos repentina con- ^{Itaque}
 cupiscentia superat, vt in bello præsentis ^{Ex.}
 vitæ se quotidie positos attendant, & cor
 quod

quod praevidere vulnera non potest, scuto solliciti timoris tegant: ut occulta insidiantis iacula hostis perhorrescant, & in tam caliginoso certamine intentione continua inter mentis castra se muniant. Nam si circumspeditionis sollicitudine cor destituitur, vulneribus operitur: quia hostis callidus tanto liberius pectus percutit, quanto nudum à providentiae lorica deprehendit. Admonendi sunt qui repentina concupiscentia superantur, ut curare nimis terrena defuescant: quia intentionem suam dum rebus transitorijs immoderatus implicant, quibus culparum iaculis transfigantur, ignorant. Vnde per *Salomonem* vox percussis, & dormientis exprimitur, qui ait:

Pro. 23. 35. Verberaverunt me, sed non dolui: traxerunt me, & ego non sensi. Quando evigilabo, & rursus uina reperiam? Mens quippe à cura suae sollicitudinis dormiens verberatur & non dolet, quia sicut imminetia mala non prospiscit, sic neque quae perpetraverit, agnoscit. Trahitur, & nequaquam sentit, quia per illecebras vitiorum ducitur: nec tamen ad sui custodiam suscitatur. Quae quidem evigilare oportet ut rursus uina reperiat: quia quamvis somno torporis à sui custodia prematur, vigilare tamen ad saeculi

sæculi curas nititur : ut semper voluptati-
 bus deebrietur, & cum ad illud dormiat, in
 quo solerter * vigilare debuerat, ad illud * *Evigilare*
 vigilare appetit, ad quod laudabiliter dor- *Exc.*
 mire potuisset. Hinc superius scriptum est:
 Et eris quasi dormiens in medio mari, &
 quasi sopitus gubernator amisso clavo. In
 medio enim mari dormit, qui in huius
 mundi tentationibus positus providere
 motus irruentium vitiorum quasi immi-
 nentes undarum cumulos negligit. Et
 quasi clavum gubernator amittit, quando
 mens ad regendam navem corporis, studii
 sollicitudinis perdit. Clavum quippe
 in mari amittere, est intentionem provi-
 dam inter procellas huius sæculi non te-
 nere. Si enim gubernator solícite clavum
 stringit, modo in fluctibus ex adverso na-
 vem dirigit, modo ventorum impetus per
 obliquum findit. Ita cum mens vigilan-
 tem animam regit, modo alia superans cal-
 cat, modo alia providens declinat, ut &
 præsentia laborando subijciat, & contra fu-
 tura certamina prospiciendo convalescat.
 Hinc rursum quoque de fortibus supernæ
 patriæ bellatoribus dicitur : Sit uniuscuius- *Cast. 3. 8.*
 que ensis super femur suum, propter timo-
 res nocturnos. Ensis enim super femur po-
 nitur,

quod prævidere vulnera non potest, scuto solliciti timoris tegant: ut occulta insidiantis iacula hostis perhorrescant, & in tam caliginoso certamine intentione continua inter mentis castra se muniant. Nam si circumspeditionis sollicitudine cor destituitur, vulneribus operitur: quia hostis callidus tanto liberius pectus percutit, quanto nudum à providentiæ lorica deprehendit. Admonendi sunt qui repentina concupiscentia superantur, ut curare nimis terrena defuescant: quia intentionem suam dum rebus transitorijs immoderatus implicat, quibus culparum iaculis transfigantur, ignorant. Vnde per *Salomonem* vox percussæ, & dormientis exprimitur, qui ait:

Pro. 23. 35. Verberaverunt me, sed non dolui: traxerunt me, & ego non sensi. Quando evigilabo, & rursus uina reperiam? Mens quippe à cura suæ sollicitudinis dormiens verberatur & non dolet, quia sicut imminetia mala non prospiscit, sic neque quæ perpetraverit, agnoscit. Trahitur, & nequaquam sentit, quia per illecebras vitiorum ducitur: nec tamen ad sui custodiam suscitatur. Quæ quidem evigilare optat ut rursus uina reperiat: quia quamvis somno torporis à sui custodia prematur, vigilare tamen ad sæculi

sæculi curas nititur : ut semper voluptati-
 bus deebrietur, & cum ad illud dormiat, in
 quo solerter * vigilare debuerat, ad illud * *Evigilare*
 vigilare appetit, ad quod laudabiliter dor- *Exc.*
 mire potuisset. Hinc superius scriptum est:
 Et eris quasi dormiens in medio mari, &
 quasi sopitus gubernator amisso clavo. In
 medio enim mari dormit, qui in huius
 mundi tentationibus positus providere
 motus irruentium vitiorum quasi immi-
 nentes undarum cumulos negligit. Et
 quasi clavum gubernator amittit, quando
 mens ad regendam navem corporis, studi-
 um sollicitudinis perdit. Clavum quippe
 in mari amittere, est intentionem provi-
 dam inter procellas huius sæculi non te-
 nere. Si enim gubernator solícite clavum
 stringit, modo in fluctibus ex adverso na-
 vem dirigit, modo ventorum impetus per
 obliquum findit. Ita cum mens vigilan-
 tem animam regit, modo alia superans cal-
 cat, modo alia providens declinat, ut &
 præsentia laborando subijciat, & contra fu-
 tura certamina prospiciendo convalescat.
 Hinc rursum quoque de fortibus supernæ
 patriæ bellatoribus dicitur : Sit uniuscuius- *Cant. 3.8.*
 que ensis super femur suum, propter timo-
 res nocturnos. Ensis enim super femur po-
 nitur,

* *Ac debili-*
bus Exc.

* *Penitur*
Exc.

* *Tentati-*
bus sive
Exc.

* *Et perfe-*
cti Exc.
Cap. 7.4.

* *Timoris*
Exc.

nitur, quando acumine sanctæ prædicationis prava suggestio carnis edomatur. Per noctem vero cæcitas nostræ infirmitatis exprimitur: quia quicquid adversitatis in nocte imminet, non videtur. Ergo uniuscuiusque ensis super femur suum * propter * timores nocturnos: quia videlicet sancti * viri, dum ea quæ non vident, metuunt, ad intentionem certaminis parati semper assistunt. Hinc rursus sponsæ dicitur. Nasus tuus sicut turris quæ est in *Libano*. Rem namque quam oculis non cernimus, plerumque odore prævidemus. Per nasum quoque odores, foetoresque discernimus. Quid ergo per nasum Ecclesiæ, nisi sanctorum provida discretio designatur? Qui etiam turri similis quæ est in *Libano* dicitur: quia discreta eorum providentia ita in alto posita est, ut tentationum certamina & prius quam veniant videat, & contra ea dum venerint munita subsistat. Quæ enim futura prævidentur, cum præsentia fuerint, minoris * virtutis fiunt: quia dum contra ictum quisquis paratior redditur, hostis qui se inopinatum credidit, eo ipso quo prævisus est, enervatur. At contra admonendi sunt qui in culpa ex consilio ligantur, quatenus provida consideratione perpen-

perpendant, quia dum mala ex iudicio faciunt districtius contra se iudicium accendunt: ut tanto eos durior sententia feriat, quanto illos in culpa arctius vincula deliberationis ligant. Citius fortasse delicta poenitendo abluerent, si in his sola præcipitatione cecidissent. Nam tardius peccatum solvitur, quod per consilium solidatur. Nisi enim mens omni modo æterna despiceret, in culpa ex [consilij] iudicio non periret. *Hoc ergo præcipitatione* lapsis, *Hac Exc.* per consilium pereuntes differunt, quod *Lapsi & Exc.* cum *à statu iustitiz peccando concidunt, *Hi Exc.* plerumque simul & in laqueum desperationis cadunt, & radice spei funditus euelluntur. Hinc est quod per Prophetam Dominus non tam præcipitationum prava, quam delictorum studia reprehendit, dicens: Ne forte egrediatur ut ignis indignatio mea & succendatur, & non sit qui extinguat, propter malitiam studiorum vestrorum. Hinc iterum iratus dicit: Visi- Hier. 44. tabo super vos iuxta fructum studiorum vestrorum. Quia ergo à peccatis alijs differunt peccata quæ per consilium perpetrantur, non tam prava facta Dominus, quam studia pravitatis insequitur. In factis enim sæpe infirmitate, sæpe negligentia, in studi-

Psal. 111.

* Adimple-
re Ext.* Sunt
Ext.

js vero malitiosa semper intentione peccatur. Quo contra recte beati viri expressione per prophetam dicitur : Et in cathedra pestilentiae non sedit. Cathedra quippe iudicis esse vel praesidentis solet. In cathedra autem pestilentiae sedere, est ex iudicio prava committere. In cathedra pestilentiae sedere, est & ex ratione mala discernere, & tamen ex deliberatione perpetrare. Quasi in perversi consilij cathedra sedet, qui tanta iniquitatis elatione attollitur, ut * imple-
re malum etiam per consilium conetur. Et sicut assistentibus turbis praelati sunt, qui cathedrae honore fulciuntur : ita delicta eorum qui praecipitatione corruunt, exquisita per studium peccata transcendunt. Admonendi ergo sunt, ut hinc colligant, qui in culpa etiam se per consilium ligant, qua quandoque ultione feriendi sunt, qui nunc pravorum non socij, sed principes
* sunt.

Admonitio 34.

ALiter admonendi sunt qui licet minima, crebro tamen illicita faciunt : atque aliter qui se à parvis custodiunt, sed aliquando in gravioribus demerguntur.
Admo-

Admonendi sunt qui quamuis in minimis,
 sed tamen frequenter excedunt : vt nequa-
 quam considerent qualia, sed quanta com-
 mittunt. Facta enim sua si despiciunt time-
 re * cum pensant, debent formidare cum * *Dum*
 numerant. Altos quippe gurgites flumi- *Ext.*
 num, parua; sed innumeræ replent guttæ
 pluuiarum. Et hoc agit sentina latenter
 * crescens, quod patenter procella sæuiens. * *Excref.*
 Et munita sunt quæ erumpunt in membris *cens Ext.*
 per scabiem vulnera, sed cum multitudo
 eorum innumerabiliter occupat, sic vitam
 corporis sicut vnum graue inflictum pe-
 ctori vulnus necat. Hinc videlicet scriptum
 est: qui modica spernit, paulatim decidit. *Ecdl. 19.1.*
 Qui enim peccata minima flere ac deuota- * *A Ext.*
 re negligit, * ab statu iustitiæ non quidem
 repente, sed partibus totus cadit. Admo-
 nendi sunt qui in minimis frequenter ex-
 cedunt, vt solícite considerent, quia non-
 nunquam in * parua deterius, quam in ma- * *Præu.*
 iori culpa peccatur. Maior enim quo citius *Ext.*
 quia fit culpa agnoscitur, eo etiam celerius *sit*
 emendatur. Minor vero dum quasi nulla
 creditur, eo peius quo & securius in vsu re-
 tinetur. Vnde fit plerunque, vt mens assue-
 ta malis leuib; nec grauiora perhorrescat,
 atque ad quandam auctoritatem nequitia;

R

per

per culpas nutrita perueniat : & tantò in maioribus contemnat pertimescere, quanto in minimis didicit non timendo peccare. At contra admonendi sunt, qui se a paruis custodiunt, sed aliquando in grauibz demerguntur, vt sollicite seipsos deprehendant : quia dum cor eorum de custoditis minimis extollitur, ad perpetranda grauiora ipso elationis suæ barathro deuoratur : & dum foris sibi parua subiiciunt, sed per inanem gloriam intus intumescunt, languore superbiæ intrinsecus * victam, mentem etiam foras per mala maiora prosterunt. Admonendi sunt ergo qui se a paruis custodiunt, sed aliquando in grauibz demerguntur, ne vbi se stare extrinsecus æstimant, ibi intrinsecus cadant, & iuxta districtam districti iudicis retributionem elatio minoris iustitiæ, via fiat ad foueam * grauioris culpæ. Qui enim vane elati, boni minimi custodiam * suis viribus tribuunt, iusse derelicti culpis maioribus obruuntur : & cadendo discunt non fuisse proprium quod steterunt, vt mala immensa cor reprimant, quod minima bona exaltant. Admonendi sunt, vt considerent, quod & in culpis grauioribus alto reatu se obligant, & tamen plerunque in par-

* *Vitam*
Exc.

* *Maioris*
Exc.
* *Suam*
Exc.

paruis quæ custodiunt deterius peccant :
 quia & in illis iniqua faciunt, & per ista se ho-
 minibus* quia iniqui sunt, tegunt. Vnde fit * *Quod*
 vt cum maiora mala perpetrant, coram Deo *Exc.*
 apertæ iniquitatis sint ; [&] cum parua bo- *() Exc.*
 na custodiunt, coram hominibus simulatæ
 sanctitatis* : Hinc est enim quod Phari. * *Sint*
 sæis dicitur : Liqueant calicem, camelum *Exc.*
 autem glutientes, ac si aperte diceretur, *Mat. 23. 24.*
 minima mala discernitis, maiora deuoratis.
 Hinc est * quod rursus ore veritatis incre- * *Enim*
 pantur, cum audiunt : decimatis mentam, *Exc.*
 & anetum, & cuminum, & relinquitis quæ *Ibid. 23.*
 grauiora sunt legis, iudicium, misericordi-
 am & fidem. Neque enim negligenter au-
 diendum est, quod cum decimari minima
 diceret, extrema quidem de oleribus ma-
 luit, sed tamen bene olentia* memorare : vt * *Memorari*
 profecto ostenderet, quia simulatores cum *Exc.*
 parua custodiunt, odorem de se extendere
 sanctæ opinionis quærunt, & quamuis im-
 plere maxima * prætermittant, ea tamen mi- * *Præter-*
 nima obseruant, quæ humano iudicio lon- *mittunt*
 ge lateque redolcant. *Exc.*

Admonitio 35.

Aliter admonendi sunt, qui bona nec inchoant, atque aliter qui inchoata minime consummant. Qui enim bona nec inchoant, non sunt eis prius ædificanda, quæ salubriter diligant, sed destruenda, ea in quibus semetipsos nequiter versant. Neque enim sequantur quæ inexperta audiunt, nisi prius quam perniciosa sint ea, quæ sibi sunt experta deprehendant: quia nec leuari appetit, qui & hoc ipsum, quia cecidit nescit, & qui dolorem vulneris non sentit, salutis remedia non requirit. Prius ergo ostendenda sunt, quam sint vana quæ diligunt, & tunc demum vtilia quæ prætermittunt. Prius videant fugienda quæ amant, & sine difficultate postmodum cognoscant, amanda esse quæ fugiunt. Melius enim inexperta recipiunt, si de expertis quidquid disputationis audiunt, veraciter recognoscunt. Tum vero pleno voto discunt vera bona quærere, cum certo iudicio deprehenderint falsa se vacue tenuisse. Audiant ergo, quod bona præsentia & a delectione citius transitura sunt, & tamen eorum causa ad vltionem sine transitu per-

* Cognos-
cant Exc.

permanfura: quia & nunc quod libet inui-
tis subtrahitur, & tunc quod dolet inuitis
in fupplicium referuatur. Itaque eifdem re-
bus terreantur falubriter, quibus noxie de-
lectantur: vt dum perculla mens alta rui-
nz fuz damna confpiciens, fele in præci-
pitium perueniffe deprehendit, greflum
poft* terga reuocet, & pertimefcens quod *Tergum
amauerat, difcat diligere * quæ contemne-
bat. Hinc eft enim quod *Hieremie* miffo *Quod
ad prædicationem dicitur: Ecce * confi-
tuit te hodie fuper gentes & fuper regna, vt * Enim
euellas & deftruas, & difperdas & diffipes, *Exc.*
& ædifices, & plantes. Quia nifi prius per-
uerfa deftrueret, ædificare vtiliter recta non
poffet: quia nifi ab auditorum fuorum cor-
dibus fpinas vani amoris euelleret, nimi-
rum fruftra in eis fanctæ prædicationis ver-
ba plantaret. Hinc eft quod *Petrus* prius
euertit, vt poftmodum conftituat, cum ne-
quaquam ludæos monebat quid iam face-
rent, fed de his* quæ fecerant, increpabat, *Act. 2. 27.*
dicens: Iefum Nazarenum virum appro-
batum a Deo in vobis,* virtutibus, & pro-
digijs, & fignis quæ per illum fecit Deus in
medio veftri ficut vos fcitis, hunc definito
confilio, & præfcientia Dei traditum per
manus iniquorum affigentes interemiftis,
quem

Act. 22. 8.
9. 10.

quem Deus suscitauit solutis doloribus inferni: vt videlicet crudelitatis suæ cognitione destructi, ædificationem sanctæ prædicationis quanto anxie quærerent, tantò utiliter audirent: vnde & illico responderunt. Quid ergo faciemus viri fratres? Quibus mox dicitur. Agite pœnitentiam, & baptizetur vnusquisque vestrum. Quæ ædificationis verba profecto contemnerent, nisi prius salubriter ruinam suæ destructionis inuenissent. Hinc est quod *Saulus* cum super eum cœlitus lux emissa resplenduit, non iam quid recte deberet facere, sed quid prauè fecisset, audiuit. Nam cum prostratus requireret dicens: *Quis es Domine?* respondetur protinus: Ego sum Iesus Nazarenus, quem tu persequeris. Et cum repente subiungeret: Domine, quid me vis facere: illico adiungitur: Surge & ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Ecce de cœlo Dominus loquens persecutoris sui facta corripuit, nec tamen illico quæ essent facienda monstrauit. Ecce elationis eius fabrica iam tota corruerat, & post ruinam suam humilis ædificari requirebat, & cum superbia destruitur, ædificationis tamen verba retinentur: vt videlicet persecutor immanis diu

diu destructus iaceret, & tâto post in bonis solidior surgeret, quanto prius funditus euerfus a pristino errore cecidisset. Qui ergo adhuc agere nulla bona cæperunt, a rigiditate antea suæ prauitatis, correctionis manu evertendi sunt, vt ad statum postmodum rectæ operationis erigantur; quia & idcirco altum siluæ lignum succidimus, vt hoc in ædificij tegmine subleuemus, sed tamen non repente in fabrica ponitur, vt nimirum prius vitiosa eius viriditas exsiccet, cuius quo plus in infimis humor excoquitur, eo ad summa solidius leuatur. At contra admonendi sunt, qui inchoata bona minime consummant, vt cauta circumspectione considerent, quia dum proposita non perficiunt, etiam quæ fuerant cæpta conuellunt. Si enim quod videtur gerendum, sollicita intentione non crescit, etiam quod fuerat bene gestum decrescit. In hoc quippe mundo humana anima quasi more nauis est, contra ictum fluminis * conscendentis, vno in loco nequam stare permittitur, quia ad ima relabitur, nisi ad summa conetur. Si ergo inchoata bona fortis operantis manus ad perfectionem non subleuat, ipsa operandi remissio contra hoc quod operatum est,

R 4

pugnat.

* Conscendentis
Exe.

Pro. 18. 9. pugnat. Hinc est enim quod per *Salomonem* dicitur; qui mollis & dissolutus in opere suo fuerit, frater est sua opera dissipantis. Quia videlicet qui cæpta bona districte non exequitur, dissolutione negligentiae manum destruents imitatur. Hinc Sardis

Apoc. 3. 2. Ecclesiae ab angelo dicitur; esto vigilans & confirma cætera quæ moritura erant: Non enim inuenio opera tua plena coram Deo meo. Quia ergo plena coram Deo eius opera inuenta non fuerant. moritura reliqua etiam quæ erant gesta prædicebat. Si enim quod mortuum in nobis est, ad vitam non accenditur, hoc etiam extinguitur, quod quasi adhuc viuum tenetur. Admonendi sunt, * vt perpendant, quod tolerabilius esse potuisset rectam viam non arripere, quam post arreptam post tergum redire. Nisi enim retro * respicerent, erga cæptum studium nullo * torpore languerent. Audiant ergo quod scriptum est; Melius erat eis non cognoscere viam iustitiae, quam post agnitionem retrorsum conuersti. Audiant quod scriptum est; vtinam frigidus esses, aut calidus; sed quia tepidus es [&] nec frigidus nec calidus incipiam te * euomere ex ore meo. Calidus quippe est qui bona studia, & arripit & consummat.

Frigi-

* Etiam
Exc.

* Aspicerent
Exc.

* Tempore
Exc.

2 Pet. 2. 22.

Apoc. 3. 15

() Exc.

* Emouere
Exc.

Frigidus vero est, qui consummanda nec
 inchoat. Et sicut frigore* per teporem tran- ^{* Quoque}
 situr ad calorem, ita a calore per teporem ^{Exc.}
 reditur ad frigus. Quisquis ergo amisso in-
 fidelitatis frigore [viuit] sed nequaquam te- ^{(1) Exc.}
 pore superato exardescit vt ferueat, pro-
 culdubio calore desperato, dum noxiū in
 tepore demoratur, agit vt frigescat. Sed si-
 cut ante teporem frigus sub spe est, ita post
 frigus tepor in desperatione. Qui enim ad-
 huc in peccatis est, conuersionis fiduciam
 non amittit. Qui vero post conuersionem
 tepuit, & spem quæ esse potuit, de pecca-
 tore subtrahit. * Aut calidus ergo quisque ^{At Exc.}
 esse, aut frigidus quæritur, ne tepidus euo-
 matur: vt videlicet aut ne dum conuersus
 adhuc de se spem conuersionis præbeat,
 aut iam conuersus in virtutibus inardescat,
 ne euomatur tepidus qui a calore quem
 proposuit, torpore ad noxium frigus re-
 dit.

Admonitio

Admonitio 36.

ALiter admonendi sunt qui mala occulte agunt, & bona publice : atque aliter qui bona quæ faciunt, abscondunt, & tamen quibusdam factis publice mala de se opinari permittunt. Admonendi sunt qui mala occulte agunt, & bona publice, ut pensent humana iudicia quanta velocitate evolant, divina autem quanta immobilitate perdurant. Admoniendi sunt ut in fine rerum mentis oculos figant : quia & humanæ laudis attestatio præterit, & superna sententia quæ & abscondita penetrat, ad retributionem perpetuam convalescit. Dum ergo occulta mala sua divinis iudicijs, recta autem sua humanis oculis anteponunt, & sine teste est bonum quod publice faciunt, & non sine æterno teste est, quod latenter delinquant. Culpas itaque suas occultando hominibus, virtutesque pandendo, & unde puniri debeant abscondentes detegunt, & unde remunerari poterant, detegentes abscondunt. Quos recte sepulchra dealbata speciosa exterius, sed mortuorum ossibus plena *veritas vocat : quia vitiorum mala
intus

Mat. 23.

27.

* Juterius
Exc.

intus contegunt, humanis vero oculis quorundam demonstratione operum de solo foris iustitiæ colore blandiuntur. Admonendi itaque sunt, ne quæ agunt recta despiciant, sed ea meriti melioris credant; Valde namque sua bona dijudicant, qui ad eorum mercedem sufficere humanos favores putant. Cum enim pro recto opere laus transitoria quaeritur, æterna retributione res digna vili pretio vanundatur. De quo videlicet pretio percepto veritas dicit : Amen dico vobis receperunt Mat. 6. 5. mercedem suam. Admonendi sunt, ut considerent, quia dum pravos se in occultis exhibent, sed tamen exempla de se publice in bonis operibus præbent, ostendunt sequenda quæ fugiunt, clamant amanda quæ oderunt, vivunt postremò alijs & sibi moriuntur. At contra admonendi sunt, qui bona* occulte faciunt, & tamen quibus-
* Occulta
Exc.dam factis publice de se mala opinari permittunt, ne cum semetipsos actionis rectæ virtute vivificant, in se alios per exemplum pravæ æstimationis occidant : ne minus quam se proximos diligant, & cum ipsi salubrem potum vini sorbeant, intentis in sui consideratione mentibus pestiferum veneni poculum fundant. Hi nimirum in uno

uno proximorum vitam minus adiuvant,
 in altero multum gravant, dum student &
 recta occulte agere & quibusdam factis ad
 exemplum de se prava seminare. Quisquis
 enim laudis concupiscentiam calcare iam
 sufficit, ædificationis fraudem perpetrat si
 bona quæ agit occultat : & quasi iactato
 semine germinandi radices subtrahit, qui
 opus quod * imitandum est non ostendit.
 Hinc namque in Evangelio veritas dicit:
 Videant opera vestra bona ut glorificent
 patrem vestrum qui in cœlis est. Vbi illa
 quoque sententia * promittitur, quæ longe
 aliud præcepisse videtur, dicens : Attendite,
 ne iustitiam vestram faciatis coram homi-
 nibus, ut videamini ab eis. Quid est ergo
 quod opus nostrum & ita faciendum est ne
 videatur, & tamen ut debeat videri præci-
 pitur : nisi quod ea quæ agimus, & occul-
 tanda sunt, ne ipsi laudemur, & tamen o-
 stendenda sunt, ut laudem cœlestis patris
 augeamus ? Nam cum nos iustitiam no-
 stram coram hominibus facere Dominus
 * prohiberet, illico adiunxit : Ut videamini
 ab eis. Et cum rursus videnda ab homini-
 bus bona opera nostra præciperet, proti-
 nus subdidit : ut glorificent patrem vestrum
 qui in cœlis est. Qualiter igitur videnda
 essent,

* Invitan-
 dum Exc.
 Ibid. 5. 17.

* Promittitur
 4 Mss.
 Matth. 6. i.

* Prohibere
 Exc.

Mat. 5. 17.

essent, vel qualiter non videnda, ex sententiarum sine monstravit, quatenus operantis mens opus suum [&] propter se videri (^{Exc.}) non quæreret, & tamen hoc propter celestis patris gloriam non celaret. Vnde fit plerumque ut bonum opus & in occulto sit cum sit publice, & rursus in publico cum agitur occulte. Qui enim in publico bono opere non suam, sed superni patris gloriam quærit, quod fecit abscondit: quia solum illum testem habuit, cui placere curavit. Et qui in secreto, suo bono opere deprehendit ac laudari concupiscit: & nullus fortasse vidit quod exhibuit [&] tamen (^{Exc.}) hoc coram hominibus fecit: quia tot testes in bono opere secum duxit, quot humanas laudes in corde * requisivit. Cum vero * ^{Que fruit} prava æstimatio in quantum sine peccato ^{Exc.} valet, ab intuentium mente non * ^{Tegitur} regitur, ^{3 M.} cunctis mala credentibus per exemplum culpa propinatur. Vnde & plerumque contingit, ut qui negligenter de se mala opinari permittunt, per semetipsos quidem nulla iniqua faciunt, sed tamen per eos qui se imitati fuerint, multiplicius delinquant. Hinc est quod *Paulus* immunda quædam sine pollutione comedentibus sed imperfectis tentationis scandalum sua hac
com-

2. Cor 8. 9. comellatione morientibus dicit. Videte
ne forte hæc licentia vestra offendiculum
Ibid. 11. fiat infirmis: Et rursum: Et peribit infir-
mus in tua conscientia frater, propter
quem Christus mortuus est. Sic autem
peccantes in fratres, & percutientes con-
scientiam eorum infirmam, in Christum
peccatis. Hinc est quod *Moses* cum dice-
ret: Non maledices surdo, protinus adiun-
xit: Nec coram cæco pones offendicu-
lum. Surdo quippe maledicere, est absen-
ti & non audienti derogare. Coram cæco
verò offendiculum ponere, est discretam
quidem rem agere, sed tamen ei qui lumen
discretionis non habet, scandali occasio-
nem præbere.

CAP. II.

*De exhortatione multis exhibenda,
ut sic singulorum virtutes adiuvet,
quatenus per hanc contraria virtutibus
non excrescant.*

HÆc sunt quæ præsul animarum
in prædicationis diversitate cu-
stodiat, ut ** sollicitus congrua ^{*Sollicitius}
singulorum vulneribus medica- ^{Exe.}
menta apponat. Sed cum magni sit stu-
dij, ut exhortandis singulis serviat ad sin-
gula, cum valde laboriosum sit unum-
quemque de proprijs sub dispensatione
debitæ considerationis instruere : longe
tamen laboriosius est auditores innume-
ros ac diversis passionibus laborantes, uno
eodemque tempore voce unius & com-
munis exhortationis admonere. Ibi quip-
potanta arte vox temperanda est, ut cum
diversa sint auditorum vitia, & singulis in-
veniatur congrua, & tamen sibimetipsi
non sit diversa : ut inter passiones medias
uno quidem ductu transeat, sed more gla-
dij bicipitis tumores cogitationum carna-
lium

*Imponatur
Exc.

lium ex diverso latere incidat, quatenus sic superbis prædicetur humilitas, ut tamen timidis non augeatur metus. Sic timidis infundatur autoritas, ut tamen non crescat superbis effræratio. Sic otiosis ac torpentibus prædicetur sollicitudo boni operis, ut tamen inquietis immoderate licentia non augeatur actionis. Sic inquietis ponatur modus, ut tamen otiosis non fiat torpor securus. Sic impatientibus extinguatur ira, ut tamen remissis ac lenibus non crescat negligentia. Sic lenes accendantur ad zelum, ut tamen iracundis non addatur incendium. Sic tenacibus infundatur tribuendi largitas, ut tamen prodigis effusionis fræna minime laxentur. Sic prodigis prædicetur parcitas, ut tamen tenacibus periturarum rerum custodia non augeatur. Sic incontinentibus laudetur coniugium, ut tamen iam continentes non revocentur ad luxum. Sic continentibus laudetur virginitas corporis, ut tamen coniugibus despecta non fiat fecunditas carnis. Sic prædicanda sunt bona, ne ex latere iubeantur [&] mala. Sic laudanda sunt bona summa, ne despiciantur ultima. Sic nutrienda sunt ultima, ne dum sufficere creduntur, nequaquam tendatur ad summa.

(*) Exc.

* Desperetur
4 Mss.

CAP. III.

*De exhortatione qua uni adhibenda
est contrarijs passionibus laboranti.*

ET grauis quidem prædicatori labor est, in communis prædicationis voce ad occultos singulorum motus causasque vigilare, & palæstrarum more in diuersi lateris artes se vertere, Multo tamen acriori labore fatigatur, quando uni & contrarijs vitijs seruienti prædicare compellitur. Plerumque enim quis lætæ nimis conspersione existit, sed tamen eum repente tristitia oborta immanner deprimat. Curandum est itaque prædicatori quatenus sic tergatur tristitia, quæ venit ex tempore, vt non augeatur lætitia quæ suppetit ex conspersione. Et sic denique lætitia frangatur, quæ ex conspersione est, vt tamen non crescat tristitia, quæ venit ex tempore. Iste grauiatur vsu immoderate præcipitationis, & aliquando tamen ab eo quod festine agendum est, eum vis præpedie subito natæ formidinis. Ille grauiatur vsu immoderate formidinis, & aliquando

aliquando tamen ab eo quod appetit temeritate impellitur præcipitationis. Sic itaque in isto reprimatur subito aborta formido, vt non excreſcat enutrita diu præcipitatio. Sic in illo reprimatur repente aborta præcipitatio, vt tamen non conualeſcat impreſſa ex conſperſione formido.

- * *Qui Exc.* * Quid autem mirum ſi mentium medici
 * *Ita Exc.* * iſta cuſtodiant, dum medici corporum tanta diſcretionis arte ſe temperant, qui non
 * *Corporibus Exc.* * corda ſed corpora medentur. Plerumque enim debile corpus opprimit languor immanis, cui languori ſcilicet obuiari adiutorijs fortibus debet, ſed tamen corpus debile, adiutorium forte non ſuſtinet. Studet igitur qui medetur, quatenus ſic ſuperexiſtente morbum ſubtrahat, vt nequaquam ſuppoſita corporis debilitas creſcat, ne fortaleſſe languor cum vita deficiat. Tanta ergo adiutorium diſcretionem componat, vt vno eodemque tempore & languori obuiet & debilitati. Si ergo medicina corporis indiuiſe adhibita ſeruare diuiſibiliter poteſt: tunc enim vera medicina eſt, quando ſic per eam vitio ſuperexiſtenti ſuccurritur, vt etiam ſuppoſitæ conſperſioni ſeruiatur: cur medicina mentis eademque prædicatione appoſita, morum morbis diuerſo

diuerso ordine obuiare non valeat, quæ tanto subtilior agitur, quanto de indiuisibilibus tractatur.

CAP. IIII.

Quod aliquando leuiora vitia relinquenda sunt, vt grauiora subtrahantur.

SEd quia plerunque dum duorum viti-
oram languor irruit, hoc leuius, il-
lud fortasse grauius premit, ei nimi-
rum vitio rectius sub celeritate subue-
nitur, per quod festine ad interitum tendi-
tur. Et si hoc a vicina morte restringi non
potest, nisi illud etiam quod existit contra-
rium crescat: tolerandum est prædicatori,
vt per exhortationem suam artificioso mo-
deramine vnum patiatur crescere, quatenus
possit aliud a vicina morte retinere. Quod
cum agit, non morbum exaggerat, sed
vulnerati sui, cui medicamentum adhibet,
vitam seruat, vt exquirendæ salutis con-
gruum tempus inueniat. Sæpe enim quis a
ciborum se ingluvie minime temperans,
iam iamque pene superantis luxuriæ stimu-

lis premitur, qui huius pugnae metu territ-
 tus, dum se per abstinētiā restringere ni-
 titur, inanis gloriæ tentatione fatigatur; in
 quo nimirum vnum vitium nullatenus ex-
 tinguitur, nisi aliud nutriatur. Quæ ergo
 pestis ardentius insequenda est, nisi quæ pe-
 riculosius premit? Tolerandum namque
 est, ut per virtutem abstinētiæ interim ar-
 rogantia contra viuentem crescat, ne eum
 per ingluuiem a vita funditus luxuria ex-
 tinguat. Hinc est quod *Paulus* cum infir-
 mum auditorem suum perpenderet, aut
 praua adhuc velle agere, aut de actione re-
 cta humanæ laudis retributione gaudere,
 Rom. 13. 3. ait. Vis non timere potestatem? bonum
 fac, & habebis laudem ex illa. Neque enim
 ideo bona agenda sunt, ut potestas huius
 mundi nulla timeatur, aut ut per hæc glo-
 riæ transitoria laudis sumatur. Sed cum in-
 firmam mentem ad tantum robur ascende-
 re non posse pensaret, ut & prauitatem vi-
 taret simul & laudem: prædicator egregi-
 us ei, admonendo aliquid obtulit, & ali-
 quid tulit. Concedendo enim lenia, sub-
 traxit actiora: ut quia ad deferenda cuncta
 simul non assurgeret, dum in quodam suo
 animus familiariter relinquitur, a quodam
 suo sine labore toleretur.

CAP. V.

*Quòd infirmis mensibus omninò non
debent alta prædicari.*

SCiendum vero est prædicatori, ut auditoris sui animum ultra vires non trahat, ne, ut ita dicam, dum plus quàm valet tenditur, mentis chorda rumpatur. Alta enim quæque debent multis audientibus contegi, & vix paucis aperiri. Hinc namque per semetipsam veritas dicit: Quis putas esse fidelis Luc. 12. 42. dispensator & prudens, quem constituit Dominus super familiam suam, ut det illi in tempore tritici mensuram? per mensuram quippe tritici exprimitur modus verbi, ne cum angusto cordi incapabile aliquid tribuitur, extra fundatur. Hinc *Paulus* ait: 1 Cor. 3. 2. Non potui vobis loqui quasi spiritalibus, sed quasi carnalibus, tanquam paruulis in Christo lac vobis potum dedi, non escam. Hinc *Moses* a secreto Dei exiens, coruscantem coram populo faciem velat, quia Exod. 25. nimirum turbis claritatis intimæ arcana non indicat. Hinc per eum diuina voce

S 3

præ-

* Neglexe.
vi Exc.

Tob 38.36.

* Dum
Exc.
Rom. 13.
11.

1 Cor. 15.
34.

præcipitur, ut is qui cisternam foderit, si operire * negligat, corruente in ea boue vel asino, pretium reddat. Quia ad alta scientiæ fluentia perueniens, cum hæc apud bruta audientium corda non contegit, pænæ reus addicitur, si per verba eius in scandalum, siue munda siue immunda mens capiatur. Hinc ad beatum *Iob* dicitur. Quis dedit gallo intelligentiam? Prædicator etenim sanctus dum caliginoso hoc clamat in tempore, quasi gallus cantat, in nocte, * cum dicit: Hora est iam nos de somno surgere. Et rursum: euigilate iusti, & nolite peccare. Gallus autem profundioribus horis noctis altos edere cantus solet. Cum vero matutinum iam tempus in proximo est, minutas ac tenues voces format: quia nimirum qui recte prædicat, obscuris adhuc cordibus aperta clamat, nihil de obscuris mysterijs indicat, ut tunc subtiliora quæque de cœlestibus audiant cum luci veritatis appropinquant.

CAP. VI.

De opere prædicationis & voce.

Sed inter hæc ad ea quæ iam superius diximus charitatis studio retorquemur, vt prædicator quisque plus actibus quam vocibus insonet, & bene viuendo veltigia sequacibus imprimat, vt potius agendo quam loquendo quod *gradientur ostendat. Quia & gallus iste * *Gradientur Ext.* quem pro exprimenda boni prædicatoris specie in locutione sua Dominus assumit, cum iam edere cantus parat, prius alas excutit, & semetipsum feriens vigilantiorẽ reddit. Quia nimirum necesse est, vt hi qui * *Verbo* verba sanctæ prædicationis * mouent, *Ext.* prius studio bonæ actionis euigilent, ne in * *Mouent Ext.* semetipsi torpentes opere, alios excitent voce. Prius se per sublimia facta excutiant, & tunc ad bene viuendum alios sollicitos reddant. Prius cogitationum alis semetipsos feriant, quidquid in se inutiliter torpet, sollicita inuestigatione deprehendât, districta animaduersione corrigant, & tunc demum aliorum vitam loquendo cõponant. Prius punire propria fletibus curent, & tunc quæ aliorum punienda sunt denuncient, & antequam verba exhortationis insonet, omne quod locuturi sunt, operibus clamet.



Pars quarta,
Tractans (qualiter prædicator omnibus rite peractis ad semetipsum redeat.)

CAP. I.

Sed quia sæpe dum prædicatione modis congruentibus ubertim funditur, apud semetipsum de ostensione sui occulta lætitia loquentis animus sublevatur, magna cura necesse est, ut timoris laceratione se mordeat: ne qui aliorum vulnera medendo ad salutem revocat, ipse per negligentiam suæ salutis intumescat, ne proximos iuvando se deserat, ne alios erigens cadat.
Nam

Nam quibusdam (æne magnitudo virtutis
 occasio prædicationis fuit : ut cum de con-
 fidentia virum inordinate securi sunt, ino-
 pinate per negligentiam morentur. Vir-
 tus namque vitijs renititur quadam dele-
 ctatione eius sibi metipsum animus blanditur.
 Fitque ut bene agentis mens merum suæ
 circumspeditionis abijciat, atque in sui con-
 fidentia secura requiescat : cui iam torpen-
 ti seductor callidus omne quod bene gessit
 enumerat, eamque quasi præ cæteris præ-
 pollentem in tumore cogitationis exaltat.
 Vnde agitur, ut ante * iusti iudicis oculos * *Stulti*
 fovea mentis sit memoria virtutis : quia *Exc.*
 reminiscendo quod gessit, dum se apud se
 erigit, apud humilitatis authorem cadit.
 Hinc namque superbienti animæ dicitur : *Ezech. 32.*
 Quo pulchrior es, descende & dormi cum *19.*
 incircumcisis, ac si aperte diceretur : Quia
 ex virtutum decore te elevas, ipsa tua pul-
 chritudine impelleris ut cadas. Hinc sub
Hierusalem specie, virtute superbiens ani-
 ma reprobat, cum dicitur : Perfecta eras *Ezech. 16.*
 in decore meo, quem posueram super te, *14. 15.*
 dicit Dominus, & habens fiduciam in pul-
 chritudine tua, fornicata es in nomine tuo.
 Fiducia quippe suæ pulchritudinis animus
 attollitur, dum de virtutum meritis læta
 apud

apud se securitate gloriatur. Sed per hanc eandem fiduciam ad fornicationem ducitur: quia cum interceptam mentem cogitationes suæ decipiunt, hanc maligni spiritus per innumera vitia seducendo corrumpunt. Notandum vero quòd dicitur: Fornicata es in nomine tuo: quia cum respectum mens superni rectoris deserit, laudem protinus privatam quærit, & sibi arrogare incipit omne bonum, quod ut largitoris præconio serviret accepit, opinionis suæ gloriam dilatare desiderat, satagit ut mirabilis cunctis innotescat. In suo ergo nomine fornicatur: * quæ legalis thori connubium deserens corruptori spiritui in laudis appetitu substernitur. Hinc *David* ait:

* *Quia*
Ext.

Pl. 77. 61. Tradidit in captivitatem virtutem eorum, & pulchritudinem eorum in manus inimici. In captivitatem etenim virtus & pulchritudo in manus inimici traditur, cum deceptæ menti antiquus hostis ex boni operis elatione dominatur: quæ tamen virtutis elatio, quamvis plene non superat, utcumque tamen & electorum animum sæpe tentat, sed cum * sublevatus destituitur

* *Elevatus*
Ext.

Pl. 19. 7. Hinc etenim *David* iterum ait: Ego dixi in abundantia mea non movebor in æternum.

num. Sed quia de confidentia virtutis intumuit, paulo post quod pertulit, adiunxit: Avertisti faciem tuam à me, & factus sum conturbatus: ac si aperte dicat, Fortem me inter virtutes credidi, sed quantæ infirmitatis sim derelictus agnovi. Hinc rursus quoque dicit: Iuravi & statui custodire iudicia iustitiæ tuæ. Sed quia eius virium non erat manere in custodia quam iurabat, debilitatem suam protinus turbatus invenit. Vnde & ad precis opem repente se contulit, dicens: Humiliatus sum usque, quaque Domine, vivifica me secundum verbum tuum. Nonnunquam vero superna moderatio prius quam per munera provehat, infirmitatis memoriam ad mentem revocat, ne de acceptis virtutibus intumescat. Vnde *Ezechiel* Propheta quoties ad contemplanda cœlestia ducitur, prius filius hominis vocatur: ac si hunc aperte Dominus admoneat, dicens: Ne de his quæ vides elatione cor subleves, cautus perpende quod es: ut cum summa penetras, esse te hominem recognoscas, quatenus dum ultra te raperis, ad temetipsum sollicitus infirmitatis tuæ fræno revoceris. Vnde necesse est, ut cum virtutum nobis copia blanditur, ad infirma sua mentis oculus

Ibid. 2.

Psal. 118.
106.

Ibid. 107.

* Infirmitatem suam
Exc.

*Ne Exc.

oculus redeat, seseque salubriter deorsum premat,* nec recta quæ agit, sed quæ agere negligit, aspiciat : ut dum cor ex memoria infirmitatis atteritur, apud humilitatis authorem robustius in virtute solidetur. Quia & plerumque omnipotens Deus idcirco rectorum mentes quamvis ex magna parte perficit, imperfectas tamen ex

*Prava
*Dereliquit
Exc.

*parva aliqua parte *derelinquit : ut cum miris virtutibus rutilant, imperfectionis suæ tædio tabescant, & nequaquam se de magnis erigant, dum adhuc contra minima innitentes laborant, sed quia extrema non valent vincere, de præcipuis actibus non audeant superbire. Ecce bone vir reprehensionis meæ necessitate compulsus, dum monstrare qualis esse debeat pastor in vigilo, pulchrum depinxi hominem pictor fœdus, aliosque ad perfectionis littus dirigo, qui adhuc in delictorum fluctibus versor. Sed in huius quæso vitæ naufragio orationis tuæ me tabula sustine, ut quia pondus proprium me deprimit tui meriti me manus levet.

FINIS.


plains that serve to imply contradiction. ^{the whole} Ignatius
the special duty of all callings. R. prop. pri. Aply
the delivery, and fullfiling of all prophesies.
the history of the living, and men, and Acts.
Nations, families, men, and y^r manners.
things permitted in y^r kind.

Hareje.

E. Lib: Gulielmi Hars.

Anno post Christum natum
millesimo septingentesimo vicesimo
tertio.

1723.

Wäre ju an: Dom. 1779.


Gregorius magnus opti-
mus erat

2816: Guilielmus Hertz.

Gregorius magnus ulli=
mus orat bonorum, et
primus malorum Paparum



the children of the house of David
the son of David of the house of David
father but it is to me a great
joy to hear him while he play with the children
Can you sing you with him like you dance
the first day of the month Mr. E. Bar.

John F. F. F.

Heimo E me me

me
me
me
me
me
me

D 2 - 4

Plain

Collation

C⁸, A-R⁸, S⁸ (S7-8 blank)
(pp.13-14 lacking) supplied in phot.,
April 25, 1940.

Author

Gregorius I, the Great, Saint,
pope. Regulæ pastoralis
liber.

Call no.

Rare-Book

Room
Me35
G838
R2
629

LN